

T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İÇ MİMARLIK ANABİLİM DALI
İÇ MİMARLIK PROGRAMI

MOBİLYANIN GELİŞİM SÜRECİ VE DOĞU-BATI SENTEZİNİN
OSMANLI MOBİLYASI ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Sinem ŞEKERCİOĞLU

Danışman ve Tez Jürisi
Doç. Dr. Füsun SEÇER KARİPTAŞ (Danışman)

Yrd. Doç. Dr. Bilge YARAREL (Üye)

Yrd. Doç. Dr. Salih SALBACAK (Üye)

İstanbul – 2017

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İç Mimarlık A.B.D. Yüksek Lisans öğrencisi Sinem ŞEKERCİOĞLU tarafından hazırlanan “**Mobilyanın Gelişim Süreci Ve Doğu Batı Sentezinin Osmanlı Mobilyası Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi**” konulu çalışması jürimizce Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi : 14.06.2017

(Jüri Üyesinin Ünvanı, Adı, Soyadı ve Kurumu)

İmzası

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Fusun SEÇER KARİPTAŞ
Haliç Üniv. (Danışman)

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Bilge YARAREL
Haliç Üniv.

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Salih SALBACAK
Fatih Sultan Mehmet Üniv.

Bu tez Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulunun kararıyla kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Oya Oğuz
Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ÖNSÖZ

Bu çalışma 2016 – 2017 yılları arasında T.C. Haliç Üniversitesi Mimarlık Fakültesi İç Mimarlık Bölümü'nün bilimsel araştırma ve uygulama çalışmalarına verdiği destek ile hazırlanmıştır.

Yüksek lisans eğitimim ve tez çalışmamın tamamlanması süresince büyük bir gayret ve özveriyle çalışmamı takip eden, gösterdiği sabır ve hoşgörüyü bana destek olan tez danışmanım ve Bölüm Başkanım sayın Doç. Dr. Füsun Seçer Kariptaş'a sonsuz teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim. Ayrıca danıştığım her konuda bana yardımcı olan ve yol gösteren hocam Yrd. Doç. Dr. Bilge Yararel'e çok teşekkür ederim.

Tez çalışmam boyunca bana yardımcı olan değerli arkadaşlarıma ve son olarak eğitim hayatım boyunca bana destek olan ve verdiğim her kararın arkasında durarak beni bu günlere getiren sevgili aileme sonsuz teşekkür ederim.

İstanbul, 2017
Sinem ŞEKERCİOĞLU

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

<u>ŞEKİLLER</u>	<u>III</u>
<u>TABLULAR</u>	<u>IV</u>
<u>ÖZET</u>	<u>V</u>
<u>ABSTRACT</u>	<u>VI</u>
<u>1. GİRİŞ</u>	<u>1</u>
<u>2. MOBİLYANIN TANIMI</u>	<u>35</u>
<u>2.1. Kültürel Bir Öğe Olarak Mobilyanın Etimolojik Açılımı.....</u>	<u>2</u>
<u>2.2. Kültürel Bir Öğe Olarak Mobilyanın Farklı Tanımları ve Kullanım alanları</u>	<u>4</u>
<u>3. MOBİLYANIN GELİŞİMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ</u>	<u>36</u>
<u>3.1. Mobilya Tarihine Genel Bakış</u>	<u>36</u>
<u>3.2. İlk Mobilya Örnekleri</u>	<u>37</u>
<u>3.3. Endüstri Devrimine Kadar Yaşanan Gelişim Sürecine Kısa Bakış</u>	<u>36</u>
<u>3.4. Endüstri Devrimi Süreci</u>	<u>37</u>
<u>3.5. Endüstri Devrimi Sonrası</u>	<u>36</u>
<u>3.5.1. Arts And Crafts Hareketi</u>	<u>37</u>
<u>3.5.2. Art-Nouveau</u>	<u>37</u>
<u>3.5.3. Modernizm</u>	<u>37</u>
<u>3.5.4. Bauhaus</u>	<u>37</u>
<u>3.5.5. 20. Yüzyıl</u>	<u>37</u>
<u>3.5.6. Art Deco</u>	<u>37</u>
<u>3.5.7. Pop Art</u>	<u>37</u>
<u>3.5.8. Post Modernizm</u>	<u>37</u>
<u>3.5.9. Mobilya Tasarımında 90'lı Yıllar</u>	<u>37</u>
<u>3.5.10. 21. Yüzyıl Mobilya Tasarımına Genel Bakış</u>	<u>37</u>
<u>4. BATI VE DOĞU KÜLTÜRÜ TANIMI</u>	<u>45</u>
<u>4.1. Doğu Kültüründe Mobilyanın İncelenmesi</u>	<u>45</u>

<u>4.2.</u> Batı Kùltüründe Mobilyanın İncelenmesi	46
<u>5.</u> OSMANLI İMPARATORLUĞUNDA MOBİLYANIN İNCELENMESİ	60
<u>5.1.</u> Osmanlı Mobilyasının Şekillenmesinde Doğu Ve Batı Etkisi	63
<u>5.2.</u> Sosyal Yaşamda Yeni Bir Tanım Olarak “Mobilya”	67
<u>5.3.</u> Sanayi-i Nefise Mektebinin Kuruluğu ve İlk Osmanlı Mobilyası	68
<u>5.3.1.</u> Geleneksel Ev Mobilyaları	70
<u>5.3.2.</u> İlk Apartman Mobilyaları	75
<u>5.3.3.</u> İlk Ofis Mobilyaları	76
<u>6.</u> SONUÇ	78
<u>7.</u> KAYNAKLAR	79
<u>9.</u> ÖZGEÇMİŞ	80

ŞEKİLLER

Sayfa No.

Şekil 1.1. İlk Yerleşim Mekanları Kazı Çalışması.....	5
Şekil 1.2. İlk Yerleşim Mekanları Tasviri.....	5
Şekil 1.3. Mısır Dönemine Ait Ahşap Mobilya Örnekleri	7
Şekil 1.4. Mısır Dönemine Ait Ahşap Mobilya Örnekleri	7
Şekil 1.5. Mezopotamya Dönemi Mobilyalarını Tasvir Eden Duvar Kabartması Örnekleri	9
Şekil 1.6. Mezopotamya Dönemi Mobilyalarını Tasvir Eden Duvar Kabartması Örnekleri	9
Şekil 1.7. Mezopotamya Dönemi Mobilyalarını Tasvir Eden Duvar Kabartması Örnekleri	10
Şekil 1.8. Antik Yunan Dönemi Bir Duvar Süslemesi Örneği	11
Şekil 1.9. Antik Yunan Mobilya Örnekleri	12
Şekil 1.10. Yunan Duvar Resimleri Örneği Ve Oturma Alışkanlıkları.....	13
Şekil 1.11. Yunan Duvar Kabartması Örneği Ve Oturma Elemanı	13
Şekil 1.12. Yunan Heykel Örneği Ve Oturma Alışkanlıkları	14
Şekil 1.13. Gotik Mobilya Örnekleri	15
Şekil 1.14. Gotik Oturma Elemanı Örneği.....	15
Şekil 1.15. Rönesans Dönemi Kıvrımlı Hatlara Sahip Oturma Elemanı Örnekleri.....	16
Şekil 1.16. Rönesans Dönemi Kıvrımlı Hatlara Sahip Oturma Elemanı Örnekleri.....	17
Şekil 1.17. Barok Dönemi Mobilyası Örnekleri	18
Şekil 1.18. Rokoko Stili Giysi Paravanı Örneği	20
Şekil 1.19. XVI. Louis Oturma Elemanı Örneği	20
Şekil 1.20. XVI. Louis Çalışma Masası Örneği.....	21
Şekil 1.21. Endüstri Devrimi Temalı Sanayi Mekanı İllüstrasyonu	22

Şekil 1.22. William Morris Tasarımı Arts And Craft Sandalye Örnekleri	28
Şekil 1.23-24-25. Art Nouveau Sandalye Tasarım Örnekleri.....	29
Şekil 1.26-27-28. Dönemi Yansıtan Çeşitli Sanat Eserleri Örnekleri	30
Şekil 1.29. Modernizm Mobilya Örneği	32
Şekil 1.30-31. Modernizm Oturma Elemanı Örnekleri	33
Şekil 1.32-33. Ludvig Van Der Rohe Tasarımı Oturma Elemanı Örnekleri	35
Şekil 1.34. 20. Yüzyıl mobilyasında oturma elemanı örneği	37
Şekil 1.35. 20. Yüzyıl Mobilyası Ve Modernizm Etkisinin Oturma Elemanları Üzerindeki Biçimlenişi Örnekleri.....	37
Şekil 1.36-37. 20. Yüzyıl Mobilyası Ve Modernizm Etkisinin Oturma Elemanları Üzerindeki Biçimlenişi Örnekleri.....	38
Şekil 1.38-39. Art Deco Mobilyasına Örnekler.....	39
Şekil 1.40. Pop Art Etkisinin Baskın Biçimde Hissedilmeye Başlanmasına Örnek Oturma Elemanı	41
Şekil 1.41. Postmodernizm Örneği Mobilyalar	42
Şekil 1.42. Postmodernizm Örneği Mobilyalar	43
Şekil 1.43. Postmodernizm Örneği Mobilyalar	43
Şekil 1.44. Mobilyanın Gelişim Sürecini Gösteren Tablo	44
Şekil 1.45-46. 90'lı Yılların Sonu Mobilya Örneği.....	45
Şekil 1.47. 90'lı Yılların Sonu Mobilya Örneği	45
Şekil 1.48. 20. Yüzyıl mobilya örneği	48
Şekil 1.49. 20. Yüzyıl mobilya örneği	48
Şekil 1.50. 20. Yüzyıl mobilya örneği	49
Şekil 1.51. Doğu ve Batı Mobilyaları Karşılaştırması.....	56
Şekil 1.52. Geleneksel Türk Evinden Sofra Ve Yemek Oturma Düzeni Örnekleri	58
Şekil 1.53-54. Geleneksel Türk Evinden Sofra Ve Yemek Oturma Düzeni Örnekleri	58
Şekil 1.55. Geleneksel Türk Evinden Sofra Ve Yemek Oturma Düzeni Örnekleri	60
Şekil 1.56. Geleneksel Türk Evinden Sofra Ve Yemek Oturma Düzeni Örnekleri	60
Şekil 1.57-58. Geleneksel Türk Evinden Sofra Ve Yemek Oturma Düzeni Örnekleri	61
Şekil 1.59. Sanayi-i Nefise Mektebi Denizden Fotoğraf.....	63
Şekil 1.60. Sanayi-i Nefise Mektebi Resim Atölyesinden Fotoğraf	63

Şekil 1.61. İlk Yerli Mobilya Üretimine Ait Reklam	67
Şekil 1.62. İlk Yerli Mobilya Üretimine Ait çizimler.....	68
Şekil 1.63. İlk Yerli Mobilya Üretimine Ait çizimler.....	69
Şekil 1.64. Ocak Örnek Çizimi Ve Tarihi Bir Konaktan Ocak Örneği.....	70
Şekil 1.65. Türklerde Oturma Elemanı ve Ocak	71
Şekil 1.66. Mimarın 1934 yılında, Akademi'de Ginther Atölyesi'nde Mobilya Tasarımları	73
Şekil 1.67-68. Geleneksel Türk Evi Mutfak Örneği	75
Şekil 1.69. İlk Yerli Mobilya Üretimine Ait Reklam	78
Şekil 1.70. İlk Yerli Mobilya Üretimine Ait Reklam	78
Şekil 1.71. İlk Yerli Mobilya Üretimine Ait Reklam	79
Şekil 1.72. Döneme Ait Mobilya Firmalarının Reklamları	79
Şekil 1.73. Harikzedegan Evleri, Tayyare Apartmanı, Mimar Kemalettin Bey Tarafından 1822 Yılında Yapılmıştır	80
Şekil 1.74. Harikzedegan Evleri, Tayyare Apartmanı, Mimar Kemalettin Bey Tarafından 1822 Yılında Yapılmıştır	81
Şekil 1.75. Osmanlı Dönemi İlk Apartman Yapıları Ve Plan Tipleri	83
Şekil 1.76. Dolmabahçe Sarayı Ofis Mobilyaları	85
Şekil 1.77. Dolmabahçe Sarayı Ofis Mobilyaları	85
Şekil 1.78. Çürüksulu Köşkü Mobilyaları Sınıflandırması	86

GENEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı : Sinem ŞEKERCİOĞLU
Anabilim Dalı : İç Mimarlık
Programı : İç Mimarlık
Tez Danışmanı : Doç. Dr. Füsun SEÇER KARİPTAŞ
Tez Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans – Haziran 2017

ÖZET

MOBİLYANIN GELİŞİM SÜRECİ VE DOĞU-BATI SENTEZİNİN OSMANLI MOBİLYASI ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN İNCELENMESİ

İlk çağlardan itibaren var olan mobilya, oturma, dinlenme, uyuma gibi insanın anatomik yapısı gereği ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik çeşitli işlevler üstlenerek sürekli bir değişim göstermiş ve günümüzdeki halini almıştır. İçinde bulunduğu dönemin sosyo-kültürel özelliklerini, alışkanlıklarını ve yaşam biçimini yansıtan mobilyalar, aynı zamanda bulunduğu çağa, iklime ve coğrafya ya göre de çeşitlilik göstermişlerdir. Endüstri devrimine kadar olan süreçte elle üretim yöntemleri ve dönemin zevk ve alışkanlıklarına göre şekillenen mobilya endüstrileşme süreciyle birlikte yeni bir kimlik kazanmaya başlamıştır. Seri üretim yöntemleri doğrultusunda tasarım anlayışının değişmesi, hızlı üretim ve kolay ulaşım ile birlikte mobilya giderek toplum hayatında daha fazla yer tutmaya başlamıştır.

Doğu ve Batının tarih boyunca sosyal yapı, yaşam şekli, gelenek ve görenekler gibi pek çok konuda birbirleriyle olan farklılıkları, özellikle endüstri devrimi sonrası yaşanan gelişmelerle birlikte daha çok temasta bulunmaya başlamalarıyla birbirlerinden etkilenmeye başlamışlardır. Bu etkilenme sonucunda ortaya Doğu-Batı sentezi mobilyalar ortaya çıkmış ve değişik üretimler uygulanmaya başlamıştır. Bu durum Osmanlının yıkılması ve sonrasında Cumhuriyet dönemi başlarında tasarım ve üretim yöntemlerini etkilemesinin yanı sıra toplum yaşamını, gelenekleri, sosyo-kültürel yapıyı ve geleneksel konut tipinin değişimine kadar pek çok sonucu beraberinde getirmiştir. Bu çalışmada mobilyanın ilk çağlardan günümüze kadar geçirdiği süreçler tarihsel sıralama ile açıklanacak, sonrasında endüstri

devrimi başlığı altında irdelenerek Osmanlı İmparatorluğu ve cumhuriyetin kuruluş aşamaları içinde detaylı incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Mobilya, İlk Çağ, Endüstri Devrimi, Osmanlı İmparatorluğu, Cumhuriyet Dönemi Türkiye, Tasarım

GENERAL INFORMATION

Name and Surname : Sinem SEKERCIOGLU
Field : Interior Design
Program : Interior Design
Supervisor : Doç. Dr. Füsun SEÇER KARİPTAŞ
Degree Awarded and Date : Master of Science – January 2017

ABSTRACT

REVIEW OF THE DEVELOPMENT PROCESS OF FURNITURE AND EAST-WEST SYNTHESIS IMPACT ON OTTOMAN FURNITURE

Furniture which exist since the first ages has shown many changes took its presing shape by taking over various functions in order to fullfil the needs that derive from human anatomy such as sitting, resting, sleeping. Furniture that reflects the socio-cultural features, habits and life-style has shown changes in accordance with the age, climate and geography,

as well. The furniture which had been shaped due to the manual production methods, taste and habits of the era until the insustial period has gained a new identity with the industrialization process. Change of the understanding of design in accordance with the mass production methods, fast production and easy transportation, furniture gradually began to take larger parter in social life.

The difference between the East and West in terms of social structure, life style, customs and traditions throughout the history has started to interact each other with the developments came into emergence with the industrial revolution in particular. As a consequence of this interaction, East and West synthesis furniture emerged and new productions are applied. This situation brought many consequences aside by affecting the design and production methods, social life, traditions, socio-cultural structure during the collapse period of the Ottoman Empire and the foundation of the Republic era. In this study, the process that the furniture has been through since the first age until today will be explained in historical order and then will be examined under the headline of industrial revolution and reviewed in the frame of the processes of the Ottoman Empire and the foundation of the republic.

Key Words: Furniture, First Age, Industrial Revolution, Ottoman Empire, Republic Period Turkey, Design

Bu belgenin Internet Adresi:<http://www.halic.edu.tr/docs/cdetiketi.html>

MOBİLYANIN GELİŞİM SÜRECİ VE DOĞU-BATI SENTEZİNİN OSMANLI MOBİLYASI ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN İNCELENMESİ

1.GİRİŞ

Tarihsel süreç içerisinde incelendiğinde mobilyanın insanlığın var oluşuyla birlikte kendini göstermeye başladığı görülmektedir. İnsanoğlunun oturma, yatma, yeme-içme, dinlenme gibi temel fiziksel gereksinimlerini karşılamaya yönelik bir nesne olarak ortaya çıkmasıyla birlikte insanoğlunun biyolojik, psikolojik ve sosyolojik ihtiyaçlarını karşılama işlevini yüklenmiştir. En temel bir diğer özelliği bulunduğu toplumun sosyo-kültürel özelliklerini yansıtmasıdır.

Farklı coğrafyalar ve farklı zaman dilimleri incelendiğinde toplumların yerleşik hayata geçmeleriyle birlikte sadece barınma işlevi ve bazı temel ihtiyaçları karşılamının dışında sosyalleşmenin beraberinde getirdiği bir olgu olarak kendini var etmeye başlamıştır. İnsanlar sahip oldukları mobilyalarla buldukları toplum içinde statülerini belirlemeye başlamışlardır. Roma döneminde mobilyalarını gittikleri mekanlara beraberlerinde taşımışlar, mobilyaları statülerine göre farklı yüksekliklerde yapmışlardır. Mısır döneminde ise mobilyaların üzerinde kullanılan değerli taşların ve madenlerin yine kişinin statüsünü belirtmeye yönelik özellikler taşıdığı görülmektedir. Kullanılan ağaç, kullanılan malzeme, mobilyanın tasarımı kullanan kişinin toplumda önemli bir kişi olması veya zengin olmasına göre farklılıklar göstermektedir. Bu şekilde kültürel bir öge olmanın dışında simgesel bir öge olarak da insan hayatında var olmaya başlamıştır.

Mobilyanın gerekliliği, ilk çağlardan itibaren insan tarafından fark edilmiştir. İnsana özgü fiziksel özellikler, insanın çeşitli eşyaları kullanmasını zorunlu kılmıştır. Düşünebilen ve ihtiyacını belirleyip üretebilen insan, belirlediği ihtiyaçlar doğrultusunda kendi aletlerini üretmeye başlamış, sonrasında bu alet ve bulduğu malzemelerle kendi mobilyasını tasarlamıştır. İlk çağlardan günümüze mobilya üzerinde düşünüp onu geliştirmeye, türevlerini üretmeye devam etmektedir. Binlerce yıldır evrilen mobilya günümüze ulaşana kadar geçirdiği süreçlerde döneminin pek

çok özelliğini taşıyarak şekillenmiştir. Mobilyanın geçirdiği süreçleri inceleyebilmek ve doğru tespitler yapmak için ilk olarak mobilyanın doğru tanımını yapmak gerekmektedir.

2.MOBİLYANIN TANIMI

Latince “mobilius” sözcüğünden türetilmiş olan mobilya sözcüğünün bugüne kadar birçok farklı tanımı yapılmıştır (Büyük Türkçe Sözlük, www.tdk.gov.tr). Farklı kaynaklarda mobilyanın tanımı aşağıdaki şekillerde tanımlanmaktadır:

“Oturma, yeme, çalışma vb. yaşamsal faaliyetlerin sürdürülmesinde kolaylık ve rahatlık sağlayan; parçaların büyük çoğunluğu masif, lifli yongalı ve tabakalı ağaç malzemelerden yapılan sabit veya taşınabilir eşyalar mobilya olarak tanımlanır”(Ceylan, 2009).

“Mobilya; Yapıların iç düzenini kurmak için sonradan yerleştirilen ve çeşitli gereksinimleri karşılayan eşyadır. Mobilya, tespit edilmiş türleri olmakla birlikte, bağımsız ve taşınabilir parçalardır. Görünürdeki kullanım amaçları yemek, yatmak, eşya depolamak vb. yoluyla günlük yaşamı kolaylaştırmaktadır. Bunun yanında tarihsel gelişimi içinde mobilyanın insan yaşamında kentleşmeyle birlikte gelişmiş yapılarda da yer aldığı görülür. Mobilya sosyal konum belirleme, insanların beğenilerini ortaya koymada aracı olmak gibi başka işlevleri de yerine getirir" (Eczacıbaşı. Sanat Ansiklopedisi,1998).

“Mobilya oturlan yerlerin süslenmesi ve her türlü kullanım amaçları için donatılmasına yarayan yeri değiştirilebilen eşya olarak tanımlanmaktadır”.

2.1. Kültürel Bir Öge Olarak Mobilyanın Etimolojik Açılımı

Yüzyıllar boyunca yaşam biçimleri gibi mobilyada değişerek farklı şekillere bürünmüş, kendini sürekli yenileyerek günümüze ulaşmıştır. Mobilyanın insanın ilk varoluşundan itibaren biçimsel ve işlevsel olarak pek çok farklı biçime girdikten sonra sonucunda günümüzdeki halini aldığı görülmektedir. Mobilyanın değişiminde

pek çok etkenin rol oynadığı bilinmektedir. Toplumsal yapı, sosyal ve kültürel faktörler ve coğrafi özellikler bunlardan bir kaçı olarak sayılabilir. Ancak mobilyanın değişiminde ve gelişiminde rol oynayan en önemli etkenlerden birisi olarak tarihi olaylar ve bu olayların yarattığı sonuçlar kabul edilmektedir. İnsanlık tarihi boyunca yaşanan önemli tarihi olaylar sonucunda yaşanan değişimler toplumları, bireyleri, yaşam koşullarını, kültürleri değiştirirken mobilyada da değişikliklere neden olmuş, teknolojinin gelişmesi ve getirdiği yeniliklerle birlikte değişen üretim yöntemleri mobilyanın önemli biçimde değişmesinde rol oynamıştır (Yararel, 2014; 23)

Mobilyalar ait oldukları kişiye, döneme, bölgeye kısacası toplumun yaşam, teknoloji ve sanat çevresi içinde değerlendirilir. Kendi dönemi içerisinde bile değişiklik gösterebilen toplumsal değerler ve estetik zevkler, sürekli değişen dünya ve yaşanan hızlı gelişmelerle birlikte mobilya üzerinde de defalarca değişiklik göstermiştir. Binlerce yıllık bir oluşum ve birikimin sonucu olan insan yaşam biçimleri ve bunun sonucunda oluşan insan davranışları gibi kullandığı eşyalarda bir anda tasarlanmış nesnelere değildir. Bu nedenle tarih boyunca birbirinden çok farklı mobilyaların tasarlanmış ve kullanılmış olması, olağan bir durumdur ve yadırganamaz (Boyla, 2011; 63).

2.2. Kültürel Bir Öğe Olarak Mobilyanın Farklı Tanımları ve Kullanım alanları

Mobilya “yapıların iç düzenini kurmak amacıyla sonradan yerleştirilen ve çeşitli gereksinimleri karşılayan eşya” olarak tanımlanmaktadır. Yaşanan mekanlar, kişilerin sosyal durumu, bu sosyal ortamların yarattığı farklı ihtiyaçlar doğrultusunda gelişmektedir (T.D.K., 2000).

"Tarih boyunca mobilyalar kişilerin toplum içindeki yerlerini belirtmede bir aracı olmuşlardır. 19.yüzyıl' da da farklı bir yaklaşım yoktu, mobilya bir saygınlık aracıydı. Ancak orta sınıfın günlük yaşamdaki pratik sorunlarına da tam olarak çözüm getirmesi beklenirdi. Bu yüzden rahatlık, sağlamlık ve kullanılabilirlik aranan özelliklerdi" (Boyla, 2011; 63).

Mobilya toplumun inançlarına, ihtiyaçlarına, kültürüne ve kimliğine göre biçimlenir. Toplumların ve daha küçük ölçekte bireylerin içinde temel yaşamsal fonksiyonlarını gerçekleştirebilecekleri hacimlere ihtiyacı vardır. Mekan oluşturmanın ana nedeni bu ihtiyacın var olmasıdır. Aynı zamanda çeşitli alet ve

eşyalara da gereksinimleri vardır. İnsanın alet ve eşya ihtiyacı karşılamaya başladığı ilk çağlardan itibaren mobilya da varlığını göstermeye başlamıştır. Var olduğu andan itibaren mobilya hem bir ihtiyaç hem de bir süsleme aracı olarak görülmüştür. Dolayısıyla tüm bu dönemler boyunca uygarlıkların yaşam koşullarına ve estetik anlayışlarına bağlı kalarak çeşitli evrimler geçirmiştir.

“Hareketli, devingen ve taşınabilir” olarak tanımlana mobilya her toplumun yaşam biçimi, alışkanlıkları, kültürü ve estetik değerleri hakkında pek çok veri sağlamaktadır.

3. MOBİLYANIN GELİŞİMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. Mobilya Tarihine Genel Bakış

Tarihsel süreç incelendiğinde dünya üzerinde ilk mobilyanın nerede ve hangi tarihte yapıldığı henüz kesin olarak bilinmemekle birlikte, insanların mağaralarda yaşamaya başladığı yontma taş devrinde (paleolitik çağ) taştan, kemikten ya da ağaçtan yontularak yapılmış olabileceği düşünülmektedir. Elimizde ki en eski ahşap mobilya buluntuları, MÖ 2700 ile MS 450 yılları arasına aittir. Mobilyaların genelde ağaçtan yapılması ve ömrünün kısa olması bu durumun nedenlerinden biri olarak gösterilebilir. Ancak Antik Mısır' da, mumyalarla beraber piramlara konulan ahşap mobilyalar, piramların uygun ortamından dolayı günümüze kadar ulaşmıştır. Taş ve topraktan yapılmış ilk mobilyalar Çatal höyük' de bulunmuştur. Çatalhöyük, 1958 yılında İngiliz Arkeolog Mellaart tarafından Konya Ovası yüzey araştırması sırasında bulunmuş, daha sonra İngiliz Arkeoloji Enstitüsü'nün desteği ile yine Mellaart başkanlığında 1961'de kazılmaya başlanmıştır. Kazılar sonucunda elde edilen bilgiler ışığında, bu neolitik dönem yerleşiminin bilinen en eski yerleşim olduğu kabul edilmektedir.

Sekil 1.1: İlk Yerleşim Mekanları Kazı Çalışması

Kaynak: http://www.kulesini.com/Resimler/Galeri_31072015150632.jpg

Sekil 1.2: İlk Yerleşim Mekanları Tasviri

Kaynak: <http://www.pilliblog.com/upload/media/entries/2016-04/20/2272-6-a0ef4b2c70c5d8d7576fc791f03cb9b5.jpg>

Çatal höyük' de yapılan kazı çalışmalarında bulunan, topraktan yapılmış üzerleri sıvıyan evlerde üzerinde oturma veya yatma amacıyla kullanılan oda mobilyalarına rastlanmıştır ve topraktan yapılan en eski mobilya örnekleri olarak sınıflandırılmışlardır. Ayrıca yine Çatal höyük' de yapılan kazılarda bulunan Ana Tanrıça heykelinin bir koltuk üzerinde oturuyor olması, mobilya ile tanrılar arasında

bir bağlantı kurduklarını göstermektedir. Antik Mısır'ın yanı sıra; Mezopotamya, Anadolu, Yunan ve Roma medeniyetlerinden kalan mobilya örnekleri de bulunmaktadır.

3.2. İlk Mobilya Örnekleri

Geçmişten günümüze kadar ulaşılmış ilk mobilya örneklerini Mısır'da görülmektedir. İnsanlık tarihinde var olmuş en büyük medeniyetlerden biri olan Mısır; sadece geliştirdiği mobilya üretim yöntemleri ve kullandığı farklı malzemelerle değil aynı zamanda tıp, bilim, matematik, astroloji, sanat gibi pek çok farklı alanda da günümüze kadar ulaşan pek çok yeniliğin beşiği bir medeniyet olması sebebiyle önem taşımaktadır.

Genellikle ahşap malzemeyle yapılan mobilyalar günümüze kadar hiç bozulmadan ulaşılmıştır. Bununla en belirgin sebebi kuru çöl iklim koşullarından ahşap malzemenin etkilenmemesidir. Ayrıca Mısır kültüründe ölen kişinin eşyalarıyla birlikte gömülmesi yine mobilyaların günümüze kadar ulaşmasını kolaylaştırmıştır. Piramit mezarların içinde havasız bir şekilde yüzyıllarca dış etkenlerden, hava koşullarından ve insan elinden uzak bir biçimde saklı kalmaları özellikle lüks olarak adlandırılabilir işlemeli ve mücevherli kral tahtları, tabureleri, sehpaları ve yatakları gibi dönemim özelliklerini yansıtan mobilyaların günümüze ulaşmasına olanak sağlamıştır.

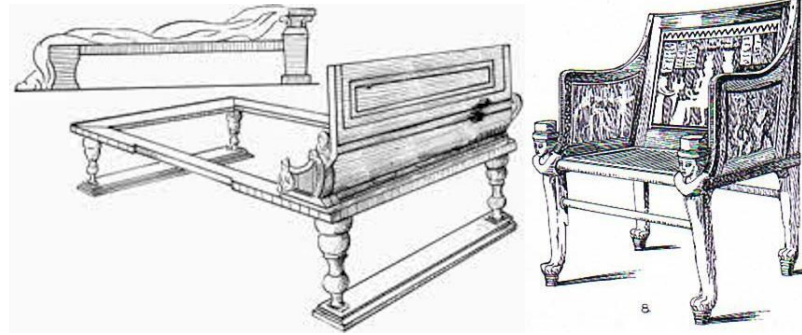
3.3. Endüstri Devrimine Kadar Yaşanan Gelişim Sürecine Kısa Bakış

Endüstri devrimi öncesi dönemi incelemesi; ilk insanın mağaralarda kendine kurduğu hacimlerin içine yerleştirdiği veya hacmin içerisinde bulunan elverişli oyuk-çukuk gibi bölümlere mobilya işlevini yüklemesiyle başlamaktadır. İnsanın zamanla avcılıktan toplayıcı durumuna geçmesi ve yerleşik düzende yaşamasıyla var olan hacimler yerine artık kendi ihtiyaçları doğrultusunda hacimler oluşturmaya başlamış ve bu hacimler "mekan", daha sonrasında konut olarak adlandırılmıştır. İlk zamanlarda sadece işlevine yönelik az sayıda mobilya ile yaşadığı hacimleri doldurmaya başlamış ancak zaman içerisinde süsleme sanatı, estetik değerler ve sanat ile mobilyayı buluşturmuştur.

Geçmişten günümüze kadar ulaşılmış ilk mobilya örnekleri yukarı bölümde bahsedildiği üzere Mısır'da görülmektedir. Dönemin özelliklerini taşıyan çok fazla

sayıda mobilya, heykel, yapı, çeşitli sanat eserleri vs; günümüze kadar hiç bozulmadan ulaşmıştır. Mısır medeniyeti; Eski Mısır, Orta Krallık ve Yeni Krallık dönemleri olarak ayrılmaktadır. Yaşam biçimleri, kültürel değerler ve alışkanlıklar, sosyal hayat gibi mobilyanın da krallıklara ve dönemlerine göre biçimlenerek birbirinden farklı özellikler taşıdığı görülmektedir.

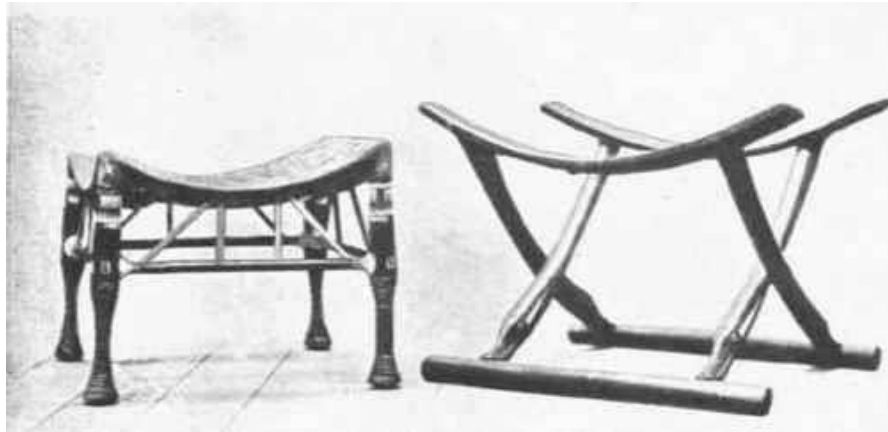
Eski Mısır zamanlarında, basit yapılı, kare ayaklı, kemer destekli ve genel olarak deri ile kaplanmış ve günümüzde de kullandığımız katlanır tabureler kullanılmıştır. Bu tabureler yine günümüzde kullanılan ve o dönemde icad edilmiş “zıvana” geçme sistemleri veya “kırlangıç” geçme sistemleri kullanılarak yapılmıştır.

Sekil 1.3: Mısır dönemine ait ahşap mobilya örnekleri

Kaynak: <https://i2.wp.com/www.orsiad.com.tr/wp-content/uploads/Yunan-Mobilya-Sanat%C4%B1-2.jpeg>

Kaynak: <http://www.raifcukur.net/meslekibilgiler/mobilyatarihi/mobilya1.jpg>

Sekil 1.4: Mısır dönemine ait ahşap mobilya örnekleri

Kaynak: <https://insanveevren.files.wordpress.com/2013/08/fig-3-ancient-egyptian-stools-one-with-hide-seat-made-of.jpg?w=500&h=243>

“Mısır mobilyasında işçilik; o dönemde, el işi sanatının gelişmiş olduğunu ve süslemelerdeki firavun resimlerinin bu sanatı yönlendirdiğini, bir anlamda hiyerarşik toplum yapısını sergilediğini göstermektedir. Mobilya süslemede üç boyutlu (hayvan pençesi ayakları) ve iki boyutlu (resimsel süsleme) kullanılan doğa güçleri, firavunun gücünü destekleyici simgelere dönüştürülmüştür. Mısır sanatı dinsel uğraşların etkisi altında kalmıştır” (Öztürk, 2013).

Eski Mısır uygarlığının pek çok alandaki başarısı, kısmen Nil Vadisi'nin koşullarına uyum sağlamak, taşkınların öngörülmesi ve verimli vadinin kontrollü sulanması, toplumsal ve kültürel gelişmeyi besleyen ürün fazlasının üretilmesini sağlamıştır. Ürün fazlasının kullanılmasıyla siyasi otorite, Nil vadisi ve onun civarındaki çöl arazisindeki madenleri işletmek, bu madenlerden ürettiği çeşitli malzemeleri mobilya süslemede kullanmak, özgün bir yazı sistemini erken evrelerde geliştirmek o dönem için oldukça ileri seviyede bir medeniyet olduklarını göstermektedir. Karmaşık yapı teknikleri ve tarım projelerini hayata geçirmek, dış dünya ile ticareti geliştirmek de yine yukarıda bahsedilen ilerici ve döneminin ilerisinde bir toplumun özelliklerine örnek gösterilebilir. Bu yöndeki faaliyetleri harekete geçiren ve planlayıp örgütleyen, seçkin yazmanlardan oluşan bir bürokrasi, dini liderler, bir Firavun'un denetimi altındaki yöneticiler topluluğu bölgede yerleşik insanları, ayrıntılı düzenlenmiş bir dini inançlar sistemi çerçevesinde bir araya getirdi.

Mısır döneminden sonra Mezopotamya mobilyasına bakıldığında Sümerler, Akadlar, Elamlar, Asurlar büyük uygarlıkların bir arada birbirleriyle iletişim ve etkileşimi içinde oldukları ve bu dönem uygarlıklarının mobilyalarına bakıldığında Mısır Sanatındaki kadar estetik ve ince bir işçiliğe sahip olmadıkları görülmektedir. Mobilya ve eşyalarda denge ve uyumdan çok süslemeye önem vermişlerdir. Ahşap malzemeyi çok nadir kullanmışlardır. Ahşap dışında daha çok metal aksesuarlara önem verilmiştir. Yapılan arkeolojik kazılardan edindiğimiz bilgilere göre heykel, süs eşyası, insan figürleri, bronz kelepçeler ve mobilya ayaklarında aslanpençesi, kozalak şekillerine rastlanmıştır.

Mezopotamya'da mobilyanın kullanılmış olduğunu taş kabartmalardan ve kil tabletlerden anlaşılmaktadır.

Sekil 1.5: Mezopotamya dönemi mobilyalarını tasvir eden duvar kabartması örnekleri

Kaynak:<http://www.yazangenclik.com/wp-content/uploads/2014/02/mezopotamya-kabartmalar.jpg>

Sekil 1.6: Mezopotamya dönemi mobilyalarını tasvir eden duvar kabartması örnekleri

Kaynak:<https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/originals/0f/f6/b0/0ff6b0f6dd044cfc5a7bd6dd4f9e785a.jpg>

MÖ. VIII. Yüzyıllar arası Anadolu mobilyası incelendiğinde yoğun olarak masa ve sehpa ların tablaları cevizden, ayaklarının şimşirden olduğu görülmüştür. Bu döneme ait mobilyaların genel olarak ortak özelliği gerek iklimin uygunsuzluğu gerek topraklarının sürekli istilaya uğraması sonucu günümüze kadar ulaşmadığı, aynı Mezopotamya dönemi mobilyası gibi tablet ve kabartmalar üzerinden bilgiler edinildiği görülmektedir.

Şekil 1.7: Mezopotamya dönemi mobilyalarını tasvir eden duvar kabartması örnekleri

Kaynak:<http://www.yazangenclik.com/wp-content/uploads/2014/02/mezopotamya-kabartmalar.jpg>

Kakmalar kokulu ağaçlar kullanılarak yapılmış böylelikle böceklenme ve tahribat gibi sorunların önüne geçilmiştir. Yataklar sedir, köşe blokları porsuk taşıyıcılar ise porsuk ve şimşir kullanılarak yapılmıştır. Mobilyalar fonksiyon ve estetik öğeler göz önünde bulundurularak tasarlanmıştır. Sarı şimşir ağacı ile karışıklık oluşturacak koyu renkler ve dokularda çeşitli ağaçlar bazen tek başına bazen ise birlikte kullanılmıştır. Üçayaklı masaların ayakları kavislidir. Ahşap ağırlıklı malzemeyle yapılan mobilyalarda özellikle bağlantı kısımları aynı cins ağaçtan yapılan kavelalarla veya mısır medeniyetinden etkilenilerek büyük ahşap vidalarla yapılmıştır.

Yunan döneminde, Anadolu ve Mezopotamya uygarlıklarına oranla çok daha fazla yazılı kaynak, resim ve kabartmalar bulunmaktadır. Bu kaynaklar sayesinde dönemin ev mobilyalarına ait pek çok bulguya ulaşılmıştır. Yunan sanatının ve dolayısıyla mobilyasının başlangıç noktasının Miken Çağı olduğu düşünülür. Ancak bu sanatın dış görünüşü ve hemen hemen tüm içeriği yönünden geniş ölçüde Girit etkisi altında olduğu görülmektedir. Miken Çağı bittiğinde, yeni biçimler ve konuları olan başka bir sanat yavaş yavaş gelişim olanağı bulur. Arkeologların önceleri yorumladığı gibi yavaş yavaş ilerlemiş, kültürler arası doğrudan bir kesinti olmamıştır.

Şekil 1.8: Antik Yunan Dönemi bir duvar süslemesi örneği

Kaynak:https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/4/4f/Athena_Herakles_Staatliche_Antikensammlungen_2648.jpg/800px-Athena_Herakles_Staatliche_Antikensammlungen_2648.jpg

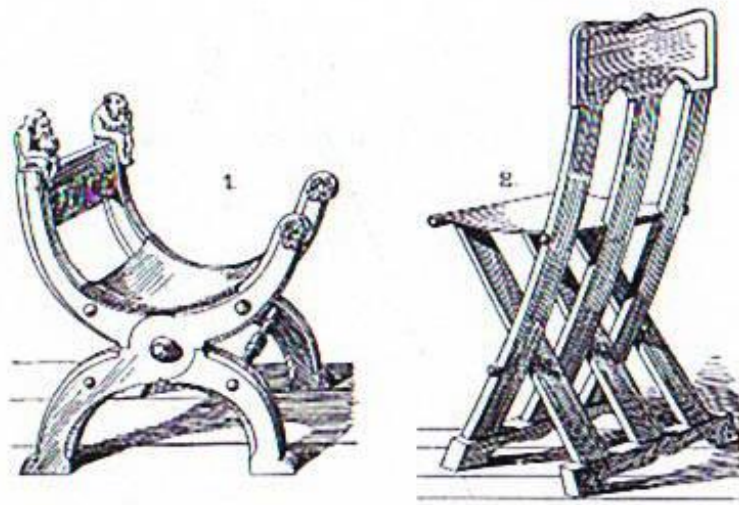
Bu iki toplumun sanat ürünleri incelendiğinde dalgalı hatlar, bitki ve deniz yaratıklarını gösteren doğa tasvirli betimlemeler yerine, daha çizgisel örneklerin yoğun olarak kullanıldığı bir geometrik düzenin ortaya çıktığı görülmektedir. Aynı sırada tunç yerine demir el araçları kullanılmaya başlanmıştır. İ.Ö. 11. - 8. yüzyıl arasındaki zaman dilimi, İlk Demir Çağ ya da Geometrik Çağ olarak adlandırılır. İ.Ö.

6. yüzyılın ikinci yarısında dönemin sanatçıları istedikleri doğrultuda doğaya en yakın biçimlere varma amaçlarına ulaşmışlardır.

Kendinden önceki toplumların süsleme ve bezeme üslupları ile yeni dönemin doğa temalı betimlemeleri birleşerek, İ.Ö. 5. yüzyılın ikinci çeyreğinde gelişen klasik üslubun başlangıcı olarak kabul edilmiştir. Helenistik Çağ'la birlikte Yunan dünyasının sınırları genişlerken, Yunan sanatı da Yunan uygarlığının yayıldığı ülkeleri aşarak Doğu'ya kadar ulaşmış ve sonrasında yaşana değişimle birlikte her alanda olduğu gibi sanat alanında da köklü yenilikler olmuştur.

Yunan mobilyaları Eski Mısır'da olduğu gibi tabure, masa, sandalye, yatak gibi mobilyaların basit ve sıradan olmasıdır. Mobilyalarında malzeme olarak metal ve bronz ağırlık vermişlerdir. Ahşap malzeme çok az kullanılmıştır. Yunan mobilyasında önceki dönemlerde görüldüğü gibi özellikle üçayaklı sehpa ve arkalı sandalyelerin kullanılması uygarlıkların birbirleriyle etkileşimlerinin en büyük göstergesi olarak kabul edilebilir. Mobilyalar üzerinde altın işlemlerin de kullanıldığını yine kazılar sonucunda öğrenmekteyiz.

O dönemde kullanılan ölçü ve oranın dengeli oluşu günümüz sandalyelerine kadar ulaşmış olup halen kullanılmaktadır. Roma Sanatının ve mobilyasının Yunan Sanatının benzer özellikler gösteren bir uzantısı olduğu kabul edilmektedir. Mobilyalar ahşap, metal, taş süsleme malzemeleri ile yapılmıştır. En çok kullandıkları malzemeler tunç ve bronz olmuştur.

Sekil 1.9: Antik Yunan Mobilya Örnekleri:

Kaynak: <http://www.raifcukur.net/meslekibilgiler/mobilyatarihi/mobily2.jpg>

Yatak, divan, sandalye, masa, küçük sandıklar kullandıkları mobilyalardır. Bu dönemde duvar dolapları daha fazla gelişmiştir. Açılır kapanır tabureler, geniş divanlar, karyolaların ayakucu ile baş yastığının kaldırılmış olması, uyuma dışında dinlenme ve yemek amaçlı kullanılması o dönem mobilyaların işlevsel kullanılmış olması önem kazanmıştır. Yemek yenmesi için kullanılan masalar yeme eylemi bittikten sonra kanepelerin altına sürülmesi günümüz mobilyalarında da dar mekanlar için işlevsel mobilya mantığı için örnek alacak nitelikte kullanılmıştır.

Şekil 1.10: Yunan duvar resimleri örneği ve oturma alışkanlıkları

Kaynak: <http://www.evkultur.com/mobilya/mobilyadayunanroma/1.jpg>

Şekil 1.11: Yunan duvar kabartması örneği ve oturma elemanı

Kaynak: <http://www.leblebitozu.com/wp-content/uploads/2015/07/sumer-tablet.jpg>

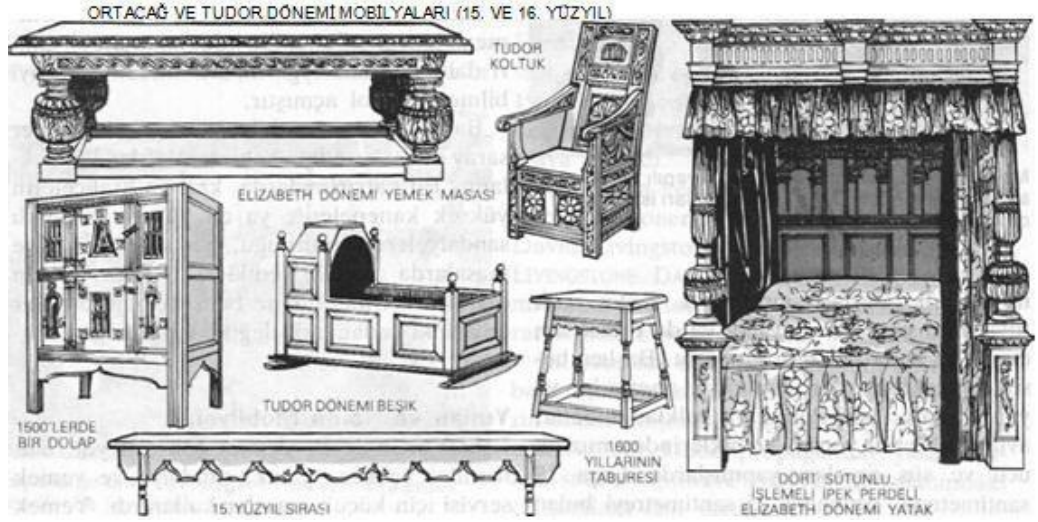

Sekil 1.12: Yunan heykel örneği ve oturma alışkanlıkları

Kaynak:<http://img.absolutroma.com/wp-content/uploads/2015/02/Visitar-el-Museo-Nacional-Etrusco-en-Roma-830x582.jpg>

Orta Çağ Döneminde dini öğelerin artması ve din konusunun baskın olmaya başlamasıyla toplum üzerindeki baskı giderek artmış, sosyal ve kültürel yapıyla birlikte pek çok alanı etkisi altına almıştır. Özellikle sanat ve tasarım alanında etkili olmuş dolayısıyla mobilya üzerinde de etkisini göstermiştir.

Orta çağ tüm bilim, sanat ve sosyal yapı incelendiğinde Avrupa'nın krallık çağı olarak kabul edilmiştir. Bu karanlık dönem din baskısı ve otorite ağırlıklı bir düşünceye sahip İmparatorluğun yıkılması ile son bulmuştur. Ancak bittikten sonra da özellikle Gotik dönem ve sanatı bir süre daha etkisini korumuş, Rönesans'ın gelmesiyle birlikte yeni bir sanat anlayışına yerini bırakmıştır. Dini inançların etkisinde kalan Gotik Sanatı diğer tüm sanatların ve akımların aksine herhangi bir etkileşim olmadan doğmuştur. Dönemde özellikle koyu renk Ağaç malzeme çok fazla kullanılmıştır. Kalın torna ayaklar ve masif tabla Gotik mobilyasının en belirgin sembolü olmuştur.

Şekil 1.13: Gotik mobilya örnekleri

Kaynak:<http://www.nuveforum.net/attachments/7051d1220657636-yunan-roma-mobilyalari.jpg>

Mimaride esas olan sivri kemer ve tonoz mobilyada da hakimdir. Mimarilerine uygun olarak büyük ve gösterişli mobilyalar yapmışlardır. Geometrik şekiller, bitki ve çiçek motifleri yaygın olarak kullanılmıştır. Kilise mobilyalarının yapımına çok önem verdikleri için ev mobilyalarında çeşitlilik yönünden azdır. Genellikle sandalye, masa, sedir ve karyoladır.

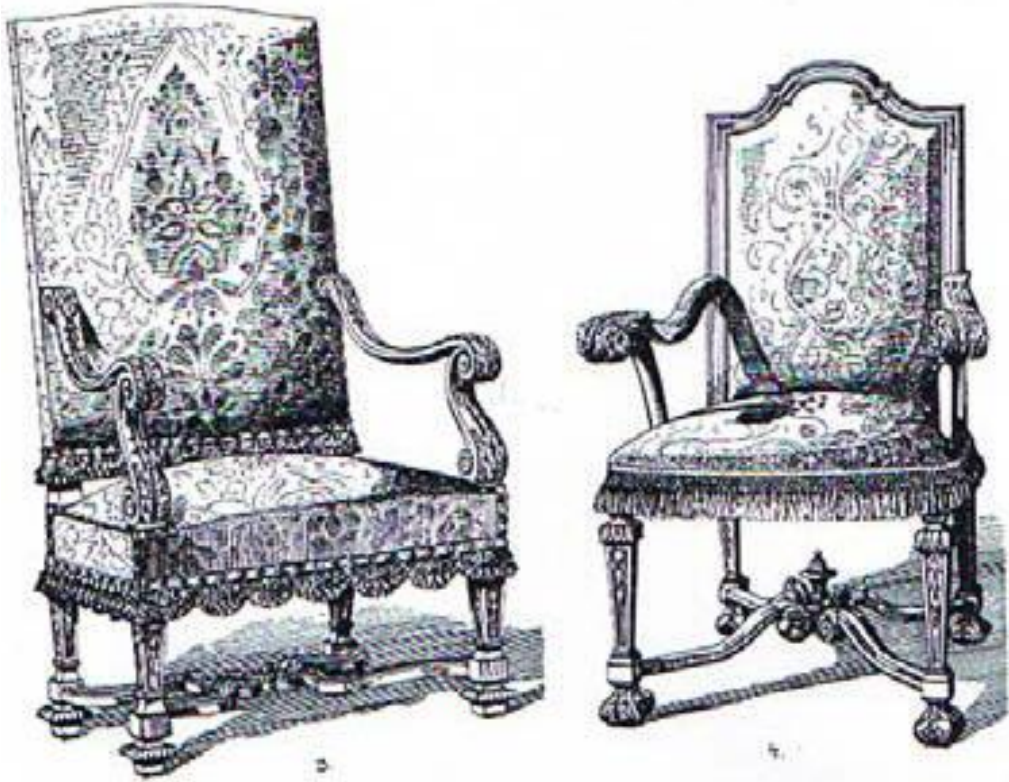

Şekil 1.14: Gotik oturma elemanı örneği

Kaynak:<http://antikamobilyalar.com/wp-content/uploads/2015/03/gotik-bench-mobilya-1.jpeg>

Rönesans Mobilya Sanatı yaklaşık bin yıl süren Orta Çağın derebeylik düzenine, ekonomik yapısına ve dine dayalı katı kültürel tutuma duyulan tepkiden doğmuştur. Mobilyalarda, ölçüde denge ve süslemelerde incelik bulunmaktadır. Bu dönemde her ülkede o ülkenin özelliklerine göre birbirinden oldukça farklı tarzlarda geliştirilmiştir. Rönesans mobilya tarzı İtalya'da hızlı gelişmeler görülmüştür.

Rönesans, yeniden doğuş, canlanış veya diriliş anlamına gelmektedir. Rönesans yenilikler dönemidir. Önceki dönemlere göre, teknik ve estetik yönden üstün özelliklere sahiptir. Oturma salonlarında tabanlı cilalı ve yüzeyi armalarla süslü dört köşe taşlar, duvarlarda alegorik (bir görüntü, bir yaşantı veya bir davranışın daha iyi kavranmasını sağlamak için göz önünde canlandırıp dile getirme sanatıdır.) desenler ve halılar yer almaktadır. Dekorasyonda döşeme eşyalarına geniş yer verilmiştir. Ölçüler, süslemeler mimariye uygun ve uyumlu mobilyalar yapılmıştır. Tablalar, tavan ve duvar süslemelerinde dekoratif olarak kullanılmıştır.

Şekil 1.15: Rönesans dönemi kıvrımlı hatlara sahip oturma elemanı örnekleri

Kaynak: <http://www.raifcukur.net/meslekibilgiler/mobilyatarihi/mobily4.jpg>

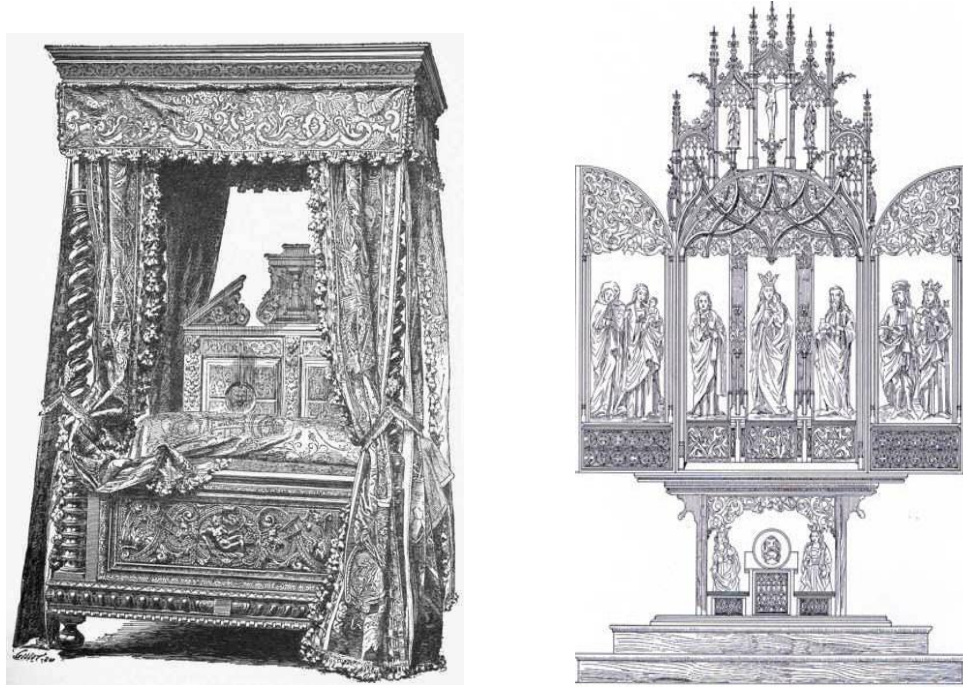

Sekil 1.16: Rönesans dönemi kıvrımlı hatlara sahip oturma elemanı örnekleri

Kaynak: [http://www.salonantik.com/ckfinder/userfiles/images/chair8\(1\).jpg](http://www.salonantik.com/ckfinder/userfiles/images/chair8(1).jpg)

Rönesans dönemi mobilyalarda ceviz, meşe, abanoz ağacı kullanılmıştır. Kaplama olarak ceviz kullanılmıştır. Dolap kapaklarına yağlı boya ile gerçek bir tablo değeri taşıyan resimler yapılmıştır. Mobilya döşemesinde altın işlemeli kadifeler, kabartma deriler, gümüş ve pirinç raptiyeler kullanılmıştır. Bu dönemde ilk defa mobilya yapımında, mobilya ustaların yanı sıra, ressam, heykeltıraş ve mimarların görüşlerinden yararlanılmıştır. Mobilya yapımında uygulanan geçmeler düzenli bir biçimdedir. Geçmelerin dışardan görünmemesine özen gösterilmiştir. Rönesans'ta sandık yaygın bir depolama mobilyası olarak kullanılmıştır.

17. Yüzyılın başından 18. Yüzyılın son çeyreğine kadar uzanan, Avrupa sanatına hakim olan bu akıma barok denilmektedir. Karşıt reform hareketiyle doğmuştur. Roma ve papalık çevresinde şekillenen anlayıştan beslenmiştir. Rönesans'ın reform hareketlerinin getirdiği yeni anlayışlara karşı bir propagandayı hedefler. Dini ve din dışı konularda etkili güce sahiptir. Rönesans'a sanatında görülen geometrik ve köşeli formlarla birlikte çizgisel renkler ve ışıklar, dağıtılmış olan formların psikolojik etkinlik kaynağı olarak yeni bir renk anlayışının varlığını göstermeye başladığı görülmektedir.

Şekil 1.17: Barok dönemi mobilyası örnekleri

Kaynak:<https://s-media-cache->

[ak0.pinimg.com/originals/7a/90/7a/7a907a7aef183ca7b5ae825b052a62a1.jpg](https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/originals/7a/90/7a/7a907a7aef183ca7b5ae825b052a62a1.jpg)

Kaynak:<http://www.raifcukur.net/meslekiBilgiler/mobilyatarihi/mobily3.jpg>

“Barok (XVI. Louis) stili ile (XV. Louis) Rokoko stili arasında Regence stili geçiş dönemini oluşturmaktadır. Rokoko üslubu ilk olarak Fransa da IV. Louis döneminde benimsenmiştir. Doğaya ve doğa bilimlerine duyulan ilgi sonucu dekorasyon motiflerinin işlenmesinde daha natüralist bir anlayış hakimdir. Barok anlayışının en son süreci içerisinde duyarlılık üst düzeye çıkmış ve bu süreç barok sanattan farklı özellikler göstermeye başlamıştır. Bu sürece de rokoko adı verilmiştir” (Kurtoğlu, 1986, s.80-81).

Barok sanatı Avrupa'nın Katolik ülkelerinde kısa sürede benimsenerek uygulanmaya başlanmış Fransa'da ise sosyal ve kültürel nedenlerden kaynaklanan bir gecikme süresinin ardından ilk baştaki halinden daha sade bir biçimde varlığını göstermiştir. Barok dönemin benimsenmesiyle saray süslemesi ve mobilyasında yenilikçi yaklaşımlar oluşmaya başlamış ve kraliyet ailesinin yaptığı uygulama ve değişikliklerle yeniden şekillenmeler oluşmaya başlanarak Louis dönem mobilyaları ortaya çıkmıştır.

XII. Louis stili mobilya, gerçek Louis stillerine bir geçiş dönemidir. XIII. Louis stili, barok sanatının Fransa'da yeni bir anlayışla şekillenmesidir. Bu akımın önemli ölçüde İtalyan ve daha az miktarda İspanyol Rönesans'ına ait sanat eserlerinden etkilendiği söylenebilir.

Kapılara arabesk oymalar yapılmış, tavanlar önceki dönemlerden farklı olarak yoğunlukla ceviz ağacı ile kaplanmıştır. Mobilyalar da ağırlıklı olarak ağaç malzemeler kullanılmış, çeşitli tekstil malzemeleri ile süslemeler eklenmiştir. Yatak tavanları sarmal ve tespit ayaklı sütunlar üzerine yerleştirilmiştir. Dolaplar, motiflerle süslü çekmecelere bölünmüştür. Rokoko mobilyalar incelendiğinde kabartmalar, oymalar ve kullanılan taçlar simetrik olarak koltuk, kanepeler, sandalye, oturma ve arkalık yüzeyleri için özel kumaşlar olarak dokunmuştur. Mobilya ayakları incelendiğinde kavisli ve kenarlarının fitilli olduğu, ayak sırtlarının yaprak ve zaman zaman da çiçek kabartmalarıyla bezendiği görülmektedir. Sabitleyici elemanlar özellikle ayak eğmeci ile köşe yapmadan geniş bir yayla birleştirilmiştir. Ön ve yan kayıtların ortasında simetrik taçlar bulunmaktadır. Kolçaklar üç yönden de kavisli ve kolçak üstleri hafif dolgunlukla kumaşla kaplanmıştır. Arkalıklar yanlarda ve üstte uyumlu kavislerle şekillenmektedir.

Barok ve Rokoko stillerinin çok kabartmalı ve yüksek maliyetli işçiliklerinin uygulanması ekonomik nedenlerle güç olduğu için, daha çok XV. ve XVI. Louis stillerinin sadeleştirilmiş hallerinin "Klasik Mobilya" olarak adlandırıldığı görülmektedir.

Barok ve Rokokonun gösterişli görünüşüne tepki olarak çıkmıştır. Yeniçağ'da Barok ve Rokokonun gösterişli görünüşüne tepki olarak doğan pek çok mobilya akımı oluşmuştur. Bu akımların oluşum süreci Fransız İhtilali'yle başlayıp, günümüze kadar sürmüştür. Çağın en önemli ve ileriki dönemlere yön verecek olayı Fransız İhtilali ve Sanayi Devrimidir.

Yakın Çağ'ın mobilya alanında yeni bir üslubun oluşmasından ziyade eski üslupları yenileştirilmesi ve yapı tekniklerine önem verilmiştir. Bu nedenle 19. Yüzyıl mobilya çalışmaları modern stile geçiş veya yenileşme dönemi olarak nitelendirilmektedir. Ağaç işleme makinelerinin bulunması ile sosyal değişimler ve ekonomik gelişmeler sebebiyle geniş kitlelere yayılmıştır. Bu dönem mobilyaları

geçmişten izler taşısa da sadeleşme ağır basmaktadır. Oyma ve kabartmalar kalkmış ayaklar düz veya eğmeçlidir.

Şekil 1.18: Rokoko sitili giysi paravanı örneği

Kaynak: <http://antikamobilyalar.com/wp-content/uploads/2015/03/antika-paravan-1.jpeg>

Şekil 1.19: XVI. Louis oturma elemanı örneği

Kaynak: https://a.1stdibscdn.com/archivesE/upload/9593/12_15/1916812/1916812_1.jpeg

Şekil 1.20: XVI. Louis çalışma masası örneği

Kaynak:<https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/originals/88/33/0d/88330d48488fc1b91ef60a4217c51dbd.jpg>

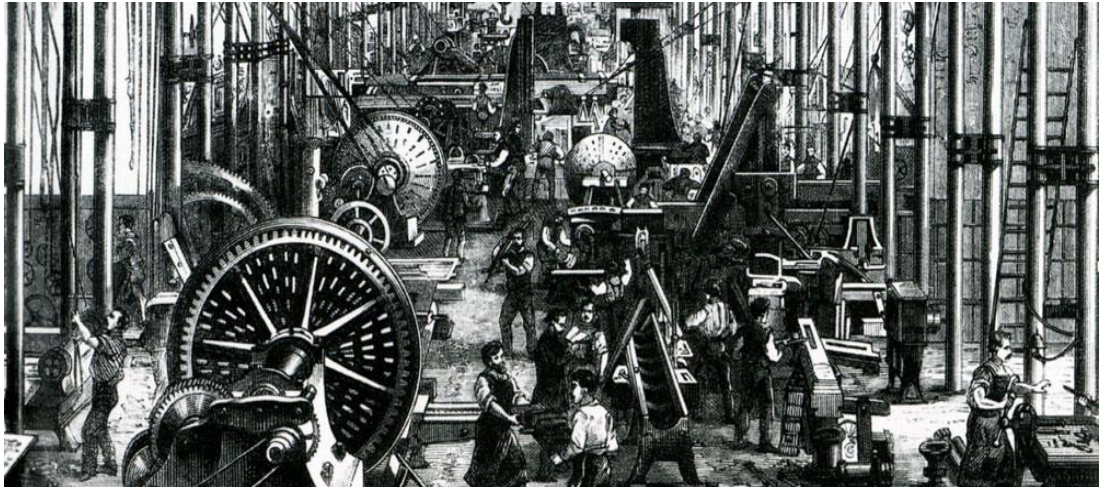
Aydınlanma Çağı ve Amerikan Bağımsızlık Savaşı'nın etkisiyle ilk olarak Fransa'da ortaya çıkan özgürlükçü düşünceler, sosyal ayrımlar ve sınıf farklılıkları gibi pek çok sosyal ve ekonomik unsur Fransız İhtilâli'nin hazırlayıcısı olmuştur. Fransız İhtilâlinin sonuçları olarak feodal yapılanma ortadan kalkarak egemen sınıf olan soylular ve rahipler güçlerini kaybetmiştir daha özgür ve eşitlikçi bir toplum yapılanması kendini göstermeye başlamıştır. Böylece Üretici sınıf haklarına kavuşmuş, insan ve Yurttaş Hakları Bildirisi yayımlanmış böylelikle Avrupa'nın bugünkü koşullarını oluşturan yepyeni bir oluşum sürecinin temelleri önemli adımlar atılmıştır.

Yakın Çağda ortaya çıkan bilimsel ve teknik gelişmeler sonucunda kömür, petrol, buhar gibi yakıtlarla çalışan çok verimli üretim araçları kullanılmaya

başlanmıştır. İngiltere'den tüm Avrupa'ya yayılan ve işçi sınıfının oluşmasına yol açan bu değişime Sanayi Devrimi adı verilir.

3.4. Endüstri Devrimi Süreci

'Endüstri Devrimi'nin oluşmasının tarihsel süreç incelendiğinde yüzyıllar aldığı görülmektedir. Endüstri Devrimi öncesi döneme bakıldığı zaman, bu devrimi hazırlayan şartların Rönesans ve Reform döneminden itibaren oluşmaya başladığı görülmektedir. Sanatta, felsefede ve bilimde özgürlükçü ve yenilikçi akımlar 17. yüzyılda Aydınlanma Çağı'nın ve 18. yüzyılda Endüstri Devrimi'nin temelini hazırladılar. Özgür düşüncüyü destekleyen ve öven bu yeni dönemde sanatçılar, tasarımcılar ve bilim adamları çalışmak için daha elverişli koşullara sahip oldular. En önemlisi bilim alanındaki gelişmeler teknolojinin hizmetine sunuldu dolayısıyla tüm bu olumlu gelişmeler teknolojiadaki gelişmeler ise doğrudan Endüstri Devrimi'nin oluşumunu başlattı.

Şekil 1.21: Endüstri Devrimi temalı sanayi mekanı illüstrasyonu

Kaynak: <https://kidskonnnect.com/wp-content/uploads/2015/01/industrial-revolution.jpg>

Endüstri devriminin doğduğu yerin İngiltere olarak kabul edilmesinin temel sebeplerine bakıldığında ilk olarak dünya üzerindeki en geniş sömürgelere sahip ülkenin İngiltere olması başlıca sebeplerden biri olarak gösterilebilir. Aynı zamanda demir, kömür gibi sanayinin temel taşları olan hammaddeler bakımından

İngiltere'nin çok zengin doğal kaynaklara sahip olması da diğer önemli nedenlerden biridir. Sömürgelerinden elde ettiği hammaddeleri işledikten sonra, bu hammaddeleri sömürgelerine geri satan İngiltere'nin elindeki kadar geniş bir pazara o dönemde başka hiçbir ülke sahip değildi. İngiltere'nin güçlü donanma kuvvetleri ve ticaret filoları sayesinde elinde pek çok gemi bulunuyordu ve bu ona taşımacılık alanında büyük güç sağlıyordu (Yararel; 2014, s;20).

Sanayi devrimiyle birlikte Avrupa'da 18. ve 19. Yüzyıllar, yeni buluşların üretilmeye başlanması ve buhar gücüyle çalışan makinelerin makineleşmiş endüstriyi doğurmasıyla birlikte Avrupa'daki sermaye birikiminin artması '*Endüstri Devrimi*' olarak adlandırılmasını beraberinde getirmiştir. Batı uygarlıklarında oluşmaya başlayan yeni oluşumlar endüstri devriminin doğmasını sağlamış ve bu oluşumla birlikte toplumların yaşamlarında köklü değişimler görülmeye başlanmıştır. Üretim ve ulaştırma alanlarında yaşanan büyük gelişmeler toplumu hızlı bir biçimde ilerleyen makineleşmeye yöneltmiş, işçi nüfusu artmaya başlamıştır. Buluşlar büyük bir hızla ortaya çıkmaya başlarken üretim artmış, bununla birlikte üretim için harcanan insan gücü giderek azalmıştır (S. Kariptaş, 2006;31).

Mobilya tarihine bakıldığında endüstrileşme ve endüstriyel üretim yöntemlerinin 19. yüzyıldaki en önemli gelişmelerden biri olduğu görülmektedir. Endüstri devriminden önceki dönemlerde mobilya stilleri belli zaman aralıklarında neredeyse birebir kopyalanmış, genellikle kendinden önceki dönemlerle etkileşime girmiş, harmanlanarak günün koşullarına göre yeniden biçimlenmiştir. 19. Yüzyılda ise daha önceki dönemlerden farklı bir durum olarak toplu üretim yöntemlerine geçiş ve makineleşme ürünlerin kalitesinde ve biçiminde eskiye oranla büyük fark yaratmıştır. 19. Yüzyıl tasarımını önemli ölçüde etkileyen olgulardan biri, endüstrileşmeyle birlikte toplumsal yapıda ortaya çıkan değişimlerdir.

Tasarım ve uygarlık tarihinin önemli bir kırılma noktası olarak kabul edilen endüstri devrimi ile birlikte makine temelli üretim ön plana çıkmış dolayısıyla insan eli ile üretilen ürünler ikinci planda kalmıştır. Ortaya çıkan teknoloji kavramı sanayi alanında hızlı ve sürekli üretimin yapılmasını sağlamıştır. Metal üretiminin hızlanması, fabrikaların kurulması, kanal ve karayolu teknolojilerinin ilerlemesiyle birlikte tasarım alanında önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bu gelişmeler toplumlar arası ilişkilerde ve üretim sürecinde açtığı yeni ufuklar ile sanat ve bilimin yönünü de değiştirmiştir.

17. yüzyılın sonlarına doğru gelişen teknoloji her alanda esaslı bir değişikliği beraberinde getirmiştir. Yunanca "*tekhne*" (sanat, zanaat) ve "*logos*" (söz, sözcük) kelimelerinden oluşan teknoloji terimi kökeninde "*sanatlar üzerine konuşma*" anlamına gelmektedir. Zamanla anlamı değişerek, bilimsel araştırmalardan elde edilen sonuçları ve bunlara ilişkin araç, yöntem ve süreçlerin tümünü ifade etmeyi amaçlayan bir anlam kazanmıştır (Seçer Kariptaş, 2006,27).

Endüstri devrimini, 16. ve 17. yüzyıldaki dinsel, siyasal, bilimsel ve felsefi düşünceler hazırlamış, Avrupa'ya yayılarak 17. yüzyılın bilimsel buluşları, sanayi devriminin teknolojik gelişmelerine kaynak olmuştur. Teknolojinin gelişmesiyle makineleşme doğmuş, fabrikalar kurulmuş, bu fabrikaların çevresinde sanayi yapıları çoğalmış, ulaşımın gelişmesiyle birlikte uzak pazarlar açılmış ve sonuç olarak işçi sınıfı doğmuştur. Gelişen teknolojiyle toplumların yaşamında köklü değişimler başlamış ve yeni bir çağa girilmiştir. Yeni buluşlar insanların yaşamında yerini almaya başlarken yaşadıkları çevre ve kullandıkları eşyalar bu yeni duruma göre şekillenmeye başlamıştır.

Bu dönemdeki önemli bazı teknolojik gelişmeler aşağıdaki gibi sıralanabilir;

- *Buharlı makine; Endüstri devriminin en önemli gelişmelerinden biri olarak kabul edilmektedir. 1763 yılında James Watt, İskoçya'da buharla çalışan bir makine icat etmiştir ve bu makinenin gelişmiş biçimi makine çağının gerçek başlangıç noktasını oluşturmuştur.*
- *1807 yılında ilk olarak Robert Fulton tarafından buhar makinesi gemiler üzerinde uygulanmaya başlamış ve taşımacılık alanında büyük gelişmelerin yaşanmasını sağlamıştır.*
- *1925 yılında buhar makinesi ilk kez lokomotiflerde kullanılmaya başlanmıştır.*
- *1840 yılında ilk düzenli okyanus ötesi buharlı gemi seyahatleri başlamıştır.*
- *1844 yılında Samuel Morse Amerika Birleşik Devletlerinde ilk ticaret amaçlı telgraf hizmetini devreye sokmuştur.*
- *1876 yılında Alexander Graham Bell telefonu bulmuştur.*
- *1800-1830 yılları arasında köprü, kanal ve demiryolu inşaatları hızla artmıştır.*

- *1850'lere kadar İngiltere'nin tekelinde olan endüstri devrimi, bu tarihten sonra tüm*
- *Avrupa'ya ve arkasından Amerika'ya yayılmıştır (Seçer Kariptaş, 2006,35).*

Makineleşme ve fabrikasyon üretim zamanla zanaatkarların yok olmaya başlaması sonucunu doğurmuştur. Atölyelerin yerini mekanik üretim ve fabrika işçiliği almış, yaşanan değişimler ilk olarak mimari eserlerde ardından mekan tasarımlarında kendini göstermiştir. 19. yüzyılda inşa edilen yapıların sayıları geçmişe oranla daha fazla olmakla birlikte, yapıların kendilerine özgü üslupları yok olmaya başlamıştır. Mobilyaların teknolojik açıdan gelişmemiş atölyelerde el işçiliği ile daha nitelikli şekilde üretilmesi mümkün olmasına karşın, seri üretimin ekonomik baskılarla birlikte diğer alanlarda olduğu gibi mobilya üretiminde önem kazanmasına yol açmıştır (Yararel; 2014, S:23)

Buhar makinesinin bulunmasıyla başlayan endüstri devriminin getirdiği değişimler özellikle tasarım alanında etkili olmuştur. Makine üretiminin ön plana çıkması sanat ve zanaata verilen önemi azaltmış, pek çok alanda olduğu gibi tasarım alanında da fabrikasyon üretim tercih edilir olmuştur. Endüstrileşmenin tasarıma olan en büyük etkisi üretim yöntemlerinde kendini göstermektedir. Bu üretim yöntemlerinin en önemlisi ise seri üretimdir.

3.5. Endüstri Devrimi Sonrası

Endüstri devriminden sonra kültür hızlı bir değişimden geçerek yeni bir kimlik kazanmış ve toplum üzerinde önceki dönemlerle kıyaslanamayacak bir yer edinmiştir. Endüstrileşmenin sonucu olarak toplum, toplumsal hareketler, alışkanlıklar ve beğenileri yönetme amacını güden kapitalizm ve küreselleşme kavramları; kültür endüstrisiyle birlikte doğan popüler kültür, moda, marka ve imaj gibi yeni kavramlarla birlikte toplumun tüm katmanlarında, kökten değişiklikleri beraberinde getirmiş, her alanda toplum yapısını değiştirerek yeniden şekillendirmiştir.

Bu dönemde kültür kavramı üzerine pek çok tartışma yapılmış ve 1900'lü yılların sonuna doğru küreselleşme olgusunun varlığıyla birlikte "dünya çapında kültür" kimliğiyle yeniden gündeme koyulmuştur. Toplum yapıları incelendiğinde ve karşılaştırıldığında yaklaşık davranış biçimlerinin sergilendiği görülmektedir. Bu

bağlamda bireylerin ve toplumsal yapının davranış şekilleriyle ilişki kurup birbirleriyle iletişime geçerek şekillendikleri sonucuna varılabilir.

Farklı toplumların birbirlerinin alışkanlıklarını ve davranış biçimlerini benimsedikleri ve özellikle teknoloji etkeniyle birlikte bir topluma ait davranış biçimlerinin başka toplumlar tarafından çok daha hızlı şekilde kabul görüp benimsendiği görülmektedir. Genellemenin yapılması gerekirse özünde tüm teknolojiler bir kültürdür ve teknolojinin sağladığı faydalar ve teknolojik ilerlemeler bir başka kültürün ürünü olarak algılanıp dışlanmamaktadır dolayısıyla kültür globalleşerek tek bir kültür haline gelmektedir (Özdemir, 1998; 198)

Küreselleşme olgusu ilk olarak kendini ekonomik alanda hissettiren ve giderek kültürel, siyasal ve toplumsal alanlarda da varlığını ve etkisini hissettiren çok yönlü bir süreçtir. En basit tanımıyla; yerel ve evrensel düzlemde iki yöne doğru ilerleyen bir süreci kapsamaktadır. Son derece dinamik ve değişken bir kavram olan küreselleşme dünyanın farklı alanlarını etkisi altına almaktadır. Her geçen gün bünyesine kattığı yeni açılım ve devinimler sayesinde düzenli olarak gelişmekte ve büyümektedir. Bu bağlamda küreselleşme süreci çok-aktörlü bir yapıdır. Ulus-devlet, uluslararası kuruluşlar ve devlet-üstü kurumlar, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarının karşılıklı iletişimi ve etkileşimi sonucunda şekillenmektedir. Etki alanı insan ve insan toplulukları, ekonomi, siyaset, teknoloji, iletişim, çevre ve kültür oluşumlarının tümüdür (Çubukcu, 1999; 15).

Endüstri devrimi sonrası değişen pek çok değerle birlikte tasarrufa verilen önemde azalmış, yerini tüketime bırakmıştır. İşletmeler artık küçük çapta üretim yerine kitle üretimi yapmaya başlamıştır. Tüketiciler ise gündelik hayatlarını kolaylaştıracak temel ihtiyaçlarını ucuz yolla elde etmeyi amaçlıyorlardı. Hem tüketici hem de üretici karşılıklı olarak içinde buldukları bu yeni durumdan memnundu. Halk hızla değişen yeni sisteme alışmaya çalışırken, üretici daha çok kar elde edebilmek üzere çalışmalar yapıyordu.

1929'da Amerika'da başlayan ekonomik kriz tüm dünyayı etkilemişti. 2. Dünya savaşı sonrasına kadar etkisi devam eden kriz, üreticileri yeni stratejiler belirleyerek kalıcı çözümler bulmaya yöneltti. Tarihte “*Büyük Buhran*” olarak bilinen bu dönemin sonunda serbest ekonomi yerini müdahaleci devlet modeline bıraktı. Tüm bu gelişmelerin sonucunda ortaya çıkan rekabet ortamında işletmeler farklı bir var olma

savaşının içine girdiler. Bu modern savaştan yeni yeni kullanılmaya başlayan “marka” ve “imaj” yardımıyla çıkabilmeyi hedefliyorlardı. Üretim boyut değiştirerek kaliteye verdiği önemi markalaşmaya yönelten bir anlayış benimsemeye başladı. (Özdemirci, 2004: 61)

3.6. Arts And Crafts Hareketi

“Art and craft” kelimesinin tam olarak Türkçe karşılığı “sanat ve zanaat” anlamına gelmektedir. Akım yaklaşık olarak 1880 - 1910 yılları arasında en parlak günlerini yaşamıştır. “19. Yüzyılın ikinci yarısında güzel sanatlar - el sanatlarının ayrılmasının aksine el sanatları da özgün eserlerin yaratıldığı güzel sanatlarla birlikte görülmeye başlandı. Endüstriyel üretimi reddetmektense birlikte davranmanın gerekliliğinin anlaşılmasıyla tasarımda modern hareket başlamış oldu” (Boyla, 2011; 63).

Endüstri tasarımı ayrı bir disiplin haline geldi. Endüstrileşmeyle birlikte kırsal alandan kente göçün sebep olduğu olumsuz etkiler, üretilen malların tasarımındaki özensizlik, hızla değişen estetik değerler ve yeni toplum yapısı eleştirmenlerin ve sanatçıların karşı bir harekete geçmesine sebep oldu. 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başlarındaki bu gelişmeler sonucunda endüstri tasarımı ve tasarımcısı olgusu doğdu. Endüstriye karşılık geleneksel el sanatlarını canlandırmayı amaçlayan ve İngiltere’de başlayıp bütün Avrupa’ya ve Kuzey Amerika’ya yayılan bu yeni oluşum “*Arts and Crafts*” adı ile anılmaya başlandı.

1870’lerde başlayıp Birinci Dünya savaşı sonrasına kadar etkili olan bu akımın temsilcilerinin oluşturdukları üretim grupları “*lonca*” adı ile anılıyordu. Oluşumun temelinde özellikle günlük kullanım nesnelere üzerinde çalışarak taklitçilikten uzak “*özgün eserler*” yaratmayı hedefleyen bir düşünce sistemi bulunuyordu. Grafik, kumaş, desen, duvar kâğıdı, seramik ve mobilya tasarımı ilgilendikleri alanların önemli bir kısmını oluşturuyordu. Genel olarak dönemi yansıtan tasarımlara bakıldığında masif ahşabın çokça kullanıldığı ve mat cilanın tercih edildiği görülmektedir. Çok belirgin olmamakla birlikte “*marketöri*” ve “*kakma*” yöntemleri kullanılarak yapılmış doğal formlu desen ve yüzeylere rastlanabiliyordu. Makineyi ve onun sağladığı olanakları tümüyle reddeden bir tutum sergilemesi nedeniyle “*19. yüzyıl Romantizmi*” olarak değerlendirilen Arts and Crafts

(sanat ve zanaat birliği) akımı, dönemin öncülerinden olan İngiliz tasarımcı *William Morris*'in geleneksel tasarım yaklaşımıyla şekillendi.

Şekil 1.22: William Morris tasarımı Arts and Craft sandalye örnekleri

Kaynak:http://www.vam.ac.uk/_data/assets/image/0009/181836/Gimson_chair_CIRC.231-1960_crop.jpg

Şair, desinatör, roman yazarı, sanat eleştirmeni ve ressam kimlikleriyle pek çok alanda ürünler veren Morris; geleneksel ortaçağ üretim sistemlerinin geri gelmesini ve bu şekilde üretim yapılabileceğini kanıtlamayı istiyordu. Kendine özgü niteliklere sahip mobilyaların ağırlıkta olduğu akım birinci Dünya Savaşı'ndan sonraki yıllara kadar etkisini sürdürdü.

3.7. Art-Nouveau

Sanat ve mimarlık tarihçilerinin birçoğunun ortak görüşü olarak Art Nouveau' yu doğuran pek çok sebep olduğu düşüncesi savunulmaktadır. 19. Yüzyılın ikinci yarısında İngiliz tasarıma yön vermiş olan "Arts and Crafts" hareketi bu nedenlerin birincisi olarak gösterilebilir. Victoria dönemine damgasını

vuran "Neoklasik" ve "Neo-Gotik" tarzların aksine Arts and Crafts hareketi Erken Rönesans döneminin basit el yapımı geleneğinin devamını getirmiştir.

"Art Nouveau" akımı el Sanatçılarının yarattığı yeni bir tarzdı. Özünde çağının özgünlükten yoksun taklitçi sanatına başkaldıran bir kimlik barındırıyordu. Art Nouveau sanatçıları daha çok günlük kullanım eşyaları ve yapı tasarımı üzerine çalışmalar yapıyorlardı. El Sanatları akım'ına özgü ince el işçiliği ve yapım yöntemleri uygulayarak makinelere ve endüstri yöntemlerine gerekli durumlarda başvuruyorlardı. Bu dönemde ağırlıklı olarak Japon sanatına ve doğaya duyulan ilgi Art Nouveau tasarımlarında da kendini gösteriyordu. Çağın getirdiği yeni anlayışla birlikte çoğalan mühendislik ağırlıklı tasarım anlayışına karşılık "klasisizm" adı altında geçmiş dönemlerin sanatına dönük bir özlem dönemi başlamıştır. Gotik dönem, Uzak-Doğu ve Mısır uygarlıklarından formlar mimari cephelerde, iç mekanlarda ve mobilyalarda sıkça kullanılmıştır. Saray stillerinden de esinlenen akımda organik biçimlerin tasarıma hakim olduğu görülmektedir.

Şekil 1.23-24.25: Art Nouveau sandalye tasarım örnekleri:

Kaynak:http://s3.amazonaws.com/finewoodworking.s3.tauntoncloud.com/app/uploads/2016/09/06012944/img1370_xl-main.jpg

Kaynak: <https://s-media-cache->

<ak0.pinimg.com/originals/af/b8/8b/afb88b33f636ef357f88f4907d98e417.jpg>

Kaynak: <https://s-media-cache->

<ak0.pinimg.com/236x/69/5e/39/695e39bef42b02bf763dc3136f7a7b7e.jpg>

Art Nouveau Mobilyası incelendiğinde iki farklı uygulama biçimi görülmektedir. İlki; ahşabın biçimlenmesinde dönemin tüm olanakları kullanılarak mobilyanın bütününe kıvrımlı ve sürekli çizgilerden meydana getirilmesidir. *Hector Guimar* (1867-1942) ve *Eugene Gaillard* (1862-1933) bu tarzda üretilmiş mobilyaların Paris'te en çok bilinen tasarımcılarından olarak gösterilebilir.

Resim, baskı ve yüzey süslemelerinde sıkça kullanılan kıvrımlı hatlar ve dalgalı çizgiler, kolay biçim verilebilen malzemeler üzerine çalışan tasarımcıları etkileyerek zamanla mobilya ve mimarlığa yansıdı. Kıvrılan dallar, uzun yapraklar, lale, tavus kuşu, zambak, nilüfer, su sineği, saçları dalgalanan genç kadın figürleri ile birlikte yoğun olarak pastel renkler kullanılıyordu.

Art Nouveau akımına pek çok tasarım okulu ve sanatçı yeni form arayışlarıyla katkıda bulunmuşlardı. Dönemin tasarım anlayışında sınırlayan kurallar yoktu. Her öge eskiye öykünülmeden yeni baştan düşünülerek yaratılıyordu. Tasarım anlayışında sembolizmin öneminin yanı sıra soyut kavramların da ifade edilmesine önem verildiği görülmektedir.

Şekil 1.26-27-28: Dönemi yansıtan çeşitli sanat eserleri örnekleri

Kaynak: <https://s-media-cache->

[ak0.pinimg.com/736x/28/8f/c7/288fc7e2be2232aafbdd44af503d4998.jpg](https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/736x/28/8f/c7/288fc7e2be2232aafbdd44af503d4998.jpg)

Kaynak: <http://vsemart.com/wp-content/uploads/2014/10/Art-Nouveau-style-jewelry-9.jpg>

Kaynak: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/bd/Alfons_Mucha_-_

[F._Champenois_Imprimeur-%C3%89diteur.jpg](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/bd/Alfons_Mucha_-_F._Champenois_Imprimeur-%C3%89diteur.jpg)

Özellikle sivri köşeler ve düz yüzeylerden kaçınılarak tasarlanan mobilyanın temel yapısında ve yüzey donatımında asimetrik düzenlemelere sıkça rastlanırken zaman zaman abartıya kaçıldığı da görülmektedir.

"Yüzeylerde kullanılan desenler öncekiler gibi uzayıp giden kıvrımlar değil, yuvarlak biçimlerdi. Lale ve zambakların yerini güller, uzun yaprakların yerini yürek biçiminde yayvan yapraklar almıştı. Düz çizgilerden oluşan soyut desenler de görülüyordu. Ancak bu desenlerin göze çarpmayacak, yumuşak bir üslupla uygulanmasına özen gösteriliyordu" (Boyla, 2011; 74)

Art Nouveau' nun önde gelen temsilcilerinden olan ve bu dönemde pek çok eser vermiş olan İspanyol mimar ve tasarımcı *Antoni Gaudi*' nin tasarımlarına bakıldığında iç-dış birlikteliği, sürekli olarak devam eden kıvrımlı hatlar ve özellikle cephelerde kullanılan sıra dışı renkler ve farklı malzeme kullanımıyla göze çarpmaktadır.

Art Nouveau akımı mimarının yanı sıra resim sanatında da etkili olmuştur. Özellikle duvar kağıdı, mücevher ve giyim eşyalarında dönemi yansıtan uzun saçlı kadınlar ve çiçek motifleri sıkça kullanılmıştır. Görsel sanatlarda akımın en önemli temsilcilerinden biri ressam *Alphonse Maria Mucha*' dır (Yavuz Öden, 2012; 26).

3.8. Modernizm

19. Yüzyıl'ın ortalarında modernist hareketin tohumları atılmaya başlanmıştır. Halk için tasarım bu dönemde gündeme gelmiştir. İşlevsellik ve sadelik ön planda tutulmaya başlanmıştır. Öncü sanatçıların sadeliğe ne kadar önem verdikleri *Adolf Loos*'un "Süs suçtur" sözünden anlaşılabilirdi. 1914 yılında başlayan savaşla birlikte her alanda üretim durmuş ve büyük sıkıntılar yaşanmaya başlanmıştır. Teknolojinin sunduğu imkanlar savaş için kullanılarak çok fazla insanın ölmesine, evlerin ve şehirlerin yakılıp yıkılarak yerle bir edilmesine sebep olmuştur. 1918 yılında biten savaştan geriye yıkılmış ülkeler ve yoksul bir halk kalmıştır. Tüm bu olumsuzluklar yaşanırken kültür ve sanat alanında bir durgunluk dönemine girilmiştir. Savaşın sona ermesine yakın Batı Avrupa'da "*de Stijl*" grubu geçmişi unutup yeni bir dünya kurmayı, ileri teknolojinin, barış içinde yaşayan eşitlikçi bir toplumsal düzen yaratmak amacıyla kullanılmasını istiyorlardı.

Modernist bir düşünce yapısıyla hareket eden "*de Stijl*" tasarım alanındaki düşüncelerini yaygınlaştırarak uygulamaya koymaya çalışırken, 1917 yılında komünist bir devrimi gerçekleştirmiş olan Rusya'da da "*Constructivist*" ler toplum için yeni bir düzen kurmanın heyecanı ile "*de Stijl*" ile benzer nitelikte girişimlerde bulunuyordu. Mobilyanın yapısı işlevine uygun olmalı ve yapıyı oluşturan parçaların birbirleri ile olan ilişkileri net olmalıydı. Taşıyıcı sistem gövdeden kesin olarak ayrı tutulurdu.

Şekil 1.29: Modernizm mobilya örneği

Kaynak: <http://donshoemaker.com/wp-content/uploads/2011/11/OscarniemeyerChaise.jpg>

Kurulacak yeni düzen içerisinde her türlü üretim makinelerinin kullanıldığı endüstri kurumları olmalıydı. Tasarımın amacı toplumun her katmanındaki insana gerekli olan günlük kullanım nesnelerini ulaştırmak olmalıydı. Mobilyanın oturmak, yatmak, depolamak gibi görevlerini yerine getiren kısım kendi kendine ayakta durabilen bir iskelete yerleştirilirdi ve malzeme, biçim ve renk gibi görsel öğelerin yardımıyla vurgulanırdı. Süs ögesi kesinlikle kullanılmazdı, bununla beraber estetik değerlere oldukça önem verilirdi. Mobilyanın kendisi herhangi bir süs unsuru olmaksızın estetik görünümü sağlardı.

Tasarım kolay algılanabilir ve saydam olmalıydı. Düz çizgi, daire, kare, prizma ve silindir gibi basit geometrik biçimler ve ana renkler kullanılmalıydı. De

Stijl grubundan *Gerrit Rietveld*' in 1919' da tasarladığı "*Kırmızı-mavi*" adlı oturma elemanı bu ilkelerin tümünü barındıran bir tasarımdı.

Prof. Dr. Oya Boyla dönemin mobilya anlayışını şu sözlerle açıklamaktadır; "*Estetik düzen bütünüün parçaları arasındaki orantılar, doku, biçim, renk ve parlaklık gibi konulardaki zıtlıklar ve yapım sırasında gösterilen özenle meydana getirilirdi. İnsan bedenine uyum ve kullanım rahatlığı göz ardı edilmiyordu, ancak bu nitelikler hedefledikleri ekonomik çerçeve elverdiğince gerçekleştirilebiliyordu*" (Boyla, 2011; 81).

Şekil 1.30-31: Modernizm oturma elemanı örnekleri

Kaynak: <https://qph.ec.quoracdn.net/main-qimg-9b8316caf095e53530d5c55f741525e7-c>

Kaynak: <http://images.wisegeek.com/cognac-leather-chairs-near-lamp.jpg>

Özünde amaçladığı kültürel değişimi sanat, bilim ve toplum ilişkileri ile birlikte gerçekliği en yalın haliyle yansıtmak olan modernizm akımı, temelindeki düşünce yapısı ile Kübizm, Fütürizm ve Dadaizm gibi önemli pek çok sanat akımına da örnek olmuştur.

30' lu yıllara gelindiğinde modernist mobilyaların sert çizgilerinin artık yumuşamaya başladığı görülmektedir. İnsan vücuduna daha uyumlu tasarımlar üzerinde çalışan tasarımcılar kişinin insanın ruhsal yapısının da gözetilerek tasarımda stilizasyonun gerekliliği vurguluyorlardı. Tasarımın biçimlenmesinde temel unsur olarak “İşlevsellik” ve “kurgu” ön planda tutuluyordu ve içeriği zenginleştirilmişti.

3.9. Bauhaus

Bauhaus dönemi mobilya tasarımı incelendiğinde, 20. yüzyılda mimari, tasarım, sanat alanlarında yeni akımlar yaratmış olan önemli bir okul olarak tanımlandığı görülmektedir. Özellikle kurulduğu zaman dünyanın en çağdaş mimarlarını ve sanatçıları bir araya getirdiği ve yalnızca bir eğitim kurumu olmakla kalmayıp aynı zamanda bir üretim merkezi ve tüm bunların konuşulup tartışıldığı bir mekan haline geldiği görülmektedir. Bulduğu çağın en önemli hareketlerinden biri olan *Bauhaus Tasarım Okulu*'nun kurulduğu dönemde Alman mimar *Walter Gropius* tasarım alanında deneylerin ve keşiflerin yapılmasına olanak vermiştir.

Mimaride olduğu kadar endüstriyel tasarım ve şehir planlama gibi konulara da ağırlık veren Bauhaus tasarım okulu bu alanda da pek çok yeniliği beraberinde getirmiştir. Farklı bir bakış açısını benimseyen mimari bir akım yaratmayı amaçlayarak, sanatın tüm dallarında etkili olmaya başlamıştır. Endüstri devrimiyle birlikte modernizmin yarattığı yenilikçi üretim sürecinin doğal bir sonucu olarak ortaya çıkan seri üretim ve ürünlere gelen standartlar, *rasyonalizasyon* adı ile yeni bir kavramın doğmasına neden olmuştur. Bu kavram, gelenekselci yaklaşımın yeni sistemlere yenik düşmesi ve atölyelerin yerini devasa fabrikaların almasıyla başlayan bir sürecin sonucunda kendini göstermiştir.

Kurulduğu dönemde Bauhaus için düşünülen ilk amaç temel bir mimarlık, zanaat ve güzel sanatlar akademisi yaratmaktı. Ancak savaş sonrası *Gropius'a* göre yeni bir mimari dönemin başlama zamanı gelmişti. Fonksiyonun ve işlevin ön planda olduğu, ucuz ve kalıcı ürünlerin üretildiği yeni bir dönem başlamalıydı. Böylece *Gropius* sanat ve zanaatı birleştirerek, fonksiyonel ve sanatsal ürünler

yaratmak istiyordu. Bauhaus' a göre mimari tasarım, resim, heykel ve zanaatkarlık işbirliği içinde olmalıydı. *Walter Gropius*; sanatçıyı, zanaatkarın yücesi olarak tanımlamaktaydı. Bauhaus' un kurulma aşamasında amaçlanan düşünce sistemi; sanatsal ve uygulamalı bir öğretimdi. Tüm öğrenciler kendi seçimleri doğrultusunda çalışma atölyelerine katılıp bitirerek mecburi hazırlık kursunu tamamlamak zorundaydı. Ve temel zanaat bilgisi, tasarım parametreleri ve uygulama bir araya getirilmişti. Kendinden önceki dönemlerin aksine makina Bauhaus tasarımcıları tarafından pozitif bir eleman olarak değerlendiriliyordu. Bu sebeple endüstri ürünleri tasarımına da önem veriyorlardı (Vikipedi, <http://tr.wikipedia.org/wiki/Bauhaus>).

"Form fonksiyonu takip eder" özdeyişiyle bu tavır tasarım tarihine geçmiştir. Fonksiyonel tasarımı ön planda tutarak aynı zamanda teknolojik ve estetik açıdan değer taşıyan ürünler ortaya koyarak sanat, zanaat ve teknolojinin sentezlenmesiyle özgün ve yenilikçi bir anlayış benimsediler. Yeni malzeme ve teknikleri bir arada kullanırken malzeme, renk, form ve teknoloji arasında yeni ilişkiler kurdular. Bauhaus'un öncülerinden *Marcel Breuer* (1902-1981) Dessau'da metal borularla yaptığı mobilyaları ile tasarıma yeni bir bakış açısı kazandırmıştır. Bir bisikletin gidonundan esinlenerek tasarladığı "*Wassily*" adlı sandalye; branda ile yapılmış oturma kısmı, sırt kısmı ve kolluk parçaları, bükülmüş borulardan oluşan bir sisteme bağlanmıştı. *Breuer*' in bu tasarımı *Ludvig Mies van der Rohe*' nin tasarımlarına ilham vermiştir.

Sekil 1.32-33: Ludvig Van Der Rohe Tasarımı oturma elemanı örnekleri

Kaynak: <http://www.modernclassics.com/store/pc/catalog/d-MC-1401-L51.jpg>

Kaynak: <http://www.serenitylivingstores.com/product-images/regular/w/WassilyChr-Blk.jpg>

Dönemin tasarımlarına bakıldığında pek çok alanda yeni tekniklerin kullanıldığı ve disiplinler arası etkileşimde bulunulduğu görülmektedir. Fotoğraf ve film alanında resim, heykel ve mimari disiplinlerden faydalanılmış ve bu yeni birleşimin sonucu olarak ortaya çıkan yeni uygulamalar kolaj, rölyef, fotomontaj gibi yeni isimlerle ortaya konulmuştur. Bauhaus yenilikçi ve güçlü bakış açısıyla yaratıcılığı yükseltirken yeni bir kültürel kimlik yaratmayı da başarmıştır. Ancak grup yaratıcılığı ve tasarım eğitimindeki özgünlüğüne rağmen Bauhaus sınırlı bir başarıda kalmıştır (Yararel; 2014, s; 34).

Bauhaus okulunun kapanmasından sonra pek çok eğitimci Amerika'ya giderek iki kıta arasında Bauhaus tasarımının yayılmasında ve gelişmesinde etkili olarak yeni bağların oluşmasını sağlamıştır. Felsefesini bütün olarak aktarmakta başarılı olamamışsa da bu dönemde üretilen tasarım ürünleriyle modernizmin eksik yönlerinin ortaya çıkmasına ve giderilmesine yönelik arayışlar içine girilmesine ve bu sayede yeni akımların doğmasına neden olmuştur.

3.10. 20.Yüzyıl

19.yy. boyunca çok büyük sıkıntılar çekmiş olan işçi sınıfı eskiye oranla artık daha rahat yaşam koşullarına sahipti. Sürekli artan şehir nüfusu yeni gereksinimleri beraberinde getirmişti. Bu gereksinimlere yönelik oluşturulan endüstriyel oluşumlar I. Dünya Savaşından önce ortaya çıkmaya başlamıştı. Makineleşme, yarattığı büyük değişimle toplumsal, sosyal, ekonomik ve teknik alanda pek çok olumlu ve olumsuz yeniliği beraberinde getirdi. Değişen yaşam şartları yeni tasarım biçimlerinin gelişmesine neden oldu.

Toplumun yapısıyla beraber yaşam şekilleri ve ihtiyaçlar da yeniden şekillenmişti. Çalışmak üzere büyük şehirlere gelip küçük dairelerde veya odalarda tek başına yaşayan işçi sınıfı için yeni ihtiyaçlar doğmuştu. Küçük metrekareli bu yaşam alanları için modüler mobilya sistemleri tasarlanmaya başlanmıştı. Feodal düzenin yavaş yavaş kaybolmasına sebep olan yeni üretim, ticaret düzeni ve yeni fikirler modern tasarım anlayışının doğuşunu hazırlayan faktörler oldular. Endüstrileşmenin sancılarını atlattılmış ve teknoloji alanında geline yüksek düzeyle övünen bir refah toplumu dönemi başlamıştı. Belirli bir satın alma gücüne ulaşabilen işçi aileleri içinse çeşitli kullanım eşyaları yanında temel gereksinimlerini karşılayacak mobilyalar da tasarlanıyordu.

Sekil 1.34: 20. Yüzyıl mobilyasında oturma elemanı örneği

Kaynak: <http://flodeau.com/wp-content/uploads/2013/07/Round-Saddle-Leather-Chair-by-Jamey-Garza-flodeau.com-01.jpg>

Modernist hareketin tohumları aslında 19. Yüzyıl'ın ortalarında atılmaya başlamıştır. Temelinde daha sade ve işlevsel olana yönelme fikri bulunan modernleşme sürecinin gelişmesinde ve biçimlenmesinde toplumsal, kültürel ve politik alanlarda dünyada yaşanmakta olan büyük kargaşalar etkili olmuştur.

Kendi dönemi öncesinde sanat akımlarının fazla seçici tavrından sonra modernizm tasarımda yeni bir başlangıç olarak kabul edilmektedir. XIX. yüzyılın aşırı süslemeci ve taklitçi yaklaşımına bir tepki olarak gelişmiştir. Dönemin tasarımlarına bakıldığında kolay algılanabilir, saydam çevreler yaratılarak düz çizgi, daire, kare, prizma ve silindir gibi doğada bulunmayan basit geometrik biçimler, kırmızı, sarı, mavinin yanında siyah, beyaz ve gri gibi temel renklerin kullanıldığı görülmektedir.

Sekil 1.35: 20. Yüzyıl mobilyası ve modernizm etkisinin oturma elemanları üzerindeki biçimlenişi örnekleri

Kaynak: <http://congtydirect.com/wordpress/wp-content/uploads/2012/05/SHORTCHAIR.jpg>

Sekil 1.36-37: 20. Yüzyıl mobilyası ve modernizm etkisinin oturma elemanları üzerindeki biçimleniş örnekleri

Kaynak: <http://congtydirect.com/wordpress/wp-content/uploads/2012/05/SHORTCHAIR.jpg>

Kaynak: <http://flodeau.com/wp-content/uploads/2013/07/Round-Saddle-Leather-Chair-by-Jamey-Garza-flodeau.com-01.jpg>

3.11. Art Deco

Tüm disiplinlerde başlayarak, mimarlık ve tasarım alanlarında, sanat ve felsefede yayılarak, modernin bütüne önem veren yaklaşımının üzerine kurulan *post-modernizm* ortaya çıkmıştır. Bauhaus'un hedef olduğu eleştirilerden yola çıkarak tasarım arayışına giren akımlardan biri olan *Art Deco* 1925 sonrasında Avrupa'da yayılmaya başlamıştır. Sade, süslemeden uzak ve saf kalma arayışlarının neden olduğu sıkıcılığın ve modern kavramının en önemli eleştirilerinden biri olan soyutluğun giderilmesine yönelik çabalarla birlikte yeni bir tasarım dilinin temelleri atılmıştır. Geçmişe göndermeler yoluyla önceki olumsuzlukların giderilebileceğini savunan post modernistler, modernliğin sadelik, yalınlık ve iç-dış birliği ilkelerine karşılık biçimsel çekicilik ilkesini benimsemişlerdir. Bu ilkenin hâkimiyetinde *eklektisizmin* yeni bir yorumu sayılabilecek ürünler ortaya koymuşlardır.

Şekil 1.38-39: Art Deco mobilyasına örnekler

Kaynak: https://i.kinja-img.com/gawker-media/image/upload/s--93SXWmT--/c_scale,f_auto,fl_progressive,q_80,w_800/19fgyq7fcaetijpg.jpg

Kaynak: <http://artdecocollection.com/wp-content/uploads/2016/01/2205a.jpg>

Amaçları masalsi bir anlatımla çevreye yeni mesajlar verme ve onu değiştirme çabasıdır. 1940'lı yıllarda II. Dünya savaşının etkisinin baskın olduğu bir dönemdi. Savaşın etkisi tüm sanat dallarına yansımaktaydı ve tasarımlarda etkisini hissettiriyordu. Hitler Almanya'sından ve Nazilerden kaçan sanatçı ve entelektüel kesim Amerika ve Avrupa'da pek çok tasarımda yer aldı. Sanatın merkezi Paris değil New York olarak kabul edilmeye başlandı. Savaşın sosyal yapıdaki etkileri fark edilmeye başlanmıştı.

Hammadde kıtlığının sona ermesiyle birlikte fabrikalar, endüstri ürünleri tasarımcılarından faydalanarak ürün çeşitlerini yeniledi. Bu yeni dönemin mobilyalarına bakıldığında yüzeylerde kullanılan süslemelerin abartıya kaçmamasına ve mobilyayı boğmamasına dikkat edildiği, büyük sade alanlar bırakıldığı görülmektedir. Mobilyayı alttan saran ve iki yandan taşıyan "U" biçiminde dışarı doğru eğimli sade konik ayaklar göze çarpılmaktadır. Kapaklarda "marketri" yöntemi uygulanıyor, masif ağaçtan oymalar ya da kabartma metaller zaman zaman süsleme unsuru olarak göze çarpıyordu. Sade bırakılan yüzeylerde ağacın kendi doğal damarlı yapısından faydalanılarak desenli yüzeyler yaratılıyor, taklitten uzak, çağın biçimsel yapısına uygun bir etki yakalanmaya çalışılıyordu.

3.12. Pop Art

Gençlik hareketlerinin yoğun olarak yaşandığı 60' lı yıllarda ortaya çıkan akımların etkisiyle tasarım alanında yenilikçi bir yaklaşım görülmeye başlandı. Pop Art (Pop Sanatı) savaş sonrası Amerika'sında gelişen bir akımdı. Başta *Andy Warhol* olmak üzere Pop Sanatçıları'nın eserlerindeki konular günlük hayatta herkesin kullandığı sıradan objeler, yayın organlarında tekrarlanan olaylar ve halkın ilgilendiği kişilerdi. Pop sanatçılarının sanatsal çalışmaları illüstrasyonla sınırlı değildi. Sinema da dahil olmak üzere tüm sanat dallarında çalışmalar yapıyorlardı. O döneme kadar sanat, eğitilmiş ve yüksek sınıfta tekeline gibiydi.

Her türlü eser elit kesimin bakış açısı ile ortaya koyuluyor ve o gözle eleştiriliyordu. İlk olarak 50'li yıllarda Pop sanatçıları sokaktaki adamın beğenilerini ve değer yargılarını gerçeğe uygun bir şekilde yansıtmaya başlamışlardı. Bu akıma en çok ilgi gösteren ilk olarak gençler oldu. Moda olanı seven, yenilikleri çabuk benimseyen ve çabuk bıkan, karşı tavır koymaktan hoşlanan dönemin gençleri, sanata eski nesillere oranla daha önyargısız yaklaşıyorlardı. Pop Art ilk olarak büyük

şehirlerin kenar mahallelerinde yaşayan gençleri etkilemiştir. Bu durumun resimli romanların çoğalmasında katkısı büyük olmuştur.

Şekil 1.40: Pop Art etkisinin baskın biçimde hissedilmeye başlanmasına örnek oturma elemanı

Kaynak: <http://d2jv9003bew7ag.cloudfront.net/uploads/George-Nelson-Marshmallow-Sofa-1956-via-domusweb-it.jpg>

Endüstriler genç kitlenin gücünü fark ederek Pop'un kendi çıkarları açısından yararlarını fark etmekte gecikmedi ve Pop Art etkisindeki tasarımlar tüm dünyaya hızla yayıldı. Bu akımın İngiltere'deki temsilcisi *Richard Hamilton* Pop Art'ı "*halkın zevkine uygun, kısa süreli, harcanabilir, ucuz, endüstri ürünü, genç, esprili, cinsel çekiciliği olan, göz alıcı ve kârlı iş*" olarak tanımlıyordu. Kısa sürede mobilya tasarımında da etkileri görülmeye başlandı.

Özellikle Plastik malzemeler Pop Art tasarım için çok uygun bir malzemeydi. Pop Art tasarımcıları çevrelerinde olan her konuyla ilgileniyorlar ve tasarımlarında yansıtıyorlardı. Renkli, parlak ve eğlenceli mobilyalar, dönemin popüler konularını anımsatan eşyalar 60'lı yıllarda hızla piyasadaki yerlerini alıyordu.

3.13. Post Modernizm

70' li yılların başında tasarım alanında 1900' lü yıllara ve o yılların tasarımına duyulan özlemle birlikte yeni bir oluşum başladı. Bu oluşumu destekleyen gençlik geleneksel hayatı reddederek göçebe bir yaşam tarzını benimsedi. Hippi akımı olarak adlandırılan bu hareket 70' lerin ilk yarısını tamamen etkisi altına aldı. Bu dönemle birlikte tasarımın her alanında etnik öğeler yoğun olarak kullanılmaya başlandı. Üçüncü dünya ülkeleri el sanatları, doğal kumaşlar, doğal ve organik desenler, koyu ve karmaşık renklerle birlikte natürelizmde ön planda kullanıldı.

Şekil 1.41: Postmodernizm örneği mobilyalar

Kaynak: http://www.mebeli-dreams.bg/images/pictures_news/bigs/9.jpg

70' lerin sonlarına doğru teknolojinin artık güvenilir bir öğe olarak kabul görmesiyle birlikte yeni yaşam değerleri ortaya çıktı. Ergonomi ve iş güvenliği gibi yeni konular tasarımcılar tarafından tartışılmaya başlandı. Özellikle yaşlılar, engelliler ve çocuklar için özel tasarım yapılmasının önemi anlaşılacak bu yönde ürünler geliştirilmeye başlandı. Böylelikle "*Hi-tech*" ürünler teknoloji ve tasarımın birleşmesiyle birlikte 70'lerin sonunda tasarımda yerini aldı.

70'lerde yapılan ilk örneklerle oranla daha rafine edilmiş şekliyle ortaya çıkan tasarımlar *Rodney Kinsman*, *Michael Hopkins* ve *Richard Rogers* gibi akımın en önemli temsilcileri tarafından üretilmeye başlandı. Mühendislik yanı ağır basan dönemin mobilya tasarımları arasında *Norman Foster*'ın 1988'de piyasaya çıkan cam

tablalı “*Nomos*” isimli masası gelişmiş bir kurgusal anlayışı temsil ediyordu. Postmodernizm’in gösterişli çıkışına karşın bazı tasarımcılar 80’ li yıllarda da Hi-tech’e yakın çalışmalar sürdürmüşlerdir.

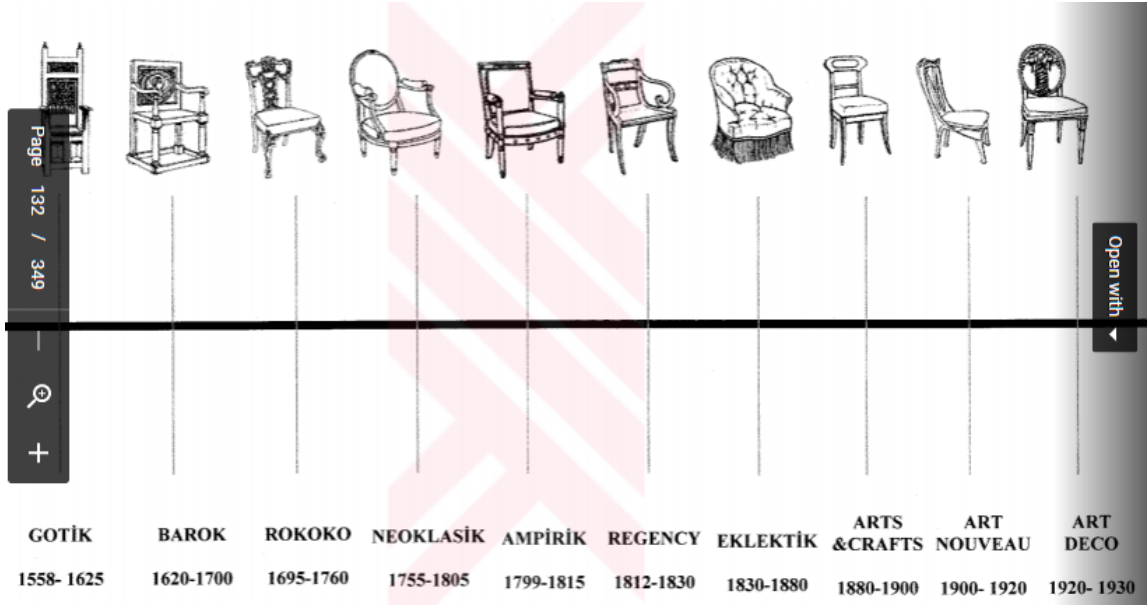
Şekil 1.42: Postmodernizm örneği mobilyalar

Kaynak: <https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/originals/60/23/c3/6023c39a596c514967d2ca12be1db640.jpg>

Şekil 1.43: Postmodernizm örneği mobilyalar

Kaynak: <https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/736x/5d/c9/e0/5dc9e076659100d17d54e95623b31e13.jpg>

Sekil 1.44: Mobilyanın Gelişim Sürecini Gösteren Tablo

Kaynak: Kaynak: S.Meltem Özkaraman Doktora Tezi, 2004

3.14. Mobilya Tasarımında 90'lı Yıllar

Le Corbusier' in katı ve geometrik mimarisi, cam ve çelik malzeme kullanımının belirgin ve baskın hali çok katlı ofis binalarının oluşumuyla mimaride farklı bir estetik anlayışın oluşmasını beraberinde getirdi. Ekonomideki canlanma, yeni pazarlama tekniklerini ve dolayısıyla tüketimin artmasını sağladı. Medyanın da yardımıyla sunulan konforlu yaşam reklamları, süpermarket kullanımı, ev ve mutfak aletlerinin bir statü olarak kabul edilmeye başlanması tasarıma da yön verdi.

80' lerin sonu ve 90' ların başında internetin hayata girmesiyle birlikte yeni bir iletişim alanı da ortaya çıkmış oldu. Tasarım alanına yeni giren bilgisayar, modelleme, prototip ve üretim öncesi test olanaklarıyla birlikte tasarım ve ürün alanında büyük değişimler yaşanmaya başlandı. Fonksiyon, ergonomi ve dayanıklılık önem kazanmaya başladı (Boyla, 104,2011). 1980' li yılların sonuna bakıldığında tüketim artık önemli bir sosyal sorun olarak kendini göstermeye başlamıştır. Postmodernizmle birlikte kültürel ve sosyal anlamda büyük değişimler ve beraberinde yeni tartışmalar başlamıştır.

Sekil 1.45-46: 90'lı Yılların Sonu Mobilya Örneği

Kaynak: <https://luckydjkc.files.wordpress.com/2013/05/danish-design-modern-couch.jpg>

Kaynak : <https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/originals/e7/f5/14/e7f51412a39bb1580d908dd4cb0518a6.jpg>

Sekil 1.47: 90'lı Yılların Sonu Mobilya Örneği

Kaynak: <https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/originals/e7/f5/14/e7f51412a39bb1580d908dd4cb0518a6.jpg>

İngelerin ön planda olması, taklit kavramının ortaya çıkması, eskiye olan imrenme, sürekli değişen moda gibi konular postmodern tüketimin temel tartışma konularının başında gelmeye başlamışlardır. İnsan yaşamında yeni bir başlangıç olarak kabul edilen postmodernizmle birlikte küresel tüketim kültürü diye adlandırılan yeni bir kavramı da doğurmuştur. Üretimden çok tüketimin ön planda bu yeni anlayışla birlikte yaşam tarzlarını şekillendiren ve baskı altına alan bir yaklaşım ön plana çıkmıştır.

3.15. 21. Yüzyıl Mobilya Tasarımına Genel Bakış

Yirminci yüzyılın sonlarına doğru sosyal ve teknolojik açıdan mobilya üretiminin yirmi yıl öncesine göre çok farklı bir yapıda olduğu görülmektedir. Değişen tüketim anlayışıyla birlikte medyanın aracılığında reklâm kampanyaları ile yapay gereksinimler yaratılıyor ve insanlar tam olarak neden ve nerde kullanacaklarını bilmedikleri pek çok eşyayı satın almaları için teşvik ediliyordu. Tasarımcıların isminin öne sürülerek tanıtıldığı mobilyalar sayesinde tasarımcıların konumu giderek önemli bir hale gelmişti. Artık tüketici için tasarımların niteliklerinden çok tasarımcısının kim olduğu önem kazanmaya başlamıştı. Tasarım her geçen gün daha ticari bir hal alıyordu.

İnternetin kullanılmaya başlanmasıyla iletişim alanında kazanılan hız, tasarım ve üretim aşamalarında birbirlerinden uzak olsalar da, ilgili kişiler arasındaki diyalog ve tartışmaların zaman kaybetmeden yapılmasını ve hızla yayılmasını sağlıyordu. Aynı zamanda da üretim sürecinin kısılmasına da yardımcı oluyordu. Çeşitli alanlardaki internet siteleri aynı zamanda bilgi akımını hızlandırarak tasarım eylemine altyapı oluşturmada kolaylık sağlamaktaydı. 20. yüzyıl'ın sonlarına doğru malzeme biliminde gerçekleştirilen ilerlemelerle birlikte bilinen ve alışılan niteliklere sahip malzemeler alışılmışın dışında kullanılmaya başlandı. Tasarımcıya sonsuz olanaklar ve özgürlük sağlayan bu malzemeler; suda yüzebilen betonlar, dayanıklı metal köpükler, karbon lifli hafif malzemeler esnek ve oldukça büyük ebatlı seramikler sayılabilir. Yeni malzemelerin ve işleme tekniklerinin sağladığı tüm bu olanaklar o zamana kadar düşünülemez kadar uzak olan pek çok farklı ve özgün tasarımın hayata geçirilmesini sağlıyordu.

Günlük yaşantıda kullanılan ve ihtiyaç duyulan diğer nesnelere kıyaslandığında mobilyanın diğer tüketim ürünleri gibi çabuk eskiiyip yenisi alınan bir eşya olmadığı görülmektedir. Eski dönemlerdeki kullanımına bakıldığında pek çok eşya gibi mobilyada çok uzun yıllar kullanılır hatta aile içerisinde kuşaktan kuşağa aktarılırdı. Toplumun her katmanında satın alınan veya edinilen mobilyanın ömrün sonuna kadar kullanılması anlayışı hakimdi. Postmodernist mobilya tasarımına bakıldığında tümünde görülen ortak özelliğin o zamana kadar hiç denenmemiş biçimlerin denenmesi olduğu söylenebilir.

Teknoloji ve yeni malzemelerin olanaklarını sonuna kadar kullanan tasarımcılarla birlikte el işçiliğini tercih edenler ve her ikisini de karıştırarak çalışanlar tasarımcılar vardı. 80'lerin sonlarına doğru bu durum son derece karmaşık tasarımlarında ortaya çıkmasına sebep olabiliyordu. Özellikle *Charles Moor*'un mobilyalarında görülen yüzeyden içeri doğru gelişen katmanlar içinde değişik figürler dikkat çekiyordu. Eski ve yeni, geçmiş ve şimdiki zaman, değerli ve adi, kaba ve ince yan yana ve iç içe yer alıyordu. *Michael Graves*'in tasarımı olan "Plaza" tuvalet masası ve "Stanhope" yatağı, *Hans Hollein*'in "Marilyn" kanepesi önemli örneklerden sayılmaktadır.

Önemli firmalar tarafından az sayıda üretilerek tasarımcısının ismi ile satılan postmodernist mobilyalar bu isimlerle tüm dünyada tanınıyorlardı. Mobilya alanında "Knoll" ve "Vitra" bunlara örnek olarak gösterilebilir. Sipariş üzerine sadece bir adet

üretileen özel tasarım mobilyalar da vardı. *Frank Gery*'nin Vitra Firması tarafından üretileen “Kunduz” isimli koltuğu kat kat yapıştırılmış oluklu mukavvadan yapılmıştır.

Sonuç olarak postmodernizmin şekillendirdiği 1980' ler ve 90' lar '*Sanayi ötesi toplum*', '*Geç kapitalist dönem*' ve '*Postmodern toplum*' kavramlarıyla birlikte anılmıştır. Her şeyin metalaştırıldığı bir anlayışı yansıtan değişken hayat tarzının benimsenmesiyle yeni yaratılan imajlar toplumun her katmanına ulaşarak şekillendirmiştir. Değişken, hızlı ve akışkan yaşam tarzı, reklamlar ve yaratılmış imajlar insanı çepeçevre kuşatmıştır (Batı, 2009:5).

2000' lerin başında tasarım anlayışının daha akılcı, durgun, geleneklere saygılı ve yalın bir şekilde yeniden biçimlendiği görölmektedir. Mobilya sadeliğin ve dinginliğin hakim olduğu yeni bir döneme girmişti. Yaşanan bu süreçte çevresel sorunlar tüm dünyada göz ardı edilemeyecek bir boyuta ulaşmıştı. Pek çok tasarımcı üretimde kullanılan malzemenin ve üretim işlemlerinin çevreye verdiği zararı en aza indirmek ve gittikçe azalan doğal kaynaklardan en akılcı biçimde yararlanmak için çaba sarf ediyordu.

Sürdürülebilir tasarım kavramı, çevrenin korunması ve kirlenmesine engel olmak için yapılan çalışmaların sonucunda ortaya çıkmıştı. Doğal görünümlü yapay malzemelerin ortaya çıkması bu sorunun çözümü için yapılan çalışmalar sonucunda düşünölmüştür. Ancak bu malzemelerin üretimi sırasında da doğaya verilen zararın tespit edilip en aza indirgenmesi çağın diğer önemli sorunlardan biri olarak görölyordu (Yavuz Öden, 2012; 111).

Şekil 1.48: 20. Yüzyıl mobilya örneği

Kaynak: https://static.dezeen.com/uploads/2008/12/julia-krantz-at-r-20th-century-lc860_p9.jpg

Şekil 1.49: 20. Yüzyıl mobilya örneği

Kaynak: http://www.temporary-addorisio.ch/imgs/01_furniture/universall1.jpg

Şekil 1.50: 20. Yüzyıl mobilya örneği

Kaynak: http://www.temporary-addorisio.ch/imgs/01_furniture/universall1.jpg

4. BATI VE DOĞU KÜLTÜRÜ TANIMI

Kültürler ve birbirleriyle olan etkileşimleri ve ilişkileri incelendiğinde en dikkat çekici iki kültürün, birbirine karşıt pek çok kavramlarla şekillenmiş olan Doğu ve Batı kültürleri olduğu görülmektedir. Yüzyıllardır Doğu kültürleri Batı'ya, Batı kültürleri de Doğu'yu tam bir karşıtlıkta algılamışlar ve öyle değerlendirmişlerdir.

“Doğu ve Batı kültürlerine bakıldığında ve diğer dünya kültürleri ele alındığında sosyal yaşam bakımından birbirlerinden diğerlerine oranla etkileşimin daha yoğun olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, bu iki kültür arasında oldukça fazla inceleme ve araştırma yapılmıştır. Özellikle, batı kültürünü etkileyen hatta bir bakıma doğrudan oluşturan, doğu kültürü birçok kez göz ardı edilmiş, tüm dünya kültürlerinin kaynağı Avrupa kültürü SAÜ Fen Edebiyat Dergisi olarak tanıtılmaya çalışılmıştır” (Okuyan; 2011, s;2)

Batı ve doğu kültürlerinin birbirlerinin tarihsel süreçte birbirleriyle ilk etkileşime geçmesinin haçlı seferleri ile birlikte olduğu görülmektedir. Öncesinde ise Emeviler'in İspanya'da yüzyıllar boyu kalmış olmasının, Avrupalı din adamlarının, politikacı ve edebiyatçıların doğuya yönelmelerinde önemli bir etken olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle İspanya'da kurulan, kültür ve çeviri merkezleri doğu dillerinden (Arapça, Süryanice, Aramice, İbranice, Farsça) yapılan Astronomi, Matematik, Tıp alanındaki çeviriler, batının ilgisini çekmiştir. Toledo, Granada, Kordoba ve Sevilla gibi şehirler özellikle Doğu-Batı kültürleriyle temasın yoğunlaştığı, öğrenildiği ve araştırıldığı birer çeviri ve kültür merkezleri olmaya başlamıştı. Doğu kültürünün bilim alanında batıyı etkilemesi ise VIII. yüzyıldan itibaren başlayan bir süreç içerisinde olmuştur. Doğu kültürü, özellikle İslam bilginlerinin bulgularıyla beraber Batıya yön vermeye başlamıştı.

Yukarı paragrafta bahsedildiği üzere Batının Doğu kültürü ile ilk teması haçlı seferleri ile olmuşsa da, daha önce Emeviler'in İspanya'da yüzyılı aşan bir süre kalmış olması Avrupalı din adamlarının, politikacıların ve edebiyatçıların doğuya yönelmeleri sonucunu beraberinde getirmiştir. Bu durum Avrupa'da ilginin Doğuya yönelmesinde son derece etkili olmuştur. Herder, "Avrupa, bugünkü kültürünün zeminini oluşturan Endülüs kültürüne çok şeyler borçludur" tespitini yapmıştır. Rönesans ve Aydınlanma dönemlerinde, özellikle Batılı araştırmacıların ilgi alanları

Avrupa sınırlarını aşmaya ve doğuya kaymaya başlamıştır. Avrupa için egzotik ve gizemli olarak tanımlanabilecek olan “Doğu”; Endülüs’ten ve haçlı seferlerinden haberler, nakiller, hikayeler ve yeni şeylerle birlikte giderek daha fazla duyulmaya ve merak uyandırmaya başlanmıştır. İlk önceleri gezginler, daha sonrasında ise araştırmacılar ve edebiyatçıların alan çalışması haline gelen Doğu, birçok Doğu bilimcinin ortaya çıkmasını beraberinde getirmiştir. Böylelikle 12. yüzyıldan itibaren Doğubilimin temelleri atılmış olup 17.yüzyıldan sonra ise çalışmalar gün yüzüne çıkmaya başlamıştır.

Diğer yandan kültürel farklılıklar denilince ilk olarak akla Doğu ve Batı kültürlerinin gelmesi; geçmişte her iki kültürün de çeşitli vesilelerle karşı karşıya gelmesinden kaynaklanmaktadır. Bu durum bir bakıma Batı kültürünün kendini belirleyici ve her şeyin odak merkezi olarak gören tutumundan kaynaklanmaktadır. Bilimsel ve toplumsal açıdan incelendiğinde, her iki kültürün farklılıklardan çok, benzer ve aynı olan yönlerinin daha çok olduğu görülecektir (Okuyan; 2011, s;2).

4.1 Doğu Kültüründe Mobilyanın İncelenmesi

Doğunun yaşam mekanını oluşturan düşünce ve bütünlük incelendiğinde dokumanın mekânsal önemi ortaya çıkmaktadır. Dokuma yani halı ve kilim doğu mekanının temel iki ögesi olarak görülmektedir. Daha bölüntüsüz tek bölümden oluşan doğu mekanlarında duvardan yere kadar mekanı çevreleyen kilim ve halılar kullanılmaktadır. Bu halı ve kilimler yere oturma alışkanlığında olan doğu kültüründe, oturma eyleminin yapılmasında yardımcı olmaktadır. Halının üzerine koyulan minder ve yastıklarda oturma eylemini desteklemektedir. Çeşitli dokuma kumaşlar yemek yeneceği zaman yere halının üzerine serilip, taşınabilir sofra bu örtünün üzerine taşınır ve yemek yeme eylemi gerçekleşir. Yemek yeme işlevinin ardından örtü katlanarak kaldırılır ve kullanım dışında depolandığı yüklüklere kaldırılır. Mekan içinde gömme dolap benzeri bulunan yüklüklerin yanı sıra çeşitli sandıklar da oda içlerinde depolama işlevini üstlenir.

Doğu etkisi altındaki Osmanlı mobilyasının ilk dönemlerine bakıldığında çadır yaşamından yerleşik düzene geçilmesi sonrasında yaşam biçiminin aynı şekilde devam ettirildiği görülmektedir. Mekan ve mobilya oluşumları incelendiğinde kırsal ve göçebe yaşamın tüm özelliklerinin yansıtıldığı görülmektedir. Kabile olarak yaşama alışkanlığı olan göçebe kültüründeki bir arada olma, tüm aile fertlerinin bir

arada yemek yemesi özellikleri doğu kültüründe mobilya ve mekanın şekillenmesinde başlıca rolü oynamaktadır. Kurulup kaldırılabilen döşekler, yataklar, sofralar ve oturma düzenekleri kalabalık toplulukları bir mekana sığdırabilecek şekilde değişik biçimlerde hazırlanabilme özelliğine sahiptir.

Çadır iç mekanları gibi döşenen evlerde tahta sandıklar dolap vazifesini üstlenerek her türlü örtü, dokuma, kıyafet ve çeşitli alet ve edevatı depolama görevini üstlenmiştir. Bunun dışında mekan içinde hareketli mobilya olarak tanımlanabilecek diğer mobilyalar; rahleler, beşikler, sofralar, sofraya iskemleleri ve çekmeceler olarak sıralanabilir.

4.2. Batı Kültüründe Mobilyanın İncelenmesi

Batılı mobilyaları (yemek maması, yemek takımları, büfeler vs.) ve dekorlarıyla, her zaman misafire hazır durumda düzenli ve temiz evler, evin hanımının kültür seviyesi ve becerikliliğini topluma yansıtmaya başlamıştır. Genelde üst gelir sınıfına mensup bu ailelerin evlerinde hizmetlilerinin bulunması, misafire gereken hizmetin hizmetliler tarafınca verilebilmesini ve evin düzeninin sağlanmasını mümkün kılmakta, geleneksel Türk ev kadını rolünü ve görev tanımlarını değiştirmekteydi. Batılılaşmanın en büyük yaptırımlarından olan eşitlik kadın erkek ilişkilerini de yeni baştan düzenleyerek daha çok eğitim alabilen kadını kamusal alanda da etkin bir hale getirmeye başlamıştı. Dolayısıyla kadın evini ve kendi toplumsal ilişkilerini kişisel tercihleri doğrultusunda belirleyen, daha özgür ve iş tanımını kendi belirleme hakkına sahip bir birey haline gelmeye başlamıştır.

Bu gelişmelerin sonucu olarak eski geleneksel evlerin kapıları komşu ya da hısım, yakınlık dereceleri gözetilmeksizin misafirlere kapanmıştır. Ziyaretler belirli gün ve saatlere göre düzenlenmeye başlanmıştır. Ailenin genel yapısına yerleşen özgürlükçü tavır, ailenin davranış, eğlence ve çalışma biçimlerini düzenlemiş, demokratik bir platformda değerlendirilmesine neden olmuştur (Artıkoğlu, 2011, s;45).

Batının kültürel değerleri Doğuya göre her zaman yabancı ve uzak kalmıştır. Daha çağdaş olarak tanımlanabilecek Batı kültürü, toplumsal yapısı aile yapısı ve bireylerin birbirleriyle ilişkisi bağlamında ele alındığında doğuya oranla daha mesafeli ve keskin bir yapıya sahiptir.

5. OSMANLI İMPARATORLUĞUNDA MOBİLYANIN İNCELENMESİ

Osmanlı Devleti'nin son dönemlerine bakıldığında meydana gelen gelişmeler sonucunda yaşanan modernleşme süreci, “Batılılaşma” kavramı, hızlı olarak tanımlanabilecek bir geçiş döneminin yaşanmasıyla ilk olarak İstanbul'da kendini göstermeye başlamıştır. İlk olarak askeri alanlarda sonrasında ise kamusal alanlarda meydana gelen Osmanlı Batılılaşması etkisi, kısa sürede Osmanlı saray çevresinde üst düzey kişilerde görülmeye başlanmıştır.

Osmanlı Devleti Batı'yla yakınlaşma çabası içine girmesiyle birlikte toplumun genelinde yaşanan siyasi sorunların yansısı meydana gelen ekonomik problemler meydana gelmeye başlamıştır. Bu durumun yarattığı olumsuzluklar yalnızca devlet yapısı içinde kalmayarak toplumsal yapının hemen hemen tamamında Batılılaşma hareketinin geniş kitlelere yayılması sonucunu doğurmuştur. İstanbul'da moderleşme sürecinin başlamasıyla özellikle mimarlık alanında büyük atılımlar yaşanmaya başlamıştır. Pek çok farklı disiplinden önemli bilim adamları ve döneminin önde gelen sanatçıları İstanbul'a davet edilmiştir.

16. yüzyıl da Osmanlı İmparatorluğunun başkenti olan İstanbul, Başkent olmanın yanı sıra imparatorluğun üretim ve ticari anlamda merkeziydi. Az sayıda olan ticaret merkezleri devlet merkezli çalışmaktaydı ve lonca kontrolündeydi. Dolayısıyla üretim devletin koyduğu çeşitli kurallara bağlı kalmaktaydı. Yönetimin belirlediği ölçülerde üretim yapıyordu ve herhangi bir bakımdan sakıncalı bulduğu hiçbir üretim yapılamıyordu. Osmanlı döneminde en temel mobilyalar, halılar, dokuma ve kilimler, yer hasırları, minderler ve döşekler, sedirler olarak sıralanabilir. Doğu kültürü etkisinde devam eden alışkanlıklar ve eylemler mobilyanın biçimlenişinde etki etmekteydi. Sıralan tüm bu öğeler geleneksel Osmanlı mekanının birer parçasıydı. Batı kültüründe olduğu gibi mobilya ayrı bir parça olarak düşünülmemekteydi ve işe yaraması dışında mobilya kavramı üzerine herhangi bir düşünce yüklenmemişti. Mobilya sadece inançsal ve yaşamsal ihtiyaçlara cevap vermesi gereken mekanın bir parçasıydı.

Toplumsal yaşamı direkt etkileyen alanlarda çalışmalar başlatılmış, yaptığı yeniliklerle adından sıkça söz ettiren Batı kültürünün toplum tarafından tanınması, alışılması ve benimsenmesi çalışmaları hızla yapılmaya başlanmıştır. Avrupa'ya

gönderilen elçi ve öğrenciler de Batılılaşma politikasına aracılık ederek, aldıkları Batılı eğitimi ülkede geniş kitlelere öğretmek yayılmasını sağlamaya başlamışlardır. İlk olarak Eğitimin zorunlu hâle getirilmesi ve sonrasında arka arkaya çeşitli ülkelerin eğitimini, kültürünü ve dilini öğretmeye yönelik Batı kökenli okullar açılmıştır.

Sayısı çoğalan gazete ve dergilerde batılı hayat biçimleri, kültürleri, günlük yaşam şekilleri ve görgü kurallarını anlatan yazılar, resimler ve makaleler yayınlanmaya başlanmış özellikle batıda kadın imgesi üzerinde çokça durularak kadının eğitimle beraber kamusal alana geçişi hızlandırılmıştır. Batılılaşma toplum tarafından devlet yönetiminin bile ön göremediği bir hızla toplumun her alanına ve her birey tarafından benimsenmiştir.

Batılılaşma modeli gerçekleşen her yenilikte ve hızlı değişimde olduğu gibi toplum içinde çeşitli karşı koyma ve kabullenmeme davranışıyla karşı karşıya gelmiştir. 18. yüzyılın 'da başlayan değişim süreci incelendiğinde tam anlamıyla Osmanlı modernleşmesinin dönüm noktasının Tanzimat dönemi olduğu görülmektedir. Tanzimat'la birlikte hızlanan Batılılaşma hareketleri sonucunda karşı fikirde olan ve kabullenmeyen toplumun kendi içinde bir kırılma yaşamaya başlamıştır. Özellikle Saray ve çevresine bakıldığında Batının etkisiyle şekillenerek ortaya çıkan yeni kültürü “alafranga” olarak adlandırmış, daha Batıyı kabullenmemiş olan toplumun diğer kesimlerinin yaşam biçimlerini ve geleneklerini de “alaturka” olarak adlandırarak Batılılaşan yeni görünümü içinde bunlara yer vermemiştir (Atıkoğlu; 2011).

Osmanlı toplumunda yaşanan bu beğeni kırılmasının neden olduğu kültürel alandaki zıtlıkta Cumhuriyet'in ilanına kadar devam ederek gereken ve beklenen hızın altında kalmıştır. Batılılaşma teması içinde var olan ve oluşturulmaya çalışılan modernleşme kavramı, toplumsal dirence ılımlı uzlaşma yolları sunarak, kavramın içeriğinin ve beklentinin yeniden düzenlenmesi gerekliliğini beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda Batılılaşma toplumsal sınıfı ve statüyü belirleyen bir kavram hâline gelmeyi başarmıştır. (Deren, 2004: 225).

“Batılı toplumlarda beğeni, artık bireyin yetenek ve önsezilerini kullanabildiği bir deneyim olmaktan çok, toplumsal yaşamın belirli bir alanında yer

alabilmek için dışa vurmak zorunda olduğu yeni bir niteliğidir” (Tanyeli, 2004: 160).

Batılılaşma, genel olarak Avrupa model alınmasıyla yapılan bir değişim sürecini tanımlamaktadır. Bu süreçte henüz sanayileşme sürecine henüz girilmese de Osmanlı Devleti'nin Batılılaşma çabaları toplumun neredeyse tamamına yayılmaya başlayarak etkisini göstermeye başlamıştır. İlk başlarda kökten ve etkili bir değişim yaşanmamış olsa da eskiye oranla fark edilir bir değişim gözlenmektedir.

Osmanlı Devleti'nde başlayan bu büyük yenilenme çabası ve değişim, günlük yaşamın en büyük parçası olan ev hayatında ve evlerde değişiklik göstermeye başlamıştır. Günlük yaşamın değişimi hedeflenerek başlanan değişim sürecinde, Batılılaşma modeli, saray halkı, saray çevresindeki yöneticiler ve kendi çevreleri, yerli elitler ve entelektüel çevre tarafından benimsenmiş ve uygulanmıştır. Batılılaşma adına yapılan girişimlerin işleyiş biçimleri toplumun çeşitli gelir gruplarına ait bireyleri birbirlerinden keskin farklarla ayırmıştır.

Batılılaşma sürecinde gelenekselden farklı olarak gelişen sosyal ilişkilerin içerik ve şekil olarak değişmesi, toplum yaşamının ayrıcalıklı yapısını ve önemini gösterir. Osmanlı toplumunun üst gelir grubunu oluşturan aileler, artık geleneksel ve alışlagelmiş Türk aile yapısının dışına çıkarak ziyaret, ziyafet, eğlence, kutlama ve benzeri etkinlikleri yeniden biçimlenmiştir.

Batılı normlarıyla kabul gören bu sosyal etkinlikler, bireyin temel kültürel farkları, çeşitli batıya özgü görgü kurallarını öğrenmesi ve gelişen yeni ortamlarda var olan yeni alışkanlıkları benimsemesi gerekliliğini doğurmuştur. Batılılaşma özellikle üst gelir gruplarının yaşam biçimlerinde etkin olmaya başlamış bu durum kültürel değişim yaptırımlarının uygulanabilirliğini kolaylaştırmıştır.

5.1. Osmanlı Mobilyasının Şekillenmesinde Doğu Ve Batı Etkisi

Osmanlı Devleti'nin Batı mobilyasıyla ilk karşılaşmasının Kırım savaşıyla birlikte olduğu söylenebilir. Özellikle Tanzimat Fermanı'nın ilanıyla birlikte Avrupa'nın çeşitli şehirlerine gönderilen elçi ve öğrenciler, doğal olarak yaşamın her alanıyla ilgili yeni bilgiler ve beğenilerle birlikte ülkelerine geri gelmişlerdir. Batı'da düzenlenen dünya sergileri, ilk kurulan Batılı görüntüdeki saraylara ilham olmuştur. Bu saraylar Batıda gerçekleşen fuar ve sergilerde teşhir edilen mobilyalardan

esinlenerek tanzim edilmiştir. Öyle ki büyük fuar yapılarına orantılı olmaları için abartılmış boyutlarıyla birlikte benimsenen bu mobilyalar, saray konak vb. lüks evlere iri şatafatlı görünüşleriyle girmiştir.

Bakıldığında ilk olarak saray mekanlarında görücüye çıkan mobilya, konak vb. yapılara Batılılaşma seviyesini vurgulamak için gösterge aracı olarak hızlıca girmeye başlamıştır. Cumhuriyet döneminde bile Batılı mobilyanın yanı sıra geleneksel mobilya evin bazı mekânlarında kullanılmaya devam etmiştir. Gittide artan talebi karşılamak için yabancı kataloglardan beğenilen ürünler sergilenmeye ve sonrasında sipariş ile getirip satmaya başlanmıştır. En iyi ahşap ustaları Ermeni ve Rum kökenli Osmanlılardır. Batıdan gelen patron kitaplarında gördükleri mobilyaları imal etmişlerdir.

Osmanlı toplumunda alışlagelmiş bir mekan kavramı mevcuttur. Ve bu mekan kavramı içinde var olan mobilya batılı düşünce sisteminden oldukça uzaktır. Batı mobilyayı tek başına bir unsur olarak algılayıp, mekanın içine yerleştirirken, doğu toplumunda mobilya mekanın hareket etmeyen bütünleşik ve işlevine uygun olması gereken bir parçasıdır sadece.

Osmanlı imparatorluğunda sosyal, siyasal ve kültürel ‘çok kültürlülük’ kavramı; Osmanlı yapısının temel özelliğini oluşturmaktadır. “ geleneksel, küçük toplumlarda yaşayan insanların kimlikleri vardı ama kimlik sorunları yoktu. Sosyal-kültürel değişimlerin yayılıp hızlanmasıyla, kişilerin kimlik kavramı, seçimi ya da özdeşimi bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır” (H. Kurtuluş; 1996)

Mobilya toplumlara göre farklılık gösteren kültürel bir simgedir. Doğu ile batı düşünce sistemlerinin birbiriyle olan karşıtlığı, temelinde insan ölçüleri aynı olsa da sistem olarak birbirinden ayrılmaktadır. Geleneksel yapısı ve inanca dayalı farklılıklar, toplumsal yaşamın biçimlenmesinde doğrudan etkilenmiştir. Geleneksel doğu mobilyası çatısı altında gelişen Osmanlı mobilyasını inceleyebilmek için Osmanlının mobilya bağlamında geçirdiği süreçleri sıralamak doğru olacaktır.

1299-1450: Göçebelikten yerleşik düzene geçiş

1450-1838: yerleşik düzende doğu sistemini kabul eden Osmanlı mobilyası

1850-1883: doğu sisteminden yavaş yavaş batı sistemine yaklaşan Osmanlı mobilyası

1883-1900: batı sistemine geçme çabasıyla hareket etmeye başlayan Osmanlı mobilyası

EKOLOJİK DOĞU MOBİLYASI	OTORİTER BATI MOBİLYASI
Esnek, uyum sağlayabilen	Esnek değil
Biçimi değişebilen	Biçimi değişmeyen
Yapı ile genel bir bütünlük	Yapıdan kopuk, tek bir bütün
Pratik, dönüşebilen	Dönüşürilemeyen
Doğaya uyum öncelikli	Doğaya uyumu öncelikli
Çok işlevli	Tek işlevli
Keskin açılı olmayan	Dik açılı, kesin ve net çizgili
Döngüsel, göreceli, kesintili	Doğrusal, kesin ve sürekli kimlik belirten

Şekil 1.51: Doğu ve Batı Mobilyaları Karşılaştırması

Kaynak: Kaynak: S.Meltem Özkaraman Doktora Tezi, 2004

Türkiye cumhuriyetinin ilk yıllarına bakıldığında Osmanlı sonrası yaşanan yeniden oluşum sürecinde Batı kültürüne, değerlerine ve alışkanlıklarına verilen önemin izlerine rastlanmaktadır. Bu dönemde tasarlanan mobilyalar da batı mobilyasının Türk üretim sistemiyle uygulanması olarak karşımıza çıkmaktadır. Batı sisteminden örnek alınarak yapılmış bu mobilyalar toplum düzeninin alışkın olmadığı bir düzendedir.

5.2. Sosyal Yaşamda Yeni Bir Tanım Olarak “Mobilya”

Tarihsel süreç incelendiğinde; Türk toplumu Orta Asya’da yaşadığı dönem boyunca göçebe bir hayat sürmüş, sonrasında Anadolu’ya gelerek yerleşik düzene geçmeye başlamıştır. Toprağa bağlı yaşam sürmeleri nedeniyle yaşam alanlarında kullandıkları oturma elemanlarını da yere yakın oturma birimleri olarak tercih edilmiştir. Günlük yaşam içinde gereklilikler gelişip değiştikçe aile içi kültür ve ihtiyaç duyulan mobilyalar bu gereklilikler doğrultusunda farklılaşmaya başlamış, yerden yüksek ve aralıklı oturma elemanlarının kullanımı kendini göstermeye başlamıştır. Geleneksel yapıda ki aile düzeni incelendiğinde, içinde yaşanan evlerin tasarımını etkileyen en önemli etkenlerden birisinin bu geleneksel yapı olduğu görülmektedir. Aile bireylerinin evlendikten sonra da aynı evde oturmaya devam etmeleri, Türk evlerinin hacimsel büyüklüklerini ve konumunu etkileyerek bir mekânda birçok eylemin gerçekleşmesine neden olmuştur. Oturma ve yatma bölümlerini içeren bu geleneksel odalarda, aynı mekân içinde yemek pişirme, yemek yeme, oturma, yıkanma ve yatma eylemleri gerçekleştirilmekte, geniş veya küçük ölçekli evlerde odaların bu özelliği değişmemektedir.

Günümüzde modern hayata geçiş döneminde evde geçirilen zaman geçmiş dönemlere göre büyük farklılıklar göstermeye başlamış, evde geçirilen zaman ve kullanımlar azalmaya başladıkça oturma elemanları da buna paralel olarak farklı işlevsellikler ve fonksiyonlar kazanmış, ihtiyaçlar doğrultusunda yeniden şekillenmişlerdir.

Türk evlerinde ocak önemli mekânsal öğelerden biridir. Ocaklar oda düzenine ve işlevine göre şekillenmiştir. Odanın ısıtılması ve gerektiğinde yemeğin pişirilmesi amacıyla duvar içine tuğladan yapılmış, yarım daire şeklinde bir yapıdır. Üzerinde dumanı çekmek için bir külahı vardır. Buna “ocak yaşmağı” veya “davlumbaz” da denir. Davlumbazlar ahşap veya alçıdan yapılırlar. Alçı davlumbazlar üzerine kalıplama tekniğiyle bitkisel ve natürmort süslemeler yapılmıştır.

Şekil 1.52: Geleneksel Türk Evinden Sofra Ve Yemek Oturma Düzeni Örnekleri:

Kaynak: [https://s-media-cache-](https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/736x/ed/df/4b/eddf4b828e449aa9588c56a6adaf95ed.jpg)

[ak0.pinimg.com/736x/ed/df/4b/eddf4b828e449aa9588c56a6adaf95ed.jpg](https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/736x/ed/df/4b/eddf4b828e449aa9588c56a6adaf95ed.jpg)

Şekil 1.53-54: Geleneksel Türk Evinden Sofra Ve Yemek Oturma Düzeni Örnekleri:

Kaynak: <https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/736x/ed/df/4b/eddf4b828e449aa9588c56a6adaf95ed.jpg>

Kaynak: <https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/originals/66/f2/ab/66f2ab442c630cf8d9db8285c7345d63.jpg><https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/736x/ed/df/4b/eddf4b828e449aa9588c56a6adaf95ed.jpg>

Ahşap davlumbazlar ise ahşap işçiliğinin en güzel örnekleri olan simetrik bitkisel motiflerin kullanıldığı davlumbazlardır. Zengin evlerde ve başodalarda ocak, işlevselliğinin yanı sıra estetik bir görevde üstlenmiştir. Ocak genellikle yüklüklerin arasında yer alır. 19.yy.'dan itibaren Anadolu'da ocağın yerine "Peç" adı verilen bir soba kullanılmaya başlanmıştır.

Pek çok işlevi bir arada barındıran odalarda aynı zamanda yemek yapılmakta ve yenilmektedir. Türk Ev'lerinde en önemli oluşumlardan biri olan avlu-sofalar Türk kültür ve geleneklerinin sonucunda oluşmuş özel bir mekandır. Sofalarda gerek duyulduğu zamanlarda, yere serilen kilim ve minderler oturma alanları olarak düzenlenir. Hacimler; içindeki birimlerin ölçülendirilmesinde, bireyin ergonomisinden yola çıkılarak, eylem biçimlerine göre belirlenmektedir.

Geleneklerin ve daha sonraki dönemlerde alışkanlıkların getirdiği yere yakın oturma eylemi bu ölçülendirmenin oluşmasında önemli bir etken olmuştur. Geleneksel Türk evinde odalarda duvar boyunca uzanan sedirler yüksekliği az, derinliği fazla oturma köşeleri olarak kullanılmaktadır. Odalar plan düzleminde bakıldığında; buldukları yere ve kaplamış oldukları alana, fonksiyonlarına göre önem kazanırlar.

"Odaların düzenlenmesi, gösterişli döşemeleri taşıdığı öneme ve fonksiyonuna göre uygulanmaktadır. Köşe odası, ara oda, arka oda, başoda, yaz odası, kış odası gibi isimler alan odalar bu isimleri plandaki dağılımlarına ve hacim organizasyonlarına göre alırlar" (Atıkoğlu; 2011, s;53).

Zamanla yaşanan değişimlerle birlikte 19.yy a gelindiğinde odaların iç düzen açısından birtakım değişiklikler geçirmeye başladığı görülmektedir. Oda duvarlarının bir veya ikisinde yüklük ve dolaplar, sokağa veya bahçeye bakan kısmında sıra pencereler bulunmaktadır. Özellikle pencereler manzaraya hakim olan yöne doğru alçak ve mahremiyeti sağlamak için kepenkli yapılmaya başlanmıştır. Oda duvarlarını boydan boya dolaşan yerden 1,5 ila 2 m yükseklikte olan "sergen" veya

‘‘terek’’ kısımları ise odanın kullanım alanının üst sınırını belirlemektedir. Oturma elemanı olan sedirler dışa dönük duvar ve pencere kenarlarına yapılarak odanın ortası boş bırakılmaktadır.

Ocak ısıtılması ve yemek yapılması için yapılmış olup, odanın bir duvarında yer almaktadır. Odanın genişliği karşılıklı oturan insanların hal ve hareketlerini seslerini rahat duyabilecekleri bir mesafe olan 3-5m sınırını aşmamaktadır. Mekanda yer alan kapı, raf ve pencere gibi elemanlar insan boyutlarını geçmemektedir. Odaların en görkemli kısımları tavan, halı, döşeme ve yüklük kısımlarıdır. Tavan ve yüklük kısmı süslemeleri ahşap işçiliğinin en güzel örnekleridir. Odaların döşemesi ise oldukça renkli ve zengindir. Başta İstanbul olmak üzere odalarda, iç mekan düzeni değişerek, batıdan gelen eşyalar ve mobilya kullanımı yaygınlaşmıştır. Bu değişikliklerin sonucu eski iç mekan düzeni, yavaş yavaş önemini yitirmiş ve değişmeye başlamıştır (Bozkurt, 2013, s:41).

Şekil 1.55: Geleneksel Türk Evinden Sofra Ve Yemek Oturma Düzeni Örnekleri;

Kaynak: <https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/736x/ed/df/4b/eddf4b828e449aa9588c56a6adaf95ed.jpg>

Şekil 1.56: Geleneksel türk evinden sofrta ve yemek oturma düzeni örnekleri:

Kaynak: <https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/originals/66/f2/ab/66f2ab442c630cf8d9db8285c7345d63.jpg>
<https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/736x/ed/df/4b/eddf4b828e449aa9588c56a6adaf95ed.jpg>

Eski evlerde odalar, açıklandığı gibi tüm fonksiyonları içeren hacimler şeklinde tasarlanmıştır. Böyle bir yapılanma, mobilyaların sadeliğini, hareketliliğini ve de çok yönlü kullanılabilir olma özelliği gerektirmektedir. Taşınabilen yer sofraları ve minderler bu yapılanmanın sonucu olarak oluşmuştur.

Zemine çok yakın olan sofrta düzeni ve yer minderleri o günün çalışma biçimine yakın bir oturma şeklini getirdiği için kullanışlıdır. Halk tarlada çalışır, ürününü yerde işler. Gününün sonunda eve geldiğinde yorgundur. Ancak bu kişilerin çalışma biçimine yakın kotta uzanarak oturmaları onları dinlendirir ve rahatlatır. Yemek yerken de minderleri alır ve alçak kottaki sofranın çevresine oturur.

Şekil 1.57-58: Geleneksel Türk Evinden Sofra Ve Yemek Oturma Düzeni Örnekleri:

Kaynak: https://gezginlerkahvesi.files.wordpress.com/2012/02/www-yeniresim-com_-_trkiye_resimleri_-_karabk_-_safranbolu_evleri_erden_grn.jpg

Kaynak: <http://dekortasarim.org/wp-content/uploads/2014/11/sedir-modelleri-24.jpg>

Türk evinde bir oturma elemanı olan sedir genellikle pencere önlerine konumlandırılmış ve Türk insanının gelenekleri ve kültürü doğrultusunda oturma şekline göre tasarlanmıştır. Duvar kenarlarında sıralanan sedir, odanın orta alanda amaca uygun olarak boşluk kalmasına olanak tanımıştır. Konutun ahşap, taş, kerpiç veya taş karışımı olması odanın kuruluşunda sedirin yerinin değişmesinde etkili olmaz. Sedir odanın konumuna ve ölçüsüne göre karşılıklı iki tarafta olabileceği gibi “U” şeklinde duvar boyunca dönerek üç tarafında da olabilir. Sedirler genellikle yapıya bağlıdır ve taşıyıcı döşemeye birlikte çözümlenmiştir. Malzeme olarak genellikle ahşap seçilmiştir. Sedirler 75cm eninde 35cm yüksekliğinde yapılmaktadır (Bozkurt, 2013, s:45). Oturabilmeyi sağlamak için döşemenin üstü yumuşak örtü ile kaplanmaktadır. Sedir, yaslanma yerlerinde aynı boyutlarda olan arkalık yastıklar ve işlemeli örtülerle, oturma yerlerinde, yumuşak minderler ve örtülerle bir bütün oluşturmaktadır.

19.yy la birlikte değişen sanat akımları ve yaşam kültürü başta İstanbul ve büyük şehirler olmak üzere mobilya kullanımının yaygınlaşmasına ve sedirlerin artık tercih edilmemesine ve evlerdeki önemini, yitirmesine neden olmuştur. Geleneksel Türk evi tasarımında formun tamamen konu dışında bırakılarak başlıca etkenin

fonksiyon ile ondan kaynaklanan gereksinimler olduğu ve bu gereksinimlerin büyük bir kısmının odalardan karşılandığı bilinmektedir (Ünügüralp, 1984).

Bu sebeple Türk evini biçimlendiren en önemli öğenin oda birimi olduğunu söylemek yanlış olmaz. Türk evi plan tiplerinde oda, tek başına bir yaşam birimi olarak tanımlanabilmekte ve her ihtiyacı karşılayabilecek işlevsellikte olabilmektedir. Türk evinde “Oda” daima kendi başına bir işlevsel bir mekan, varlık ve bütündür. Türk evi odalarında, kareye yakın dikdörtgen formun istenmesinin nedeni tefrişte sabit elemanların kullanılması ve bu elemanların duvara bitişik olmasından kaynaklanmaktadır. Odalar arasında işlevsellik açısından pek fark yoktur. Odalar, işlevleri aynı olsa da evin planındaki yerine göre farklı isimler almışlardır. Sofanın etrafında dizilirken köşeye gelen odaya köşe oda, boyut olarak büyük olan odaya da başoda denilmektedir. Odalara seki altı veya pabuçluk denilen bir ön mekandan girilmektedir. Seki altı veya pabuçluk yüklük ve giriş kapısının önünde uzunca bir geçit şeklinde yapılırdı (Eldem, 1987).

5.3. Sanayi-i Nefise Mektebinin Kuruluşu ve İlk Osmanlı Mobilyaları

1868 Yılında “Sanayi Mektepleri” ve Mobilya Yapımı Osmanlı İmparatorluğu'nda, yüzlerce yıldan beri “Lonca teşkilatı” içerisine küçük yaşta alınan çocukların yetiştirilmesi ile sanayi için teknik eleman yetiştirme düzeni 1860'lı yıllarda artık sona ermişti. Bu eski düzen içinde 8-10 yaşına gelen çocuklar, meslek öğrenmek için bir ustanın yanına “çırak” olarak verilir ve belirli süreler sonra önce “kalfa” sonra da “usta” olurlardı. Aslında bu doğru bir sistemdi, ancak uzun zaman içinde gelişimi önleyen bir yapıya dönüşmüştü (Ö, Küçükerman).

Sekil 1.59: Sanayi-i Nefise Mektebi Denizden Fotoğraf

Kaynak: <http://www.arkhesanat.com/wp-content/uploads/2016/10/%C4%B0kiz-Saraylar-1.jpg>

Sekil 1.60: Sanayi-i Nefise Mektebi Resim Atölyesinden Fotoğraf

Kaynak: <http://www.arkhesanat.com/wp-content/uploads/2016/10/%C4%B0kiz-Saraylar-1.jpg>

1867 yılında İstanbul'da ilk kez “Sanayi Mektebi’nin eğitim e başlayan bölüm programlarına bakılınca, bu yeni kurumun asıl amacının, öncelikle değişen üretim düzeninde ihtiyaç duyulan kadroları yetiştirmek olduğu görülüyor. Ama asıl yenilik, marangozluk, mobilya, at arabası karoseri yapımı gibi konuların yer almasıydı. Özellikle marangozluk ve mobilya, o yılların en önemli konuları arasındaydı.

Osmanlı İmparatorluğunun yıkılma süreci ve sonrasında cumhuriyetin kurulma sürecinde Türkiye’de tasarıma yönelik imalat yapılmıyordu. Mobilya ve mobilya aksesuarları alanında her şey Avrupa’dan ithal ediliyordu. Avrupa üzerinden gelen mobilya modelleri kötü birer taklit olacak şekilde eski üretim sisteminde üretilebiliyordu. Mobilya tasarımı konusunda, hiçbir deneyimi olmayan eski tip üreticiler en iyi bildikleri malzemeyle daha önceden deneyimli oldukları üretim yöntemlerini birleştirerek Avrupa kaynaklı mobilyalarda uyguluyorlardı. Bu durum zaman içinde, Osmanlı mobilya geleneğinde ilginç bir sentezin ortaya çıkması durumu ortaya çıkmıştır.

Batı’dan ithal edilen yeni üretim makineleri, aletler ve hammaddeler alışılmışın çok dışındaydı. Eski sistem içerisinde eğitilmiş ve uygulama yapmış üreticiler ve uygulayıcı elemanlar, nitelik ve seri üretim yapacak işçi sayısı bakımından yeni sisteme uyum sağlayabilecek durumdan çok uzak kalmaktaydı. Bu durumun sonucu olarak III. Selim Dönemi’nden itibaren açılacak yeni seri üretim yapıları ve fabrikalar için Avrupa üzerinden nitelikli işçi ve mühendis getirilmeye mecburi hale gelmişti.

Sanayi devriminin başladığı yer olarak kabul edilen İngiltere başta olmak üzere Avrupa ülkeleri “Sanayi Devrimi’nin seri üretime geçerken, bir önceki kuşağın deneyimli üretici, usta ve işçisinden yararlanmanın daha farklı yollarını bulmuşlardı. Hızla meydana gelen değişimler ve makineleşme sonucunda eski sistemle devam etmeye çalışan üreticiler ve makine kullanmayı bilmeyen işçi sınıfı işsiz kendilerince ayakta kalmaya çalışarak farklı birleşimler yaratmak durumunda kalmışlardır. Deney olarak da adlandırılabilir bu çalışmalar sayesinde tasarım, malzeme ve üretim yöntemlerinin gelişime önemli katkılar sağlamışlardır.

Yaşanan gelişmelerin özeti olarak eski ile yeni arasında bir sürekliliğin ve bütünlüğün sağlandığı söylenebilir. Oldukça büyük bir hızla büyüyen sanayileşme ve

sanayileşmeye geçiş evrelerinde sürekliliğin sağlanması üretimin devamlılığı için büyük önem taşımaktaydı. Gerekli sürekliliği henüz sağlayamamış olan Osmanlı İmparatorluğu, hem çok sayıda yeni teknik eleman yetiştirmek zorunda kalmış, hem de önceliklerin büyük sorunları ile karşı karşıya kalmıştı.

“İstanbul Sanayi Mektebi” İçindeki Mobilya Fabrikası 1867 yılında kurulan “ İstanbul Sanayi Mektebi”nin kuruluş nedeni, genel olarak yeni sanayi alanlarına uygun ve yetişmiş eleman ihtiyacının karşılanmasıydı. Nitekim okulun kuruluş gerekçesinde de aynı görüşler şöyle yer almaktaydı: ...Bir süreden beri, gerek İstanbul'da gerekse bütün imparatorlukta “hırfet ve san'at” büyük ölçüde zayıflamıştır ve halkın en basit ihtiyacı bile karşılanamamaktadır. Sultanahmet bölgesinde eski “Kılıçhane” ile çevresine yapılan binalardaki eğitim, 1868 yılının Kasım ayında başlatılmıştır. Okulda, derslik ve atölyelerin yanı sıra, bir de fabrika kurulmuştu. İlköğretim, 13 yaşından küçük, fakir ve kimsesizlerden oluşan 50 öğrenciyle başlamıştır. 17 Kasım 1868 tarihinde, Sanayi Mektebi'nin kuruluş amacını, programını ve yönetim ilkelerini belirleyen 64 maddelik “Nizaname”nin giriş kısmında okulun kuruluş amacı şöyle tanımlanmaktaydı: Birinci bölümde, okulun teşkilatı, dersler, öğretilecek teşkilatı, dersler, öğretilecek “Sanatlar”, “Dahili ve Harici Şubelere alınacak öğrenci sayısı, öğrencilere ödenecek ücret, okulda yapılacak işler, suç işlemiş çocukların okula alınması ve bunlarda aranacak şartlar, yatılı öğrencilere verilecek yiyecek ve giyecek gibi konular belirlenmektedir. İkinci bölümde, okulun yönetici ve görevli kadrosu, gelir ve giderleri tanımlanmaktadır. Üçüncü bölümde ise yılsonu sınavları, başarılı öğrencilere verilecek ödüller, mezunlara tanınacak “Patent muaafiyeti” ve öğrenci cezaları belirtilmektedir. Bu okulun programı içinde “Ahşaba Müteallik Meslekler” başlığı altında “Arabacı ve Faytoncu”, “Doğramacı”, “Sandalye ve Kanepeci”, “Ağaç Çarkçı ve Modelci” bölümleri bulunmaktaydı. Bu bölümlerin her birine 12'şer öğrenci alınmaktaydı ve her sınıf için birer “usta” ve “usta yamağı” kadrosu vardı (ÖNSOY, Rifat, 1988, sf:119)

Kurulan bu okulda yetiştirilen öğrenciler Osmanlı İmparatorluğu'ndaki yeni mobilya sanayiinin temellerini atmış ve geleceğini oluşturmuştur.

Sanayi Devrimi'nin çok hızlı bir biçimde fark edilmesi ve oluşturabileceği sorunların ön görülmesi sonucu, iyi öğretim ve eğitim görmüş sanatçı, tasarımcı ve

işçileri yönetebilecek bilinçte kişilerin yetişmesinin gerekliliğinin anlaşılmasının sonucu olarak “Sanayi Nefise Mektebi” kurulmuştur.

Avrupa'da da sanayinin, üretimin, sosyal hayatın, kültürün, yaşam şekillerinin ve mekanların değişimiyle birlikte insanın yaşam alanını da düzenlemesini beraberinde getirdi. Osmanlı İmparatorluğunda daha geleneksel devam eden yaşam ve kültürel yapı Avrupa'ya göre daha yavaş ve belli minimallerde değişimlere olanak tanıyordu. Ancak yaşamın, mimarinin, iç mekanların temelde ve büyük değişimler yaşadığı bir dönem olduğunu söylemek yanlış olmaz.

“1914: Sanayi-i Nefise Mektebi'nde “Tezyinat Kolunun Kurulması”, “Sanayi-i Nefise Mektebi” kuruluş yıllarından başlayarak, ülkedeki sanat ve mimarlık alanlarında yoğun bir çalışma düzenini gerçekleştirmeye çalışmıştı. Ancak o yıllarda hem Osmanlı İmparatorluğu büyük sıkıntılar yaşıyordu, hem de bu yeni kurumun amacını tam olarak anlayabilen kesim sınırlıydı. 1883-1914 yılları arasındaki sürede, İstanbul'da önce Avrupa mobilyaları ithal edilmiş, sonra bu mobilyalar yerli olarak üretilmişti”(Ö. Küçükerman).

Ülkede üretilen mobilyalar üzerinde herhangi bir değişiklik veya tasarım yapma zorunluluğu ortadan kalkmıştı. Yapılan ufak değişiklikler tasarım olarak adlandırılabilir boyutlarda değildi. Aslında temel fikir olarak tasarım yapma amacıyla yapılmış da değillerdi, değişikliklerin amacı üretim aşamasını kolaylaştırmayı amaçlayan ufak ve pratik dokunuşlardı.

Osmanlı üretim sisteminin geleneksel yansımaları bu mobilyalar üzerinde pek çok farklı parametreyle birlikte uygulanmaya başlanmıştı. Bu yaratma ortamı içinde “Sanayi-i Nefise Mektebi” daha yoğun olarak resim, heykel, mimarlık alanlarında gerçekçi ve somut bir biçimde sonuca gidebilen çalışmalar hızlanmıştı.

“Sanayi-i Nefise Mektebi” içinde 1914 yılı içine kurulan “Tezyinat Kolu” yani günümüzdeki kullanımıyla; “dekorasyon”, veya “süs-süsleme” anlamına gelmekteydi. Avrupa'da da “dekorasyon” veya süslemenin yaklaşık yıllar içinde günlük hayata etki etmeye ve değişiklikler meydana getirdiği görülmektedir. “Tezyinat Kolu” daha sonraki yıllarda “Garp (Batı) Tezyinat” ve “Şark (Doğu) Tezyinat” adları altındaki yapılanmalara bölünmüştür. İleriki zamanlarda “Dahili (İç) Tezyinat” adıyla tek bir yapı altında toplanmış ve günümüzdeki adıyla “İç Mimarlık” halini almıştır (Ö. Küçükerman).

Sekil 1.61: İlk Yerli Mobilya Üretimine Ait Reklam

Kaynak: Resimli Uyanış Servet-i Fünun- 2 Kanunsani-1930- No:1742-57-Cilt 67-3, Prof. Dr. Önder Küçükerman

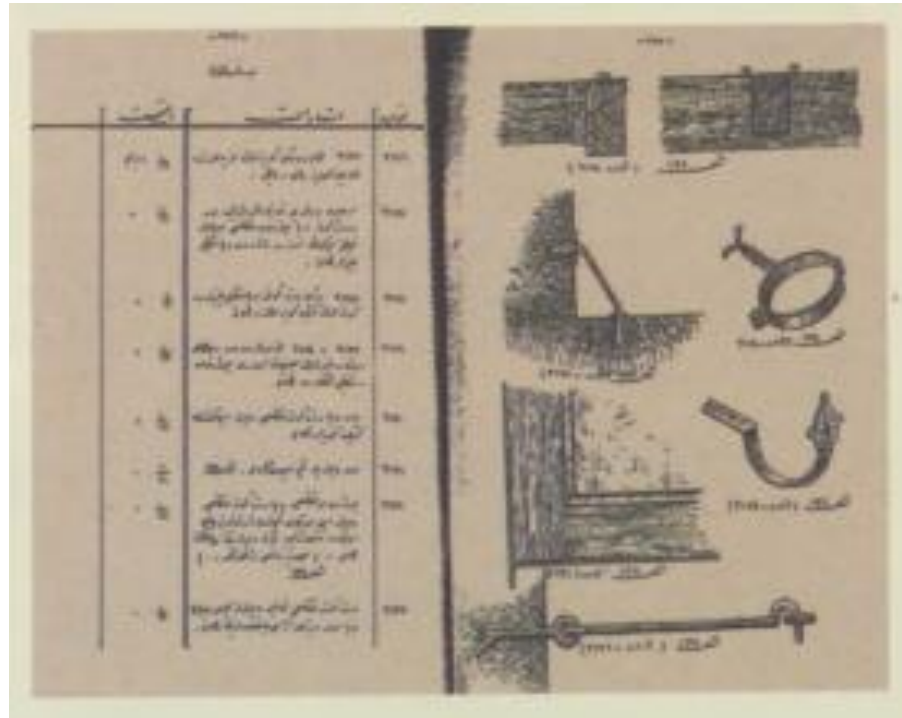
Birinci Dünya Savaşının başlamasıyla birlikte her alanda olduğu gibi tasarım ve üretim alanlarında da yavaşlamalar meydana gelmiştir. Ülkenin genelini etkisi altına alan savaş sebebiyle sanayi yapılanmaları askeri ihtiyaçların sağlanmasına hizmet etmeye başlamıştı.

1923 yılında, Türkiye Cumhuriyeti kurulmasıyla Ülkede büyük bir değişim yaşanmaya başlanmış ve sanayi yeniden işlemeye başlamıştır. 1924 yılında “Sanayi-i Nefise Mektebi”, “Güzel Sanatlar Akademisi” ne dönüştürülür ve Cumhuriyet'in yeniden biçimlendirdiği bu eski kurumun önünde, ülkenin sanat ve mimarlık alanlarının yeni projeleri hızla birikmeye başlar.

“Unutmamak gerekir ki, bu büyük değişimle birlikte, Cumhuriyet Türkiye'sinin yeni kuşağının hangi mekanlarda yaşayacağı, hangi mobilyaları kullanacağı da Akademi'nin yeniden güçlenen yapısı içinde yavaş yavaş biçimlendirilmeye başlanmıştı. Çünkü çözümlenmesi gereken iki önemli konu ortada durmaktaydı. Birincisi, yeni başkent Ankara'da yeniden kurulan mimari mekanların

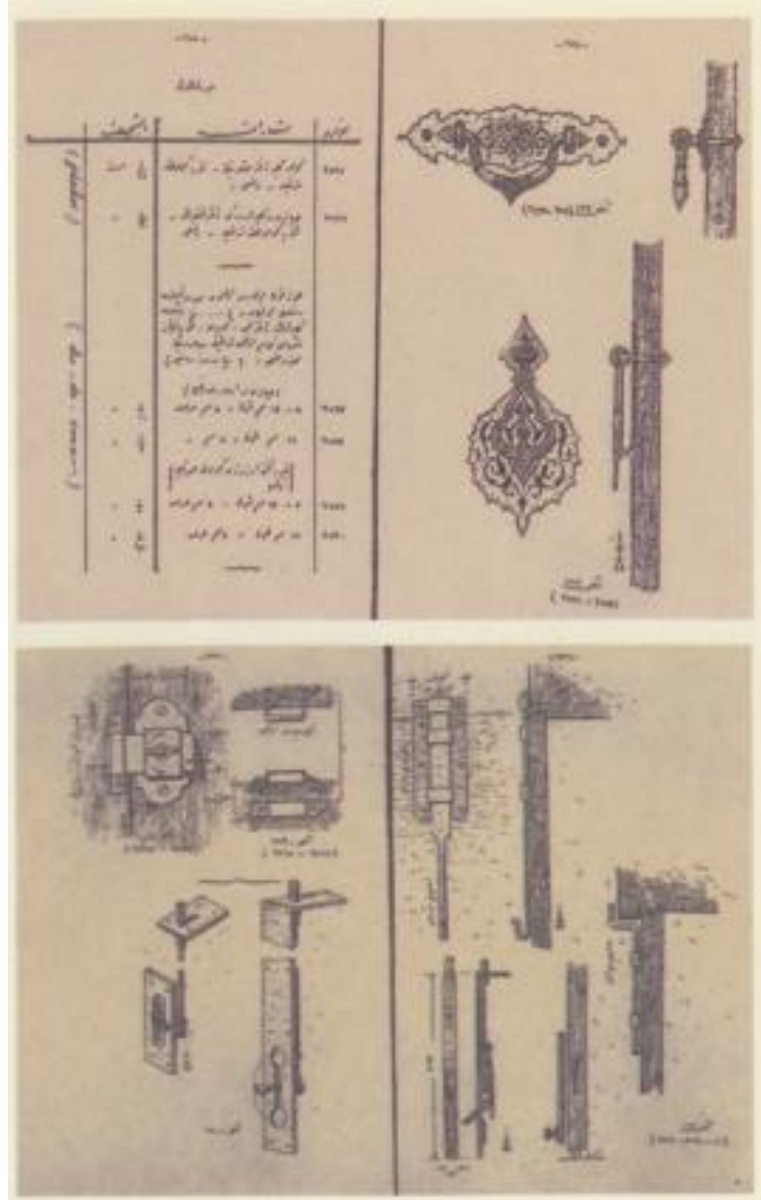
iç düzeni ve mobilyası nasıl tasarlanacak ve üretilecekti? Yeniden yaratılan bir Milli Meclis binasından başlayan, bütün resmi ve özel mimari mekânların içi nasıl düzenlenecekti? Burada kullanılacak mobilyaların kimliği nasıl yaratılacaktı? Bunların yapılmasında, “çağın çağdaş kimliği” nasıl yorumlanacaktı? İkinci konu ise, bu mobilyaların nerede üretileceğiydi. Bu büyüklükteki siparişleri alıp üretebilecek atölyeler genellikle İstanbul'daydı. Ancak daha önce imparatorluğun mobilyalarını üretmiş olan bu eski sistem, yeni kavramlara ve tasarımlara göre nasıl yeniden düzenlenebilecekti? (Ö. Küçükerman).

Yukarı paragrafta sorulan soruların yanıtları o yıllarda Akademi'de hızla gelişmeye başlayan “Dahili Mimari Şubesi” programı ile yanıtlanmaya başlamıştı. Cumhuriyetin ve yeni düzenin modern bir parçası olan “Güzel Sanatlar Akademisi”nde Mobilya Tasarımı Çalışmaları büyük bir hızla yeniden başlamıştı.

Şekil 1.62: İlk Yerli Mobilya Üretimine Ait çizimler

Kaynak: Resimli Uyanış Servet-i Fünun- 2 Kanunsani-1930- No:1742-57-Cilt 67-3, Prof. Dr. Önder Küçükerman

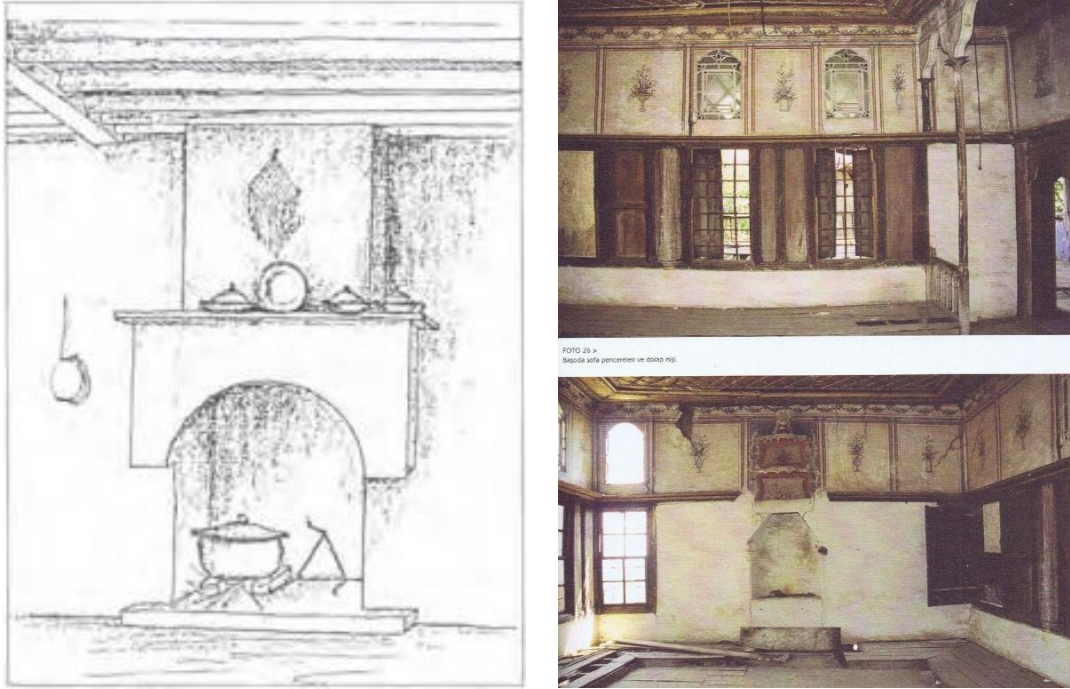
Şekil 1.63: İlk Yerli Mobilya Üretimine Ait çizimler

Kaynak: Resimli Uyanış Servet-i Fünun- 2 Kanunsani-1930- No:1742-57-Cilt 67-3, Prof. Dr. Önder Küçükerman

Osmanlı döneminden sonra bu alanda ilk kez öğretim yapılacağı için, müfredat konularının çok iyi düşünülerek yenilenmesi ve uygulanabilmesi amacıyla kurucular ve hocalar, Fransa ve Almanya'dan ünlü meslek adamları getirilmişti. Bu sayede Akademi çatısı altında, Türk mobilya tasarımı için yenilikçi, modern ve ileriye dönük çalışma ortamları sağlanabildi.

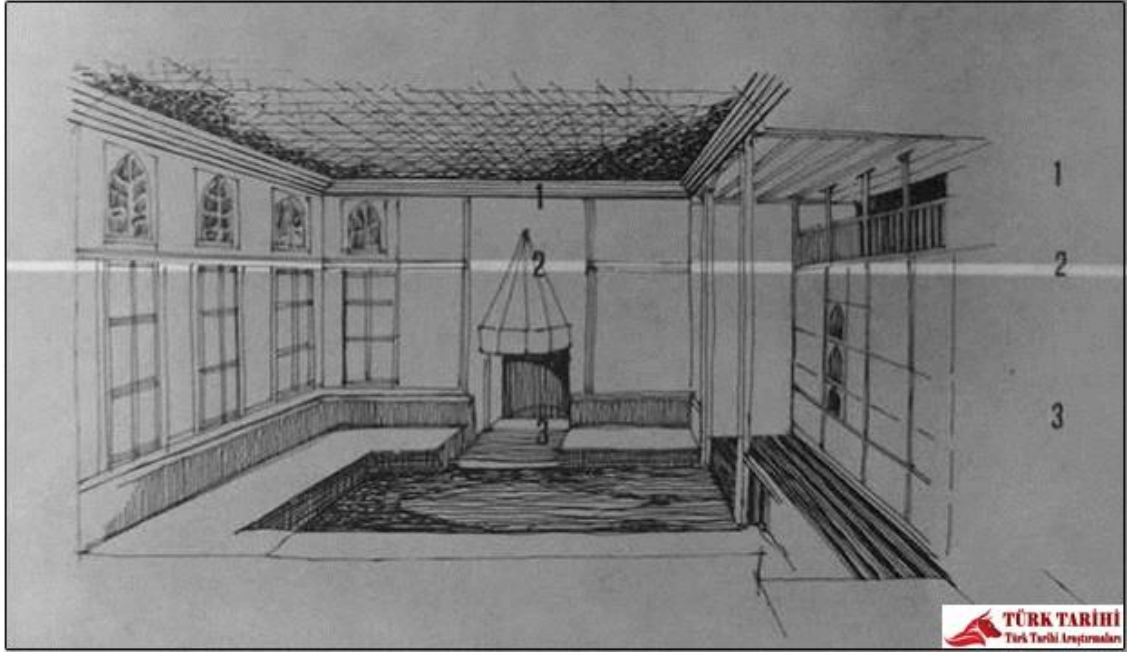
5.4. Geleneksel Ev Mobilyaları

Türk Evini oluşturan en önemli birimlerden biri olan “oda” temel işlevini kaybetmeden günümüze kadar gelmiştir. “Geleneksel oda, seki altı denen bir giriş ve servis mekânı, seki üstü denen esas oturma anından hem zeminde hem de tavandaki bir seviye farkıyla ayrılmıştır. Seki üstü ve seki altı da, basamağın üstü, altı demektir. Seki altı, odanın penceresiz duvarı boyunca uzanana dar bir alandır. Bu duvar boydan boya yerli dolap ve yüklüklerle kaplıdır (Bozkurt, 2013, s:45). Ocak da bu gömme dolapların tasarımının içinde yer alan bir öğedir. Odaya her zaman odanın bir köşesinden, seki altına açılan bir kapıdan ve çoğunlukla içine düzenlenmiş bir girintiden girilir.

Şekil 1.64: Ocak Örnek Çizimi Ve Tarihi Bir Konaktan Ocak Örneği

Kaynak: <http://sivrihisar.web.tr/wp-content/uploads/ocak-duzeni-230x300.jpg>

Sekil 1.65: Türklerde Oturma Elemanı ve Ocak

Kaynak: <http://www.ergenekun.net/wp-content/uploads/2015/11/Gocebe-02.jpg>

Oturma alışkanlıkları incelendiğinde özellikle seki altından yüksek olan ve odanın büyük bölümünü kaplayan oturma alanı yani seki üstü, Türklerin yükseltilmiş platformlarda oturmaya olan merakını göstermektedir. Bu oturma alanı halılarla kaplıydı ve burada alçak ve sürekli bir divan olur, ayrıca zengin dokumalarla kaplı yerli sedirden başka mobilya bulunmaz. Seki altına pabuçluk da denirdi, giriş kısmında seki altında pabuçlar çıkarılırdı. Temelinde seki, yaşama alanına ulaşırken zemin seviyesinin peş peşe yükseltilmesiyle toz toprağın taşınmasını engelleyen bir araçtı. Ortak yaşam ve dolaşım alanlarını oluşturan sofalara tek kapı ile açılan odalar, birçok fonksiyonu bir arada barındıran, bağımsız kullanım alanları olarak da karşımıza çıkmaktadır.

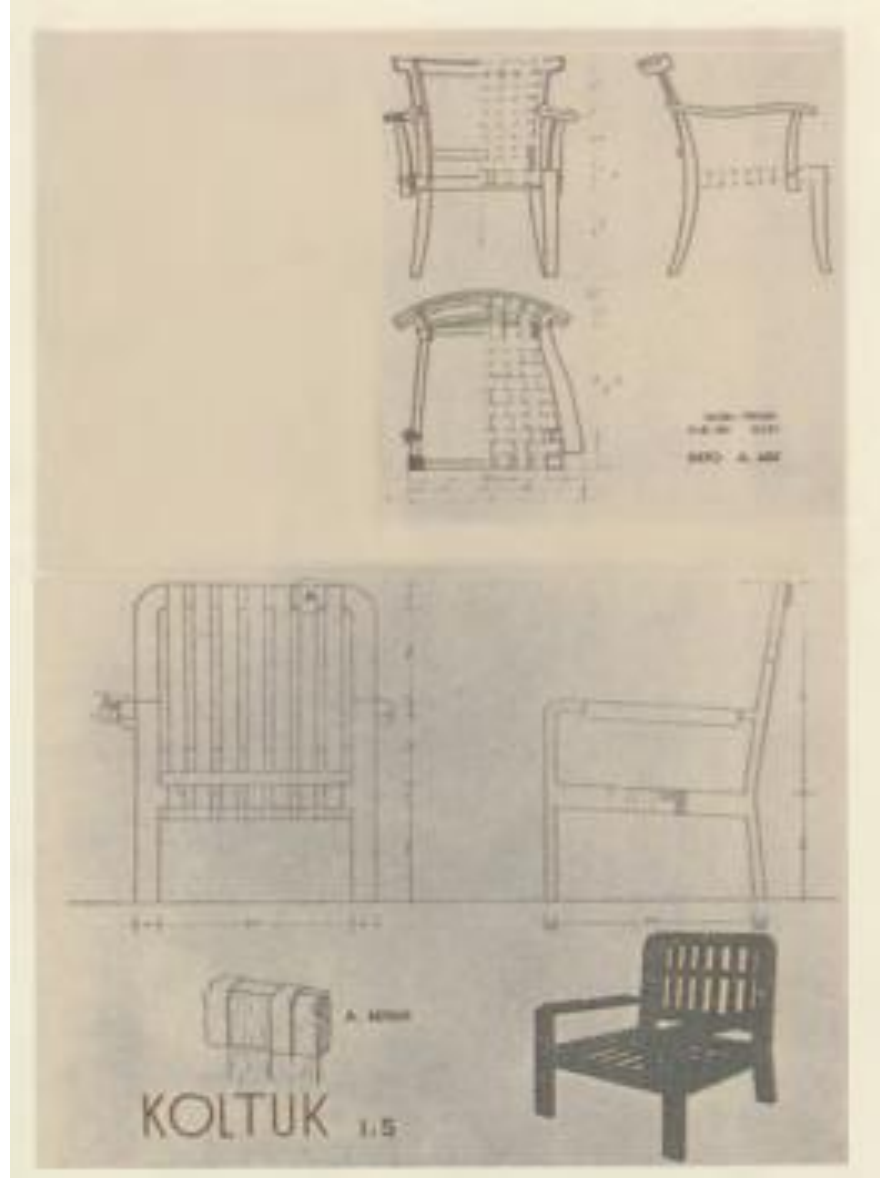
Günlük uğraşları bir arada geçen aile fertleri, odalarını sofa çevresinde, tüm gereksinimlerini giderebilecekleri, çok yönlü kullanılabilir hacimler şeklinde düzenlemişlerdir. Bir oda, oturma, yemek yeme, yatma ve misafir ağırlama gibi birçok gereksinime yanıt verecek biçimde düzenlenmiştir. Böyle bir amaç için gerekli düzenlemeyi yaparken, eşyaların sadeliğini, taşınabilirliğini ve aynı zamanda çok yönlü kullanım özelliğini de beraberinde gerektirmektedir. Zemine yakın olan

sofra düzeni ve yer minderleri o günün çalışma ve yaşam biçimine yakın olduğu için o günün koşullarına göre kullanışlıdır. Günümüzde, büyük kentlerde çalışma biçimi ve koşulları oldukça farklıdır. Modern hayata geçerken, tüm aile fertlerinin çalışma yaşamlarında aktif olmaları ev içinde geçirilen zamanın azalmasına neden olmuş, günümüz evlerinde iç hacimler küçülmeye başlamıştır. Buna bağlı olarak kullanılan mobilyaların çok amaçlı olmasına dikkat edilmeye başlanmıştır (Göker, 2009).

Osmanlı ailesi evinde, kendi ürettiğini tüketmeyi benimsemiştir. Bu anlamda tüm diğer Batılı toplumlar arasında yaşam standartları en mütevazı olan grubu oluşturmaktadır. Saraydan apartmana tüm yapı tipolojilerinde de aynı yaklaşım dikkati çekmektedir. Bakıldığına ailenin maddi olarak güçlü olması ve Batılılaşmış görünüyor olması, içinde yaşanan konutların son derece mütevazı, muhafazakâr ve tutumlu olması durumunu değiştirmemektedir. Batılılaşma döneminde özellikle sosyal yaşamdaki değişim aile ölçeğinin incelendiğinde görülen farklılıklar, ailenin yaşama mekânı olan evin geçirdiği değişimlerin izlenmesinde bizlere yol göstermektedir.

Tanzimat sonrası İstanbul’unda yaşanan Batılılaşma hareketleri, evlerin mimarisinden sokakların fizikî görüntüsüne kadar kentin çehresinde köklü bir değişime neden olmuştur. Batılılaşan kentte üst gelir grupları ve eğitilmiş genç bürokratlar da kendi içinde farklı mekân tipleri üzerinde tercihlerini kullanmaktadır. En yükseği çift katlı ve bahçe içinde yapılan Eski Osmanlı evleri, modernleşme sürecinde yerini giderek çok katlı apartmanlara bırakmıştır.

Avrupa’da endüstrileşmenin kente göçü doğurduğu ve oluşan işçi sınıfının barınma gereksinimini karşılayabilmek için yaygınlaşan apartman şeklindeki yapılaşma, İstanbul’da daha çok gayrimüslimlerin yaşadığı birimler olmuştur. Bundaki en önemli etmen de Gayrimüslim Osmanlı ya da yabancıların Galata-Pera civarında çalışmalarını olabilir. İstanbul’da Batı’nın aksine apartmanlaşmanın başlangıcı, savaşlar nedeniyle İstanbul’un nüfus kaybına uğradığı bir dönemde gerçekleşmiştir. Henüz kat mülkiyetinin olmadığı dönemde apartmanlar tek kişiye ait kira evleri niteliğindedir ve dönemin birçok apartmanı da sahibinin adı ile tanınmıştır. Üzerine operetler yazılan apartman yaşamı, ev içi yaşamdan çok, yerleşim bölgesinin sunduğu lüks hayat görüntüsüyle genç ve modern Osmanlı insanını cezbetmiştir.

Sekil 1.66: Mimarın 1934 yılında, Akademi'de Ginther Atölyesi'nde Mobilya Tasarımları

Kaynak: Resimli Uyanış Servet-i Fünun- 2 Kanunsani-1930- No:1742-57-Cilt 67-3, Prof. Dr. Önder Küçükerman

Şişli gibi yeni yeni apartmanlaşmaya başlanan ve değişimin hızlı yaşandığı semtlerde yolların genişliği, temizliği, havagazının kullanımı ile sokakların aydınlığı, modern görünümlü insanların ve aynı insanlara hitabeden alışveriş merkezlerinin konumlanması bu düşüncede etkin rol oynamıştır. Eski konaklı aileler arasında bile apartman dairelerindeki çekirdek aile yaşamına özenilmiştir. Üst gelir grupları arasında gözlemlenen, Avrupalı nüfusun yaşadığı yeni yeni apartmanlaşan semtlerde

yaşama özlemi, dönemin edebiyat eserlerine de konu edilmiştir. Buna karşın ataerkil düzende yaşayan kalabalık aileler hâlâ konak, köşk, yalı gibi çok odalı yapıları tercih etmektedirler. Bu yapılanmada en ciddi değişim harem ve selamlık tipindeki yapılanmanın terk edilerek birleşik düzene geçilmesidir. Selamlık geleneksel düzende kamusal alanı tanımlamanın dışında aynı zamanda erkeğin iş yeri, dairesi olarak da öne çıkmaktadır. Ancak devlet dairelerinin yeniden yapılandığı Tanzimat döneminde bürokratların selamlık yerine resmî dairelere gitmesi bu değişimin gerçekleşmesini kolaylaştırmıştır.

Geleneksel mimaride evler coğrafî ve mimari açıdan Akdeniz tarzının özgün ürünleridir. Ahşap ve kagir evlerin mimari üslupları farklı olsa da mekânların kullanım biçimleri aynıdır (Ortaylı, 2006: 104). Batılılaşmayla birlikte yaşanan değişimde de mekânlar birebir işlevlerle örtüşse de temel anlamda mekân yapılanmasında çok ciddi bir değişiklik yaşanmamıştır. 19. yüzyılda Tanzimat'ın getirdiği en çarpıcı değişimi ev içi döşemesi ve batılı ev mobilyaları olmuştur (Artıkoğlu; 53)

5.5. İlk Apartman Mobilyaları

Batılılaşma sürecinde, sosyal yapının değişmesine paralel olarak yemek kültürü de değişmiştir. Batılı tarzda yemek yeme kuralları ilk önce gençlerin ve üst tabaka ailelerin arasında yaygınlaşmıştır. Tüm bu değişimler aile yapısından günlük yaşama, ev içi alışkanlıkların değişimine ve dolayısıyla değişen alışkanlıkların doğurduğu yeni alışkanlıkları karşılayacak yeni yerleşim biçimlerinin ve mobilyaların hayata girmesine sebep olmuştur. Koltuk ve kanepeler, orta masaları, iskemleler, sehpa salon mekânlarının statü belirleyici öğeleri olmaya başlamıştır. Hızla gelişen bu değişimlerle birlikte tek başına bir nesne olarak düşünüle gelmiş mobilya zaman içinde mekân içerisindeki kullanımında takım halini almaya başlamış ve bu yeni bir şekillenmeyi beraberinde getirmiştir.

Mutfaklar geleneksel konutlarda yangın endişesi ile çoğunlukla konutun dışında ayrı bir hacim olarak kullanılmaktaydı ancak zaman içerisinde kullanımı artan eşyalarla birlikte artık konut hacmi içinde planlanması gerekliliğini doğdu. Osmanlı konutunda geleneksel yıkanma sisteminin dışında küvet kullanma alışkanlığı ise ilk olarak Ermeni azınlığın evlerinde görülmektedir (Emiroğlu, 2001; 181).

Şekil 1.67-68: Geleneksel Türk Evi Mutfak Örneği

Kaynak: https://www.neredekal.com/res/subs/1357606027_gaziantep.jpg

Kaynak: <http://dekorstyle.net/wp-content/uploads/2015/04/geleneksel-dekoratif-mutfaklar.jpg>

Şehirler büyümesi ve konutlarda yüksek katlı yapıların sayısı arttıkça zamanla evin dışında tuvalet kültürü ortadan kalkarak ev hacmi içinde çözülmeye

başlanmış, bununla birlikte hamam kültürü de yok olmaya başlamış ve sayıları giderek azalmıştır. Ev hacmi içine giren tuvaletlerde Alaturka tuvalet sistemi yerini alafranga tuvalete bırakmıştır. Alafranga tuvaletlere takılan taharet musluğu ve geleneksel kullanım, modern donanım ile birleştirilmiş ve yeni bir kullanım meydana gelmiştir. Mutfak, banyo, hamam ve tesisat konuları dışında Batı tarzı ısıtma ve aydınlatma gereçleri de ithal yapı malzemelerinin kullanılmaya başlanmasıyla konut iç düzenlemesinde yeniliklere sebep olarak geleneksel yapı tekniğinin değişmesi sonucunu beraberinde getirmiştir.

Geleneksel Osmanlı konutunun başodasında yer alan ocakların yerini salonlarda Batı tarzında yapılmış şömineler almaya başlamıştır. Esasen Osmanlı konutuna şömine daha III. Selim döneminde girmeye başlamıştı. Ancak, yine her konuda olduğu gibi şömineler de ilk başta süs ve statü belirleyici öğeler olarak kullanılmıştır. Katı ve sıvı yakıtlı sobaların imparatorluğa girişi Tanzimat'tan sonra olmuş, konak ve saraylarda gerekli düzenlemeler yapılarak kullanımı zamanla yaygınlaşmıştır.

MEKTEP İDARELERİNE VE TALEBE VELİLERİNE HİZMETTE BULUNMAK İÇİN BEKER MAĞAZASI

Levli mektepte en ziyade istimal edilen :

İSTANDARD Karyoları

Olduğunu unutmayınız

Rağbeti umumiyeye mahzar olan İstandart karyolarımıza fiatlarını tenzil etmiştir.

Bayrampaşa İstiklal Caddesinde 370 Numarada

BEKER LİMİTET ŞİRKETİ

Telefon: Beyoğlu 1472-1473
Telegraf: Beyoğlu BEKER

No 541

500 Standard karyoları

500 adet İngiliz menşeli İstandart karyoları, herulu cinsiinden ve 14 hat dâhil sırtlıb mayalıdır. Ayakları tekerlekli ve yay ahşabı kat'iyen pat tutmaz. Büyüklüğü 80x120. Metanette diğer karyoların eşlesine tekittir.

YATAKLAR

Pemselon nazari uk yataklar için herul fiatlar. En iyi temin pemselon, dâhürünün ve yâkışın için nazariyatında olup pek dayanıklıdır. Bunlardan her kemana nezarası taherakunur, ve herul satılmınde maal olunduğunda size her rahattığı temin edecektir.

LİRA 17

LİRA 15

BAKER & CO LTD İSTİKLAL CADESİ İSTANBUL

Çarşafar Krş. 330
Yastık yüzleri Krş. 35
Pike örtüleri Krş. 385
Havlu Krş. 35
Toz bezleri Krş. 25

Sekil 1.69: İlk Yerli Mobilya Üretimine Ait Reklam

Kaynak: Resimli Uyanış Servet-i Fünun- 2 Kanunsani-1930- No:1742-57-Cilt 67-3, Prof. Dr. Önder Küçükerman

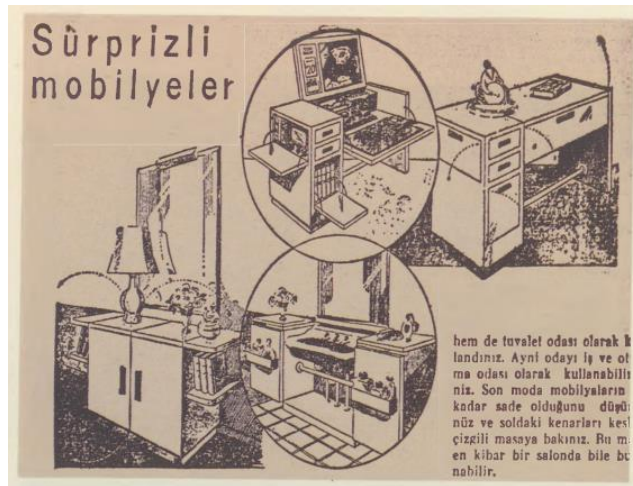
Sekil 1.70: İlk Yerli Mobilya Üretimine Ait Reklam

Kaynak: Resimli Uyanış Servet-i Fünun- 2 Kanunsani-1930- No:1742-57-Cilt 67-3, Prof. Dr. Önder Küçükerman

“1938 Yılında Türkiye’de Apartmanlar için “Sürprizli Mobilyalar 1930’lu yılların yoklukları ve zorlukları, o güne kadar zaten birçok değişim geçirmiş olan “mobilya” kavramını daha da karıştırmıştır. Çünkü hem bu konuda bir karışıklık vardı, hem üretim durmuştu, hem de ekonomik sıkıntılar nedeniyle mobilya yapmak için en basit bir malzemeyi bile bulmak inanılmaz zorlukları aşmayı gerektiriyordu. Ayrıca, apartman yaşamı başlamıştı. Evler küçülmüş, eski mobilyalar bu evlere sığamaz olmuştu. Yeni mobilyaların nasıl olacağını da kimse bilmiyordu. İşte bu koşullar altında, artık çeşitli dergilerde ve gazetelerde bile, mobilya konusu değişik biçimlerde işlenmeye başlanmıştı. 1938 yılındaki bir yazı bu durumu çok güzel açıklamaktadır” (Sürprizli Mobilyeler”, Resimli Hafta, s.13, sayı 9, 13 ikinci teşrin 1938, İstanbul).

"...Büyük ve lüks apartmanların kirası çok yüksek... Binaenaleyh orta halli aileler daha küçük apartmanlarda ufak daireler ile iktifa etmeye mecbur. Fakat apartmanın küçük olması bir ev kadınının katiyen canını sıkmamalıdır... Mesela bir tek odayı, ayrı ayrı işlerde kullanmak hayli orijinal bir iştir. Biz bugün size bu maksadın temini için çok işinize yarayacak, zarif, pratik ve yapılması kolay sürprizli mobilyalardan bahsedecek ve size iki örnek vereceğiz. Bu suretle bir tek odayı, hem yemek odası, hem yatak odası, hem tuvalet odası, hem çalışma odası, hem de salon olarak kullanabileceksiniz. Galiba bu satırlara gülüyorsunuz. Fakat gülüşünüz yerinde değil. Bu dediklerim iz mümkündür ve nasıl mümkün olduğunu da gösteriyoruz..." (Adi Bir Tahta Dolabı Güzelleştirmek", Resimli Hafta, s.32, sayı 16, 1939, İstanbul).

"Görüldüğü gibi, geleneksel Osmanlı mekan geleneği büyük bir değişim geçiriyor ve artık "mobilyalı yaşam a" dönüliyordu. Ama işin kötüsü, bunun yerine neyin geleceği de çok kesin değildi. O yüzden herkes bu önemli konuya "yardımcı olmaya" çalışıyordu. 1939 Yılında İstanbul'da "Asri Mobilya" 1939 yılında İstanbul'da yayımlanan bir yazıda, "adi bir dolabı güzelleştirmek" için neler yapılması gerektiği anlatılmaktadır. Bu yazıda üzerinde durulmuş olan konu, 1930'lu yıllarda yaşanan sıkışıklıklar, yokluklar, o günlerde Avrupa'da da gelişen yalın mobilya tasarımı düşüncelerinin ilginç yansımaları izlenmektedir. Ancak bu yazıda asıl ilginç olan, Osmanlı mobilyası kimliğinin yerine eski mobilyaların "asrileştirilmesidir"(Ö. Küçükerman).

Sekil 1.71: İlk Yerli Mobilya Üretimine Ait Reklam

Kaynak: Resimli Uyanış Servet-i Fünun- 2 Kanunsani-1930- No:1742-57-Cilt 67-3, Prof. Dr. Önder Küçükerman

Alçak sedirlerin yerini koltuk takımlarına bırakmaya başlamasıyla, yüksek arkalıklı koltuklar yine pencere önlerine koyulmuş ve yeni yapılan konut cephelerinde pencerelerin parapet duvarlarının yükseltilmesi sonucunu beraberinde getirmiştir.

“Paris’e yaptığı ziyaretten birçok, yeni, zengin ve zevk ürünü ev eşyası satın alarak dönen M. Chavin müşterilerini mağazasına davet eder (Journal de Constantinople, 2 Aralık 1864).

Resim 166. 1902 Salnamesinde ismi geçen bu üreticinin Cumhuriyet döneminde 1940'lı yıllarda üretimini sürdürdüğü görülmektedir.

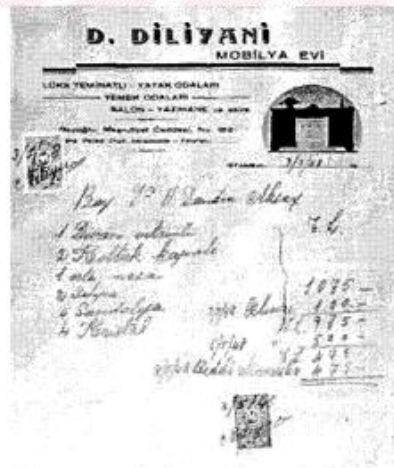
Resim 167. Üreticilerin çoğunun enerji kaynağı olarak elektrige sahip değildir. Bu üretici tanıtım kartında bu özelliğini ayrıcalık göstergesi olarak belirtmektedir.

Resim 168. 1940'larda bir mobilya mağazası tanıtım kartı Müslüman üreticilerin sektörde isimlerinin geçmeye başladığı görülmektedir.

Resim 169. Bu döneme üreticisi marangozlar tarafından üretilmiş bir dresuar örneği

Şekil 1.72: Döneme Ait Mobilya Firmalarının Reklamları

Kaynak: S.Meltem Özkaraman Doktora Tezi, 2004

... Birçok lamba seçenekleri; bronz ve şık mumluklar, porselen lambalar, gaz lambaları yeni model yemek odası ve holler için aydınlatmalar, araba lambaları, filtreler ve özellikle son zamanlarda çok tehlikeli oldukları için şist ve petrol lambalarının yerini alması düşünülen yeni model ve her türlü ayağa monte edilebilen lambalar” (Akın N., (1998), s. 75).

Dönemin tüketim malzemeleri konusunda bilgi veren bu ilan, aynı zamanda 19. yüzyılın ortalarında dahi evlerde “yeni tarz yemek odası ve holler” tanımlamasını yapmasından dolayı önemli bir belgedir. Bu tür ilanlara ve ikinci el mobilya satışı ilanlarına gazetelerde oldukça sık rastlanmaktadır.

Nur-u Ziya Sokak ile İstiklal Caddesi köşesinde bulunan Décoration ve Psalty mağazaları dönemin en tanınmış mobilya mağazalarıdır. Scognamillo'nun aktardıklarına göre Décoration mağazasının vitrininde sergilenen antika mobilyaların çoğu Floransa kökenli bir dekoratörün bir tür eskitme ve boyama metodu ile yapılmaktadır, ayrıca bu mağazada mobilyalar tamir de edilmektedirler (Scognamillo, 1990).

Şekil 1.73: Harikzedegan evleri, Tayyare apartmanı, mimar Kemalettin Bey tarafından 1822 yılında yapılmıştır.

Kaynak: http://emlakansiklopedisi.com/images/wiki/harikzedegan-evleri-harikzedegan-evleri-tayyare-apartmani_%20389861.jpg

Sekil 1.74: Harikzedegan evleri, Tayyare apartmanı, mimar Kemalettin Bey tarafından 1822 yılında yapılmıştır.

Kaynak: <http://iblog.milliyet.com.tr/imgroot/blogv7/Gallery673/2012/06/17/10/21206-4-8-ea4e4.jpg>

Psalty mobilya atölyesinde ise dönemin ilanlarının tanımlamasına göre; *her türde ve stilde yatak odası, yemek odası, salon ve çalışma odaları için mobilyalar bulunmaktadır.* Ayrıca büyük davetler için mobilya, yemek takımları ve gümüş çatal bıçak takımları kiralamak mümkün olmaktadır (Akın N., (1998), s. 75).

Günlük yaşamda konut içinde eşya kullanım alışkanlıklarının değişimi sonucu saraylarda olduğu gibi konut mekânlarında da eşya ve mobilyaların tasarımı ve seçiminde takım anlayışı ön plana çıkmış; mobilya mekânda döşemelik kumaş, perde ve halı gibi tekstil ürünleri ile birlikte tasarlanan bir dekorasyon unsuru hâlini almıştır.

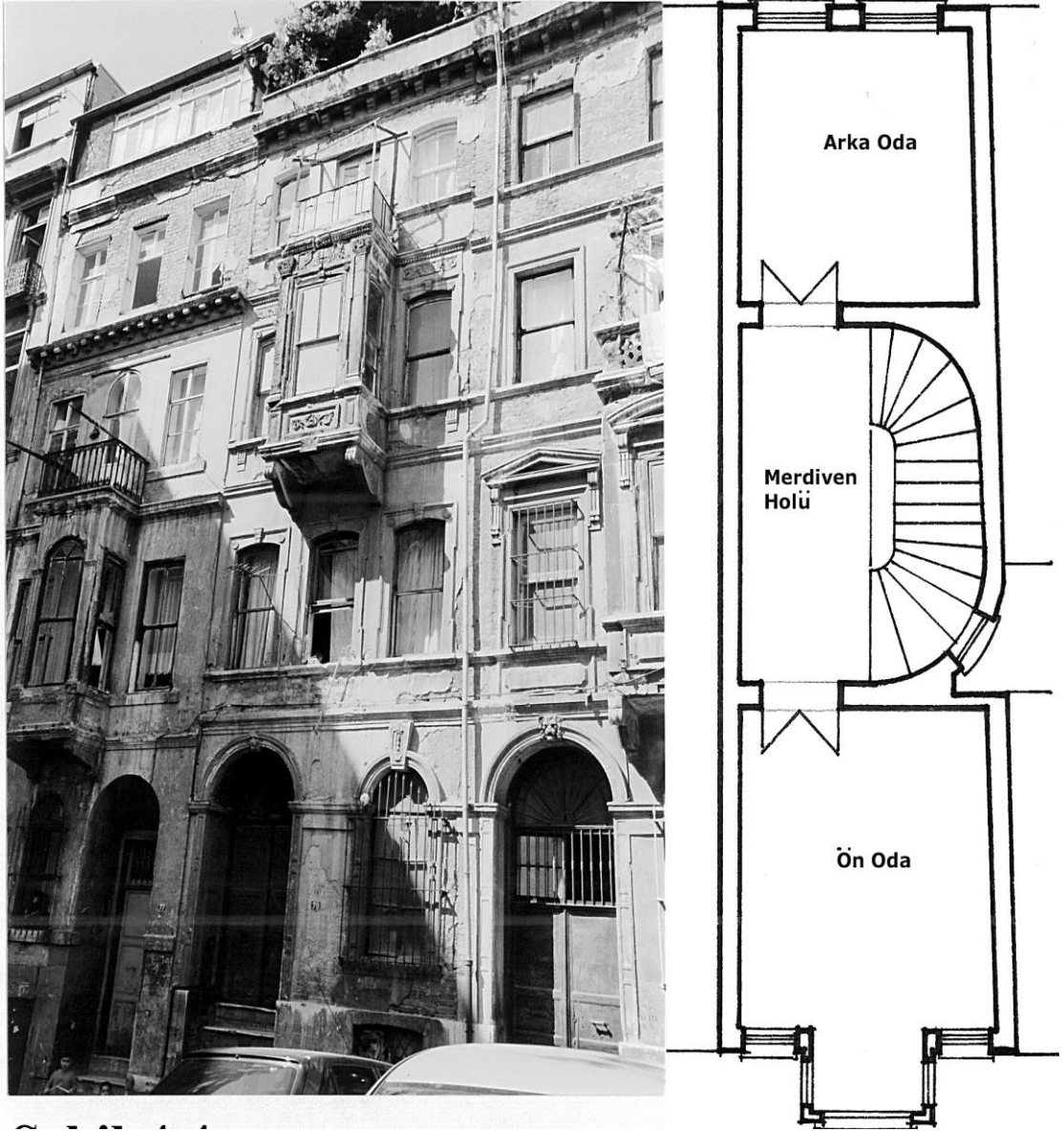
Ailelerin kadın erkek bir arada yedikleri yemekler artık güzel örtülerin serili olduğu masalarda kaşığın yanı sıra çatal, bıçakların ve porselen tabakaların da kullanıldığı sudan başka şarabın da içildiği, gelenekselin aksine uzun süre oturulan ve sohbet edilen seremoniler hâline gelmiştir. Bu durum toplumda yaşanan en ciddi kırılma noktalarından birini de meydana getirmiştir. Ailenin yaş, eğitim, kültür yapısına göre aynı evin içinde bile her iki sofranın da kurulabildiği ve hatta yatak odalarındaki karyolalara rağmen, sahiplerinin karyolanın yanına kurulan yer yatağını

kullanmaya devam ettiği aile içi hikâyelerde yer almaktadır. Salon hayatının en önemli özelliği geleneksel dönemden farklı olarak mekânda kadın erkek ayrılığını ortadan kaldırmasıdır.

Bu gelişme sosyal hayatta kadın erkek ilişkilerini yeniden düzenlemiş ve kadının olduğu ortamlarda tavır tutum olarak erkeklerin kibar ve nazik olmaları gerekliliği bir görgü kuralı olarak kabul edilmiştir. Salon hayatını toplumsal alana taşıyanlar saray, üst ve orta tabaka aileleridir. Salon evin dışa dönük vitrinidir ve bugün de olduğu gibi, salon tefrişiyile evin dışındaki topluma ailenin kültür, gelir ve beğeni derecelerinin sunarak toplumsal statüsünü belirlemektedir. Salon misafirden misafire açılan bir mekân olarak karşımızı çıkmaktadır. Normal gün içinde kapısı kilitli ve mobilyaları kılıflıdır. Bu durumun da etkisiyle misafirin eve gelmesinin kabulü ve evde ağırlanması bir seremoni şeklindedir (Tanyeli, U., 1996),

Öncelikle ziyaretten saatler önce mobilyaların kılıfları açılmaktadır. Masalar, konsollar, biblo ve değerli eşyalarla süslenmektedir. Çiçekler bol ve ucuzdur. Bunun için çiçek mekânda bol bol bulundurulmaktadır. Mekân kullanımı ve düzeni çoğu zaman kullanıcının kullanım pratikleri ve tercihleri doğrultusunda şekillenmektedir. Kirilenmesinden çekinilen koltuk takımlarının kolaklarına ve sırtlıklarına dantel örtüler örtülmüştür. Bundaki amaç oturan misafirlerin döşemeliyle temaslarını azaltmaktır. Elektriğin henüz yaygın olmadığı için kullanılan kandil ve idare lambalarının ışıklarını yansıtarak güçlendirme çabalarının yanı sıra endam aynalarının kullanımı çoğalmıştır. Ziyaret bittikten sonra ise oda yine kılıflar içinde kapatılmaktadır. Bunun en büyük sebebi odanın misafire her zaman hazır ve temiz olmasıdır, bir diğer neden de pahalı olan mobilyanın yüzey temizliğinin açık bırakıldığı takdirde ona zarar vermesinden korkulmasıdır (Tazegül, M., 2005).

Batılılaşmanın barınma kültürü üzerindeki en büyük etkisi apartmanlaşma olmuştur. Öncelikle ilk değişim, aile içi ve dışı ilişkilerde kaç-göçün ortadan kalkması ile konut planlamasında zamanla haremlik-selamlık ayırımının kalkması olmuştur. Bu döneme kadar çeşitli ailelerin aynı binada barınmasına yalnız toplumun Yahudi kesiminde rastlanmaktaydı ve bu tür kiralık konutlara “yehudhane” denilmekteydi (Emiroğlu, 2001; 138).

Şekil 1.75: Osmanlı Dönemi İlk Apartman Yapıları Ve Plan Tipleri

Kaynak: <http://books.openedition.org/ifeagd/docannexe/image/1588/img-4.png>

İstanbul'un, 19. yüzyıl başından itibaren yaşanan modernleşme sürecinden en çok etkilenen bölümü Galata ve Pera Bölgesidir. Ancak, bu hızlı değişim sürecine rağmen, Galata ve Pera'nın Osmanlı kökenli nüfusunun, alışkanlıklarında, aile ve diğer sosyal ilişkilerindeki yaşama biçiminde tanımlanabilecek pek çok özellikte oluşan değişimin hızı fiziksel mekândaki değişime göre daha ağır gerçekleşmiş olmalıdır.

“Osmanlı toplumunda iç mekânlarda yeni pratiklere geçişin hızla olmadığını savunan Uğur Tanyeli (1997), ev içinde çift kullanım uygulamalarının varlığından söz etmektedir. Tanyeli’ye göre ev içi kullanımlarda geleneksel alışkanlıklar takip edilmekte ama bu mekânlarda aynı zamanda batılılaşma izleri de bulunmaktadır. Bu konuda örnek olarak evlerde hem yemek masalarının hem de sinilerin varlığından söz etmektedir. Büyük konaklarda ailenin evli çocukları için ayrılan bölümlerinde istenirse sini ile yemek yendiği gibi bu konaklarda aynı zamanda yemek masalarının bulunduğu büyük yemek odalarının varlığından söz edilmektedir” (Abdülaziz Bey, eds. 1995).

Osmanlı toplumunun genel yapısına bakıldığında gayrimüslimlerin yeni uygulamaları ve birçok alandaki değişimi benimsemesinde ve aynı şekilde yeni bir konut biçimlerine yani apartmanlara uyum sağlaması Müslüman kesime göre daha hızlı oldukları söylenebilir. Bu değişimleri, çoğunlukla, Osmanlı toplumunun Müslüman kesimi de, biraz daha geç olsa da benimsemiştir. Bu durum 19. yüzyıl süresince devam eden yaşama biçimlerinin gelişiminde önemli bir özellik olarak ortaya çıkmaktadır (A, Derin Öncel, 2010).

Tanzimat döneminde büyük konakların harem veya selamlık bölümlerinin başka ailelere kiraya verildiği örnekler bulunmaktadır. Tam anlamıyla yukarı paragraflarda konusu geçen apartmanlaşma aileye belli bir gelir kazandırmak amacıyla olmadan, ailenin toplumsal statüsünü modernleştirmek için özellikle nüfusun yoğun olduğu Beyoğlu/Pera ve çevresinde başlamıştır. Eşya ve mekân kullanım alışkanlıklarının değişmesi, apartman tipi yüksek konutların İstanbul’un Müslüman ağırlıklı mahallelerinde yaygınlaşmasına sebep olmuştur.

5.7. İlk Ofis Mobilyaları

Osmanlı İmparatorluğunda yaşanan büyük değişim ve bu değişimin mobilyaya yansımalarının gözlenlenebileceği en iyi simgesel örnekler 1877 yılında açılan “meclis-i Mebusan” da görülmektedir. Simgesel bir nekan olan meclis binası mobilyaları osmanlı dönemi, mobilyalarının incelenmesin de günümüz için büyük önem taşımaktadır. Binada bulunan odaların ve özellikle meclis salonunun yapımında ve mobilyalarının oluşumunda dönemin ünlü ustalarının çalıştığı görülmektedir.

Resim.53

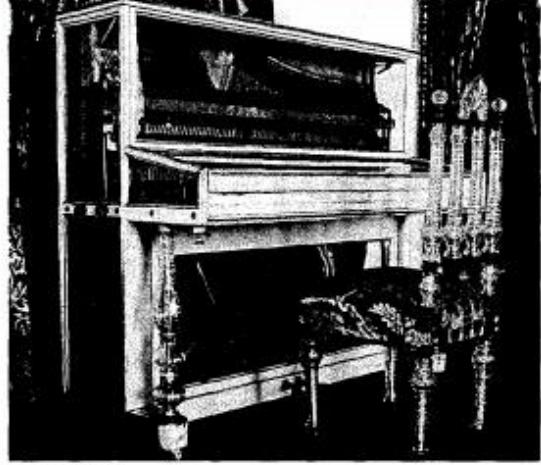
Resim.54

Resim.55.

Resim.56

Resim.57

Sekil 1.76: Dolmabahçe Sarayı Ofis Mobilyaları

Kaynak: S.Meltem Özkaraman Doktora Tezi, 2004

Sekil 1.77: Dolmabahçe Sarayı Ofis Mobilyaları

1. SANDIKLAR

2. OTURMA ELEMANLARI

A. KANEPE

B. KOLTUK

C. SANDALYE

D. PUF

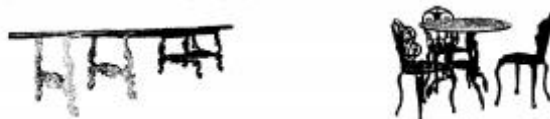
3. SEHPALAR

4. BÜFELER VE DOLAPLAR

5. MASA VE BAHÇE MOBİLYASI

Şekil 1.78: Çürüksulu Köşkü Mobilyaları Sınıflandırması

“Batı tarzı eşya ve mobilya kullanım alışkanlığı dışında barınma kültürünü ve konut planlamasını değiştiren bir diğer önemli olgu da Tanzimat’ın ilanı ile birlikte iskân kısıtlamalarının büyük ölçüde ortadan kaldırılması olmuştur” (Işın, 1999: 151). Şehirlerin modernleştirilmeye başlamasıyla birlikte caddeler ve kavşaklar yapılmaya başlanmış, sokaklar genişletilmeye, binaların çıkma ve cumbaları küçültülerek daraltılmış ve sonrasında ise yasaklanmıştır. *“1860’lardan itibaren değişen yaşam koşulları, şehircilik ve konut planlama anlayışı ile gerekli yasal düzenlemelerle birlikte konutlarda balkon yapılmaya başlanmıştır. Çekirdek aile yapısına uygun, Batılı anlamda eşya kullanımına göre tasarlanmış mekânlara sahip planlamaları ile bu konutlar geleneksel Osmanlı konutundan apartmanlaşmaya ve sosyal konut düzenine geçişi simgelemektedir”* (Işın, 1999: 151).

Böylelikle yasaların da tanıdığı serbestlikle birlikte çeşitli azınlık gruplarının yaşam tarzlarıyla birlikte çeşitli alışkanlıkları da birbirine karışarak gündelik hayatın dokusunu oluşturmaya başlamıştır. Özellikle 19. Yüzyıla bakıldığında gündelik hayatın Batılılaşmasındaki en önemli olgunun bütünleşme ve kaynaşma olduğu söylenebilir. Batılılaşma ile birlikte önem kazanmış, kendine ait mobilya ve eşyaları geleneklerin dışında yeni bir yaşam tarzını belirleyecek şekilde iç mekân tasarımına yansıtmaya başlamıştır. Yeni oluşan toplumsal yapıda içinde yaşanılan dünyayı kavramak ve yorumlamak, sembolize etmek için kitaplık, yazı masası gibi Batı tarzı mobilyalarla oluşturulan yeni oluşuma kültürel bir kimlik kazandırmaktaydı.

7. SONUÇ

Tarih boyunca yaşam biçimleriyle birlikte mobilyada değişim göstermiş, farklı şekillere bürünerek ve kendini sürekli yenileyerek günümüze ulaşmıştır. Mobilyanın insanın ilk varoluşundan itibaren biçimsel ve işlevsel olarak pek çok farklı biçime girdiği ve sonucunda günümüzde var olan halini aldığı görülmektedir. Mobilyanın değişiminde pek çok etkenin rol oynamaktadır. Toplumsal yapı, sosyal

ve kültürel faktörler ve coğrafi özellikler bunlardan bir kaçını sayılabilir. Ancak mobilyanın değişiminde ve gelişiminde rol oynayan en önemli etkenlerden birisi olarak tarihi olaylar ve bu olayların yarattığı sonuçlar kabul edilmektedir. İnsanlık tarihi boyunca yaşanan önemli tarihi olaylar sonucunda yaşanan değişimler toplumları, bireyleri, yaşam koşullarını, kültürleri değiştirirken mobilyada da değişikliklere neden olmuş, teknolojinin gelişmesi ve getirdiği yeniliklerle birlikte değişen üretim yöntemleri mobilyanın önemli biçimde değişmesinde rol oynamıştır

Osmanlı toplumunun gelişim süreci incelendiğinde yaşam tarzının değişmesinin eşya kullanım alışkanlıkları üzerinde Batılı tarzda bir değişime neden olmuştur. Bu durum Batılı anlamda yeni mobilyaların kullanımını beraberinde getirmiş ve yeni mobilyaların kullanımını ise geleneksel konut mekânlarının değişimine sebep olurken diğer yandan Avrupa tarzı konut planlamalarının ortaya çıkması sonucunu doğurmuştur.

Cumhuriyetin kurulma sürecinde Türkiye’de tasarıma yönelik imalat yapılmıyordu. Özellikle mobilya ve çeşitli aksesuarlar Avrupa’dan ithal ediliyordu. Avrupa üzerinden gelen mobilya modelleri taklit olacak şekilde eski üretim sisteminde üretilbiliyordu. Mobilya tasarımı konusunda, hiçbir deneyimi olmayan eski tip üreticiler en iyi bildikleri malzemeye daha önceden deneyimli oldukları üretim yöntemlerini birleştirerek Avrupa kaynaklı mobilyalarda uyguluyorlardı. Bu durum zaman içinde, Osmanlı mobilya geleneğinde ilginç bir sentezin ortaya çıkması durumu ortaya çıkmıştır.

Bu süreçte yaşanan sosyokültürel dönüşüm yeni oluşan Cumhuriyet Türkiye’sinde de özellikle Ankara ve İstanbul başta olmak üzere çeşitli büyük şehirlerde yeni yerleşim bölgelerinde apartman tipi konutların inşa edilmesine yol açmıştır. Ve zaman içinde sosyal konut veya toplu konut anlayışının doğmasına neden olmuştur. Şehirler büyümesi ve konutlarda yüksek katlı yapıların sayısı arttıkça zamanla evin dışında tuvalet kültürü ortadan kalkarak ev hacmi içinde çözülmeye başlanmış, bununla birlikte hamam kültürü de yok olmaya başlamış ve sayıları giderek azalmıştır. Ev hacmi içine giren tuvaletlerde Alaturka tuvalet sistemi yerini alafranga tuvalete bırakmıştır. Alafranga tuvaletlere takılan taharet musluğu ve geleneksel kullanım, modern donanımla birleştirilmiş ve yeni bir kullanım meydana gelmiştir. Mutfak, banyo, hamam ve tesisat konuları dışında Batı tarzı ısıtma ve aydınlatma gereçleri de ithal yapı malzemelerinin kullanılmaya başlanmasıyla konut

iç düzenlemede yeniliklere sebep olarak geleneksel yapı tekniğinin değişmesi sonucunu beraberinde getirmiştir.

Konut yaşamında eşya ve mobilya kullanım alışkanlığının değişmesi günlük yaşamın ve bu değişen yaşama göre mekânların değişimi anlamına da gelmektedir. Günlük yaşamın değişimi ile doğru orantılı olarak gelişen konut iç mekânlarındaki bu değişim öncelikle Osmanlı barınma kültürünün en önemli unsurlarından biri ve en küçük birimler olan mahallelerin, daha sonra da uzun bir süreçte kent dokusunun değişimine yol açan önemli bir dönüşümün başlangıcı olmuştur.

Tanzimat sonrası İstanbul’unda yaşanan Batılılaşma hareketleri, evlerin mimarisinden sokakların fizikî görüntüsüne kadar kentin çehresinde köklü bir değişime neden olmuştur. Batılılaşan kentte üst gelir grupları ve eğitilmiş genç bürokratlar da kendi içinde farklı mekân tipleri üzerinde tercihlerini kullanmaktadır. En yükseği çift katlı ve bahçe içinde yapılan Eski Osmanlı evleri, modernleşme sürecinde yerini giderek çok katlı apartmanlara bırakmıştır.

Bakıldığında basit gibi görünen bu değişim hiç de kolay olmamış; ilk önceleri toplum tarafından yadırganmış ancak kısa süre içinde toplum tarafından tercih edilmeye ve ilgi görmeye başlamıştır. 17. ve 16. yüzyılının son döneminden bu yana yavaş yavaş Batılılaşmanın etkisiyle toplumun her kesiminde sadece barınma kültüründe değil yaşamın her alanında etkili olmuştur.

KAYNAKLAR

- Kula, O. Bilge (09.12.2010), Voltaire’de Türk/İslam İmgesi Ve Oryantalizm, S.24
- Tazegül, M., (2005), Modernleşme Sürecinde Türkiye, Babil Yay., İstanbul.
- Tanyeli, U., (1996), “Osmanlı Barınma Kültüründe Batılılaşmamodernleşme: Yeni Bir Simgeler Dizgesinin Oluşumu” Tarihten Günümüze Anadolu’da Konut Ve Yerleşme, Habitat 2, Yem Yay., İstanbul, 284-298.
- Faroqhi, S., (1997), Osmanlı Kültürü Ve Gündelik Yaşam., İstanbul, 170-171, 174-179.
- Meriç, N., (2000), Osmanlı’da Adab-I Muaşeret: Gündelik Hayatın Değişimi, Kaknüs Yay., İstanbul.
- Çelik, Z., (1998), 19. Yüzyılda Osmanlı Başkenti: Değişen İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul, 101-109.
- Deren, S., (2004), “Modernleşme Ve Batıcılık”, Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce, İletişim Yay., Cilt: Iıı, İstanbul. Duben, A., (2002), Kent, Aile, Tarih, İletişim Yay., İstanbul.
- Pınar Artıkoğlu Batılılaşma’nın Osmanlı Aile Yaşamındaki İzleri
- Günay, R., 1998. Türk Ev Geleneği Ve Safranbolu Evleri. Güzel Sanatlar Matbaası, İstanbul, Sf: 43, 44, 71, 123, 142-145, 179,213,248,301, 302, 304.
- Gürfidan, A., 2007. Safranbolu Evlerinde Kullanılan Kerpiç Malzemenin Yüksek Fırın Cürufu İle İyileştirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Sakarya, Sf:10, 11, 14. Hacısalihoğlu, İ. Y., 1995. Şehir Coğrafyası Açısından Safranbolu-Karabük İkilemi, Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Sf:43, 160 165, 168.
- Hasol, D., 1990. Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü. Yem Yayınevi, İstanbul, Sf:184.

- Küçükerman, Ö., 2007. Kendi Mekanının Arayışı İçinde Türk Evi. Euromat Entegre Matbaacılık İstanbul, Sf: 32, 66, 104, 113, 123, 144, 171, 128, 133, 164, 166.
- Karpuz, H., 1984. Türk İslam Mesken Mimarisinde Erzurum Evleri. Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yayınları Başbakanlık Basımevi, Ankara, Sf:11, 13.
- Kahraman, B., 1997. Geleneksel Türk Odasında Ahşap İç Mimari Elemanları. Yüksek Lisans Tezi, M.S.G.S.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Sf:2, 5, 72, 75, 128.
- Kuban, D., 1976. Sanat Tarihimizin Sorunları. Çağdaş Yayınları, İstanbul, Sf:192.
- Kuban, D., 1995. Türk Hayat'lı Evi. Eren Yayıncılık, İstanbul, Sf:66.
- M. Larousse, 1990. 'Ev' Maddesi 4 C. Meydan Yayınevi, İstanbul.
- Özer, S. S., 2006. Geleneksel Yığma Yapılarda Strüktürel Elemanların Analizi. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kayseri, Sf:43, 44, 45.
- Sözen, M. Ve C. Erzurum, 1992. Anadolu'da Ev Ve İnsan. Creative Yayıncılık Ve Tanıtım Ltd. Şti., İstanbul, Sf:72.
- Uysal, Ö. N., 2007. Geleneksel Türk Evi İç Mekan Kurgusunun İncelenmesi Ve Süleymaniye Bölgesi Örnekleri Analiz. Yüksek Lisans Tezi, M.S.G.S.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, İstanbul, Sf:5.
- Ünsal, B., 1949. Mimarlık Tarihi I. Teknik Okul Yayınları, İstanbul, Sf:13.
-
- Ünügüralp, T., 1984. Geleneksel Türk Evinde İnsanmekan İlişkileri Açısından Mekan Oluşumunu Etkileyen Faktörlerin Saptanmasında Kullanılacak Bir Yöntem Önerisi. Doktora Tezi, M.S.G.S.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Sf:18. Yürekli
- H. Ve F. Yürekli, 2005. Türk Evi Gözlemler Ve Yorumlar. Yapı Endüstri Merkezi, İstanbul, Sf:16, 37. Yurdakul, Ç., 2007. Safranbolu Evlerinde İnsanmekan-Donatı İlişkisinin İncelenmesi Üzerine Bir Deneme. Yüksek Lisans Tezi, İtü Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Sf:119.
- Bektaş, C., 1996. Türk Evi. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, Sf:14, 24, 30.
- Bekişoğlu, Ü., 2002. Safranbolu Yörük Köyü Tarihi Çevresinin Peyzaj Planlaması. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Sf:92.
- Çobancaoğlu, T., 2007. Türkiye'de Ahşap Evin Bölgelere Göre Yapısal Olarak İncelenmesi Ve Restorasyonlarında Yöntem Önerileri. Doktora Tezi,

M.S.G.S.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Sf:3, 8, 19, 72. Eldem, S. H., 1968. Türk Evi Plan Tipleri. İtü Mim. Fak., Baskı Atölyesi, İstanbul, Sf:10, 12, 13, 18, 22, 25, 27, 34, 93, 94, 127, 130.

- Eldem, S. H., 1987. Osmanlı Dönemi Türk Evi Iı. Türkiye Anıt Çevre Turizm Değerlerini Koruma Vakfı, İstanbul, Sf:13, 15, 18, 80, 87- 88, 128.
- Işın, E., (1999), İstanbul'da Gündelik Hayat. İstanbul: Yky Yayınları.
- Batılılaşma Sürecinde Türk Barınma Kültüründeki Değişim Ve Konuttaki Yansımaları Demirarslan, Deniz*

ÖZGEÇMİŞ

Sinem Şekercioğlu 23.05.1979 tarihinde Kırklareli'nde doğmuş, Orta ve Lise eğitimini Silivri Lisesinde tamamlamıştır. Üniversite eğitimini T.C. Haliç Üniversitesi Mimarlık Fakültesi İç Mimarlık Bölümünde tamamladıktan sonra aynı okulda Fen Bilimleri Enstitüsünde Yüksek Lisans Eğitime başlamıştır. Üniversiteden mezun olduktan sonra 2014-2015 yılları arasında bir İç Mimarlık firması olan Galeri İrfanda çalışmıştır. 2016 yılında Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi İmar ve Şehircilik İmar Şubesinde çalışmaya başlamış ve hala aynı kurumda çalışmaya devam etmektedir.

Benzerlik

Turnitin Orijinallik Raporu

mobyayanın gelişim süreci ve Sinem Şekercioğlu tarafından
 2017BAHAR (2016-17 güz tezler) den

! 2017年06月06日 12:43 EEST' de işleme konu
 ! NUMARA: 822551078
 ! Kelime Sayısı: 16615

Benzerlik Endeksi
 %22
 Kaynağa göre Benzerlik

Internet Sources:
 %22
 Yayınlar:
 %6
 Öğrenci Ödevleri:
 N/A

kaynaklar:

- 1 5% match (19-Tem-2015 tarihli internet)
http://dergiark.ulakbim.gov.tr/jfiu/article/download/5000016492/pdf_23
- 2 3% match (14-May-2015 tarihli internet)
<http://www.avk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/DEM%C4%B0RARSLAN-Deniz-BATILILA%C5%9EMA-S%C3%9CREC%C4%B0NDE-T%C3%9CRK-BARINMA-K%C3%9CLT%C3%9CR%C3%9CNDEK%C4%B0-DE%C4%B0E%C4%B0C5%9E%C4%B0M-VE-KONUTAK%C4%B0YANSIMALARI.pdf>
- 3 3% match (14-Haz-2015 tarihli internet)
<http://www.dieweltdertuerken.org/index.php/ZfWT/article/viewFile/20/goker>
- 4 1% match (13-Oca-2016 tarihli internet)
http://www.fed.sakarya.edu.tr/arsiv/yayinlanmis_dergiler/2011_2/S4_makale.pdf
- 5 1% match (28-May-2017 tarihli internet)
<http://www.cncasog.com/mobyayanin-tanimi-ve-tarihcesi/>
- 6 1% match (16-Nis-2017 tarihli internet)
<https://tr.wikipedia.org/wiki/Mobylya>
- 7 1% match (18-May-2016 tarihli internet)
<http://www.giantip.com/forum/archive/index.php/t-131263.html>
- 8 1% match (15-Oca-2015 tarihli internet)
<http://visualiz-designer.blogspot.com/>
- 9 1% match (17-Nis-2017 tarihli internet)
https://tr.wikipedia.org/wiki/Antik_Yunan_sanat%C4%B1
- 10 < 1% match (31-Ağu-2016 tarihli internet)
<https://prezi.com/tststo10leax/sanayi-devrimi-va-nuslar/>
- 11 < 1% match (01-May-2014 tarihli internet)
<http://nedemek.alkultur.net/modules/wordbook/print.php?entryID=2220>
- 12 < 1% match (10-Şub-2014 tarihli internet)
<http://kirmizisapkalikiz.wordpress.com/category/sanat-akimlati/>
- 13 < 1% match (18-Nis-2014 tarihli internet)
<http://geztozciz.blogspot.com/>
- 14 < 1% match (18-Oca-2016 tarihli internet)
<http://nettebuldum.blogspot.com/2012/12/19-yuzyl-cografyas-ve-sanayilesme-donemi.html>
- 15 < 1% match (10-Eyl-2013 tarihli internet)
<http://www.netdenizi.com/astlan-figuru-oyma-atlasop-kaltuk-7695/>
- 16 < 1% match (25-Tem-2013 tarihli internet)
http://www.yildiz.edu.tr/~deklar/2003_ANLATILYeni-veKoruma_Program.pdf
- 17